

บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาวินาศพิบัติ : ศึกษาเฉพาะกรณี
ตำบลเค็ด อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา

ร้อยตำรวจเอก สมเพชร ปกติ

ดุษฎีนิพนธ์เพื่อใช้เป็นแบบอย่างแก่บรรดาครูศึกษาตามหลักคุณธรรมศาสนศาสตร์มหาวิทยาลัย
ราชภัฏยะลา

สาขาวิชารัฐศาสตรการปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๕๔

**บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด : ศึกษาเฉพาะกรณี
ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร**

**สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2554**

**COMMUNITY LEADERS' ROLES IN RESOLVING NARCOTIC
PROBLEMS : A CASE STUDY OF TAMBON DOET, MUEANG
DISTRICT, YASOTHON PROVINCE**

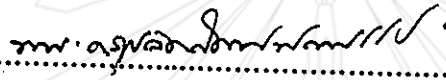

POLICE CAPTAIN KOMPET POKATI

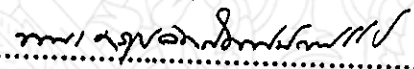
**A THEMATIC PAPER SUBMITTED IN PARTIAL FULFILMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
DEPARTMENT OF GOVERNMENT
GRADUATE SCHOOL
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
B.E. 2554 (2011)**

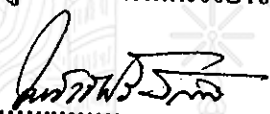
หัวข้อสารนิพนธ์ : บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด : ศึกษาเฉพาะกรณี
ตำบลเด็ด อำเภอมือง จังหวัดยโสธร
ชื่อนักศึกษา : ร้อยตำรวจเอก คมเพชร ปกติ
สาขาวิชา : รัฐศาสตร์การปกครอง
อาจารย์ที่ปรึกษา : พระราชปริยัติวิมล (ดร.)
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : อาจารย์จรัส บุคตาพงษ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้รับสารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

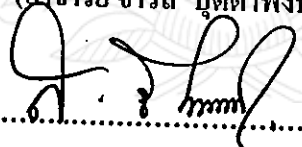

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์ (ดร.))

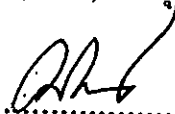
คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์ (ดร.))

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(พระราชปริยัติวิมล (ดร.))

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(อาจารย์จรัส บุคตาพงษ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร. สุกิจ ชัยมุสิก)

..... กรรมการ
(ดร. ไพรัช พันขมภู)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Thematic Title : Community Leaders' Roles in Resolving Narcotic Problems: A Case Study of Tambon Doet, Mueang District, Yasothon Province

Student's Name : Pol. Capt. Kompet Pokati

Department : Government

Advisor : Phrarachapariyattivimol (Dr.)

Co-Advisor : Lect. Chamras Buddapong

Accepted by the Graduate School, Mahamakut Buddhist University in Partial Fulfillment of the Requirements for the Master's Degree.

P. Sampipattanaviriyajarn
..... Dean of Graduate School
(Phrakhrupaladsampipattanaviriyajarn (Dr.))

Thematic Committee

P. Sampipattanaviriyajarn
..... Chairman
(Phrakhrupaladsampipattanaviriyajarn (Dr.))

P. P. Veimel
..... Advisor
(Phrarachapariyattivimol (Dr.))

Ch. Buddapong
..... Co - Advisor
(Lect. Chamras Buddapong)

S. Chaimusik
..... Member
(Asst. Emeritus Prof. Dr. Sukit Chaimusik)

P. Phuenchomphoo
..... Member
(Dr. Phairat Phuenchomphoo)

หัวข้อสารนิพนธ์	: บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด : ศึกษากรณี ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร
ชื่อนักศึกษา	: ร้อยตำรวจเอก คมเพชร ปกติ
สาขาวิชา	: รัฐศาสตรการปกครอง
อาจารย์ที่ปรึกษา	: พระราชปรียัติวิมล (ดร.)
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	: อาจารย์จรัส บุคคาพงษ์
ปีการศึกษา	: 2553

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร 2) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธรของผู้นำชุมชนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธรการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่หาได้ ด้วยวิธีการเปิดตารางสำเร็จของเครจซี่ (Krejcie) และมอร์แกน (Morgan) จาก ผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร จำนวน 290 คน และได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 165 คน แล้วใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติการบรรยาย คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน คือ การทดสอบค่า t-test การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นอันดับด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffé)

ผลการวิจัยพบว่า

1) ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร โดยรวมทั้งสามด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็อยู่ในระดับมากทั้งสามด้าน ลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ด้านการป้องกัน และ ด้านการปราบปราม

2) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้นำชุมชน ที่มี เพศ ต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยรวมทั้งสามด้าน ไม่แตกต่างกัน ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ผู้นำชุมชนที่มีอายุ และระดับการศึกษา ต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยรวมทั้งสามด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3) ข้อเสนอแนะจากผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหา ยาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ลำดับข้อที่มีค่าความถี่จากสูงไปหาความถี่ต่ำสาม อันดับแรก คือ หน่วยงานราชการ เอกชน ควรให้การสนับสนุนเพื่อส่งตัวผู้ติดยาเสพติดไปบำบัด รักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพ รองลงมา คือ ควรมีการส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ ให้ผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด ที่ผ่านกระบวนการบำบัดรักษาให้สามารถดำรงชีวิตโดยไม่ต้องพึ่งพา และหวนกลับไปใช้ ยาเสพติด และควรมีการสนับสนุนกิจกรรมที่ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เหมาะสมกับเพศ วัย ของ ผู้นำชุมชนในหมู่บ้าน ตามลำดับ

Thematic Title : **Community Leaders' Roles in Resolving Narcotic Problems : A Case Study of Tambon Doet, Mueang District, Yasothon Province**

Student's Name : **Pol. Capt. Kompet Pokati**

Department : **Government**

Advisor : **Phrarachapariyattivimol (Dr.)**

Co-Advisor : **Lect. Chamras Buddapong**

Academic Year : **B.E. 2553 (2010)**

ABSTRACT

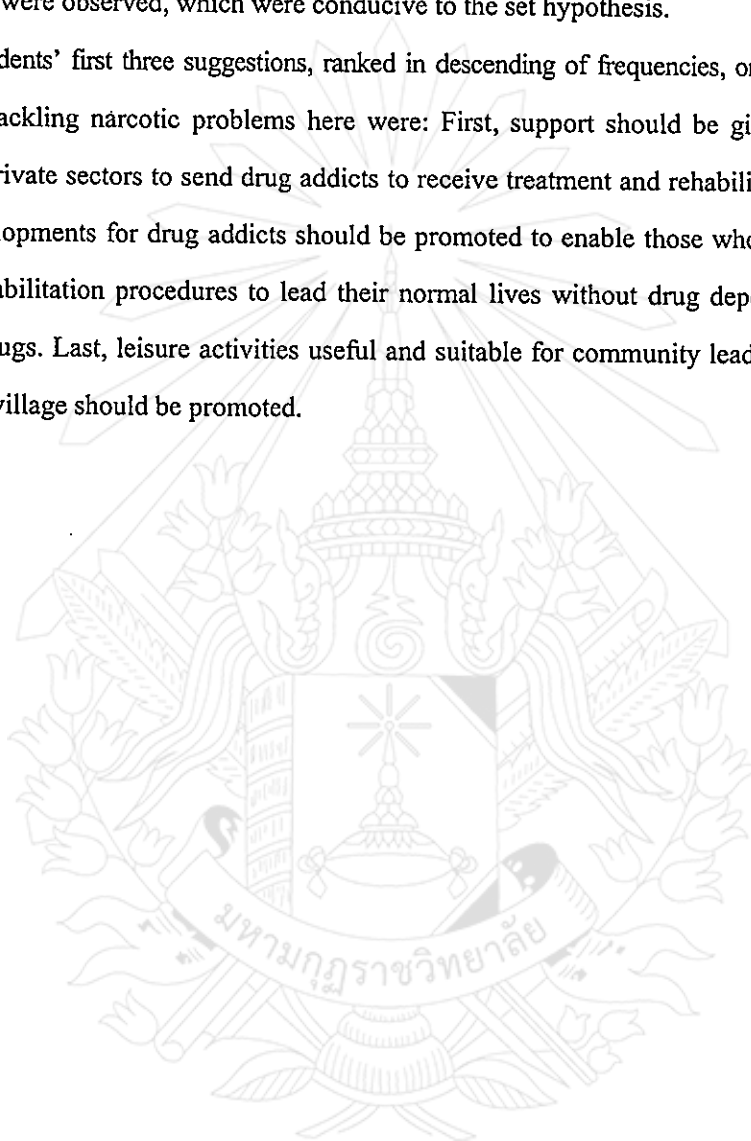
The objectives of this thematic paper were as follows : 1) explore community leaders' roles in tackling narcotic problems in Tambon Doet of Yasothon's Mueang District, 2) compare their roles in tackling narcotic problems here, resting on their differing genders, ages and educational backgrounds, 3) closely examine their suggestions on their roles in tackling narcotic problems here. The questionnaire was used to collect data from the available sample group of 290 community leaders in the authorized area of Tambon Doet Municipality by the juxtaposition of Krejcie's and Morgan's ready-made table, garnering the sampling group of 123 subjects, and followed by stratified sampling. Data were analyzed by descriptive statistics: frequency, percentage, mean, and standard deviation, and referential statistics: t-test and F-test (One-way ANOVA). Providing the statistically significant differences of mean were found, their pair-wise ones were tested with Scheffe's method.

The results of research were found as follows :

1) Roles played by community leaders in tackling narcotic problems in Tambon Doet of Yasothon's Mueang district in the overall dimension of three aspects were rated above average. Given a single aspect, all three aspects were also rated above average. Those aspects, ranked in descending order of frequencies, were : 1) treating, and rehabilitating drug addicts' capability, 2) drug trafficking prevention and 3) drug trafficking suppressions respectively.

2) The hypothesis testing results revealed that no significant difference in their roles in tackling narcotic problems correlating their differing ages was found, in which the finding denied the set hypothesis; whereas significant differences in their roles in tackling narcotic problems in three aspects correlating their differing genders and educational backgrounds with the statistical significance at .05 were observed, which were conducive to the set hypothesis.

3) Respondents' first three suggestions, ranked in descending of frequencies, on community leaders' roles in tackling narcotic problems here were: First, support should be given by both government and private sectors to send drug addicts to receive treatment and rehabilitation. Next, occupational developments for drug addicts should be promoted to enable those who had passed treatment and rehabilitation procedures to lead their normal lives without drug dependence and turn to re-using drugs. Last, leisure activities useful and suitable for community leaders' genders and ages in every village should be promoted.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจากบุคคลหลายฝ่าย ได้ให้ความช่วยเหลือในครั้งนี้อย่างดี ขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร สถาบันประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ การศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง

ขอกราบขอบพระคุณ พระปริยัติธีรวงศ์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ที่ให้คำปรึกษาและคำแนะนำจนสารนิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณ พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประธานคณะกรรมการ พร้อมด้วยคณะกรรมการการสอบสารนิพนธ์ทุกท่าน ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสอบคุณภาพการวิจัยที่ได้ให้คำแนะนำและชี้แจงการจัดทำสารนิพนธ์ให้กระชับขึ้นในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ พระสุทธิสาร โสภณ (ดร.) อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และอาจารย์จรัส บุคคาพงษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ร่วม ที่ได้กรุณาให้ความรู้ คำแนะนำอันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยและตรวจแก้ไขสารนิพนธ์จนสำเร็จเรียบร้อยด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์รัชชัยย์ ขันท่า อาจารย์พิเศษ ศรีหัตถ์ และ อาจารย์เกศสุดา วินัยโกศล ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ให้คำแนะนำปรับปรุงเนื้อหาสาระเพื่อให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ นายชกองค์การบริหารส่วนตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ที่ให้ความอนุเคราะห์เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

ขอกราบขอบพระคุณท่านคณาจารย์ สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครองที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ ตลอดจนเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ทุกท่านที่กรุณาให้คำแนะนำช่วยเหลือตลอดระยะเวลาที่ศึกษา เพื่อนักศึกษา หัวหน้าส่วน เพื่อนร่วมงาน รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ และกัลยาณมิตรทุก ๆ ท่านที่ให้ความช่วยเหลือ ให้กำลังใจด้วยดีตลอดมาจนทำให้การศึกษาสำเร็จลุล่วงด้วยดี

กราบขอบพระคุณ บิดา มารดา และครอบครัวของข้าพเจ้าเป็นกำลังใจและให้ความช่วยเหลือตลอดมา ที่ให้การสนับสนุนในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

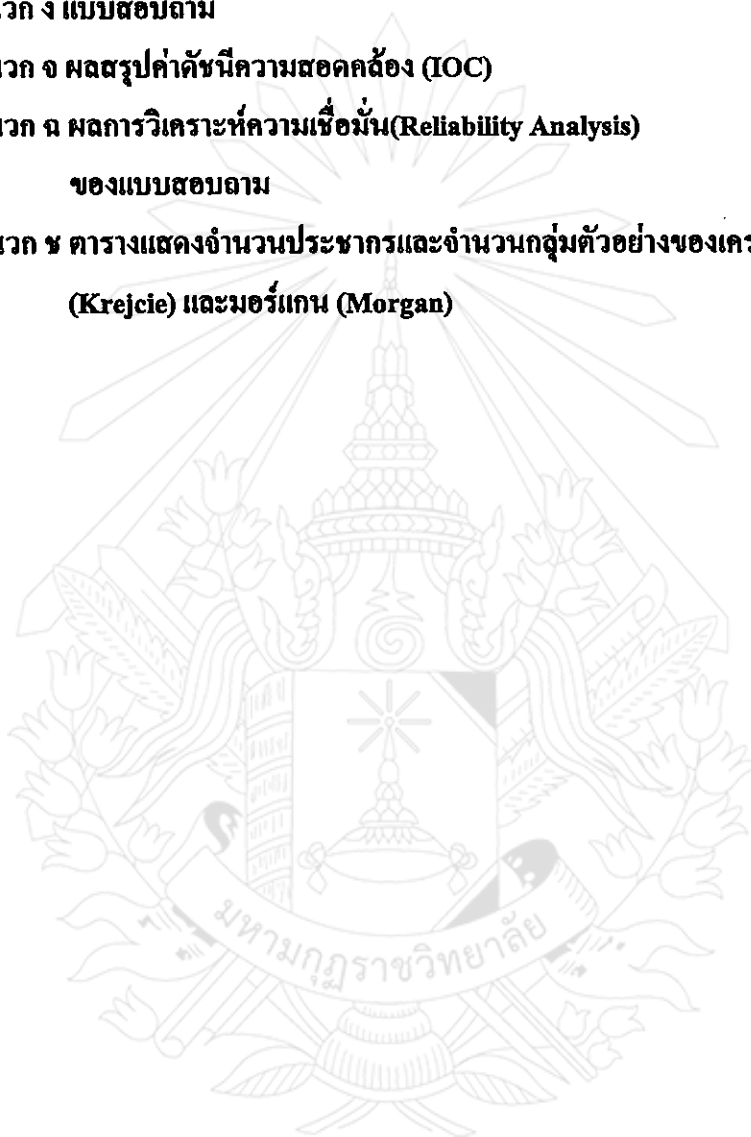
ร้อยตำรวจเอก कमเพชร ปกติ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ก
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภูมิ	ท
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 สมมติฐานของการวิจัย	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท	6
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำชุมชน	16
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับยาเสพติด	28
2.4 สภาพพื้นที่ของตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร	60
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	62
2.6 สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	70

บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัย	71
	3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	71
	3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง	72
	3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	73
	3.4 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	74
	3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล	76
	3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	76
	3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย	77
บทที่ 4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	79
	4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	80
	4.2 ลำดับขั้นตอนที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	80
	4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	81
	ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	81
	ตอนที่ 2 บทบาทของผู้นำชุมชนตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธรใน การแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต	83
	ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐานการวิจัย	87
	ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ในการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต	103
บทที่ 5	สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	106
	5.1 สรุปผลการวิจัย	106
	5.2 อภิปรายผลการวิจัย	108
	5.3 ข้อเสนอแนะการวิจัย	117
	5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	117
	5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย	119
	บรรณานุกรม	120

ภาคผนวก	125
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	126
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	128
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล	132
ภาคผนวก ง แบบสอบถาม	134
ภาคผนวก จ ผลสรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)	141
ภาคผนวก ฉ ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability Analysis) ของแบบสอบถาม	145
ภาคผนวก ช ตารางแสดงจำนวนประชากรและจำนวนกลุ่มตัวอย่างของเครื่องซี (Krejcie) และมอร์แกน (Morgan)	147
ประวัติผู้วิจัย	149

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามหมู่บ้านในเขตเทศบาล ตำบล เด็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร	72
ตารางที่ 4.1 แสดงค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปของผู้นำ ชุมชน ตำบลเด็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร จำแนกตามเพศ	81
ตารางที่ 4.2 แสดงค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปของผู้นำ ชุมชนตำบลเด็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร จำแนกตามอายุ	82
ตารางที่ 4.3 แสดงค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปของผู้นำ ชุมชน ตำบลเด็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร จำแนกตามระดับการศึกษา	82
ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทของ ผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเด็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร โดยรวมและรายด้าน	83
ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทของ ผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเด็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการป้องกัน โดยรวมและรายข้อ	84
ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทของ ผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเด็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการปราบปราม โดยรวมและรายข้อ	85
ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทของ ผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเด็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยรวมและรายข้อ	86
ตารางที่ 4.8 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และบทบาทของผู้นำ ชุมชนในการแก้ไขปัญหา ยาเสพติด ตำบลเด็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร โดยรวมทั้ง 3 ด้าน จำแนกตามเพศ	87
ตารางที่ 4.9 แสดงการเปรียบเทียบระดับบทบาทผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเด็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร โดยรวมทั้ง 3 ด้าน จำแนกตามเพศ	87

ตารางที่ 4.10	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการป้องกัน จำแนกตามเพศ	88
ตารางที่ 4.11	แสดงการเปรียบเทียบระดับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการป้องกัน จำแนกตามเพศ	88
ตารางที่ 4.12	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการปราบปราม จำแนกตามเพศ	89
ตารางที่ 4.13	แสดงการเปรียบเทียบระดับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการปราบปราม จำแนกตามเพศ	89
ตารางที่ 4.14	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จำแนกตามเพศ	90
ตารางที่ 4.15	แสดงการเปรียบเทียบระดับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จำแนกตามเพศ	90
ตารางที่ 4.16	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร โดยรวมทั้ง 3 ด้าน จำแนกตามอายุ	91
ตารางที่ 4.17	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทของผู้นำชุมชน ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยรวมทั้ง 3 ด้าน จำแนกตามอายุ	91
ตารางที่ 4.18	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่บทบาทของผู้นำชุมชน ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ที่มีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยรวมทั้ง 3 ด้าน จำแนกตามอายุด้วยวิธีการของ เชฟเฟ่ (Scheffé)	92

ตารางที่ 4.19	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการป้องกัน จำแนกตามอายุ	93
ตารางที่ 4.20	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการป้องกัน จำแนกตามอายุ	93
ตารางที่ 4.21	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการปราบปราม จำแนกตามอายุ	94
ตารางที่ 4.22	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการปราบปราม จำแนกตามอายุ	94
ตารางที่ 4.23	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการปราบปราม จำแนกตามอายุด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffé)	95
ตารางที่ 4.24	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จำแนกตามอายุ	96
ตารางที่ 4.25	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ติดยาเสพติด จำแนกตามอายุ	96
ตารางที่ 4.26	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ ติดยาเสพติด จำแนกตามอายุด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffé)	97
ตารางที่ 4.27	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทของผู้นำชุมชน ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธรมีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยรวมทั้ง 3 ด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา	97

ตารางที่ 4.28	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทของผู้นำชุมชน ตำบลเดิม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธรที่มีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยรวมทั้ง 3 ด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา	98
ตารางที่ 4.29	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเดิม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร โดยรวมทั้ง 3 ด้าน จำแนกตามระดับการศึกษาด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffé)	98
ตารางที่ 4.30	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเดิม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการป้องกัน จำแนกตามระดับการศึกษา	99
ตารางที่ 4.31	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเดิม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการป้องกัน จำแนกตามระดับการศึกษา	99
ตารางที่ 4.32	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเดิม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการปราบปราม จำแนกตามระดับการศึกษา	100
ตารางที่ 4.33	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวน บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเดิม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการปราบปราม จำแนกตามระดับการศึกษา	100
ตารางที่ 4.34	แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเดิม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการปราบปราม จำแนกตามระดับการศึกษาด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffé)	101
ตารางที่ 4.35	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเดิม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จำแนกตามระดับการศึกษา	101
ตารางที่ 4.36	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเดิม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จำแนกตามระดับการศึกษา	102

- ตารางที่ 4.37 แสดงค่าความถี่ (Frequency) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการป้องกัน 103
- ตารางที่ 4.38 แสดงค่าความถี่ (Frequency) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการปราบปราม 104
- ตารางที่ 4.39 แสดงค่าความถี่ (Frequency) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟู สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด 104

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่ 2.1 แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

หน้า
70

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยาเสพติด เป็นปัญหาสำคัญของประเทศซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตทั้งของบุคคล ครอบครัว นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ โดยรวมอีกด้วย นอกจากนี้สิ่งที่เป็นปัญหาและน่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง ก็คือ การแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนของชาติ ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดมีแนวโน้มที่ขยายตัวรุนแรงขึ้นตามความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ แม้ที่ผ่านมารัฐบาลจะได้กำหนดมาตรการและแนวทางใหม่ ๆ ที่จะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาหลายประการ แต่ก็ยังไม่บรรลุผล สาเหตุ เนื่องจากโครงสร้างของปัญหายาเสพติดมีความซับซ้อนมากขึ้นนอกจากนั้นปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดปัญหา นับตั้งแต่ตัวผู้เสพ ผู้จำหน่าย รวมถึงผู้ผลิต ยังเกี่ยวพันกันในด้านผลประโยชน์

รัฐบาล ได้ให้ความสำคัญในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เป็นนโยบายสำคัญเร่งด่วน กำหนดนโยบายในการป้องกันยาเสพติด โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ทั้งการป้องกัน และปราบปราม และได้ประกาศทำสงครามกับยาเสพติด ผู้เสพต้องได้รับการบำบัดรักษาผู้ค้าต้องได้รับการลงโทษอย่างเด็ดขาด โดยใช้แนวทาง พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติด ด้วยการผนึกกำลังและความร่วมมือจากทุกฝ่ายในสังคม การจัดทำยุทธศาสตร์แผนปฏิบัติการในเรื่องยาเสพติดภายใต้ชื่อ “ยุทธศาสตร์ 5 ร้วป้องกัน” คือ ร้วชายแดน ร้วชุมชน ร้วโรงเรียน และร้วครอบครัว เพื่อเป็นเกาะและเป็นภูมิคุ้มกันที่จะต้านไม่ให้ยาเสพติดรุกล้ำเข้ามา การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจึงมิใช่เป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐแค่เพียงฝ่ายเดียว แต่เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคนที่จะต้องมีส่วนร่วมในการรวมพลังแห่งความรักชาติรักแผ่นดินให้เกิดเป็นพลังของคนทั้งชาติ เพื่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดร่วมกัน โดยจะต้องเร่งปลูกกระแสสังคมให้ประชาชนคนไทยมีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติด และบังเกิดจิตสำนึกที่จะร่วมกันป้องกันแก้ไขปัญหายาซึ่งจะต้องดำเนินการตามลักษณะที่เป็น “องค์กรรวมและบูรณาการ” เน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัว ชุมชน และเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายในสังคมเข้ามามีบทบาทในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดมากขึ้น ภายใต้ยุทธศาสตร์ “พลังแผ่นดิน” โดยให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการแก้ไขปัญหายา และยึดพื้นที่เป็นหลัก

รวมทั้งให้ความสำคัญมากขึ้นแก่การป้องกัน โดยการสร้างภูมิคุ้มกันในเด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป เพื่อลดความต้องการ (อุปสงค์) ด้านยาเสพติดควบคู่กับการเพิ่มประสิทธิภาพในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดและการปราบปรามอย่างเอาจริงเอาจัง เพื่อลดปริมาณ (อุปทาน) ยาเสพติด

ปัจจัยของค์ประกอบความสำเร็จและความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหาเสพติดที่สำคัญคือ ผู้นำชุมชน ซึ่งมีความสำคัญและมีบทบาทในการสร้างความเข้าใจอันดีของคนในชุมชน มีบทบาทในการชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องรวมทั้งให้ความร่วมมือกับหน่วยราชการในการป้องกันปัญหา ยาเสพติด การดำเนินงานในการแก้ไขปัญหาเสพติด จะต้องยึดพื้นที่เป็นหลัก เน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสนับสนุนให้ทุกฝ่ายเข้ามามีบทบาทในการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยให้ผู้นำชุมชนเป็นศูนย์กลางในการแก้ไขปัญหา และให้ความสำคัญแก่การป้องกัน เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันแก่เด็กและเยาวชน เพื่อลดความต้องการใช้ยาเสพติด ควบคู่ไปกับการเพิ่มประสิทธิภาพ ในการบำบัดรักษาฟื้นฟู สมรรถภาพผู้ติดยา การปราบปรามอย่างเฉียบขาด จริงจัง มุ่งลดปริมาณการผลิตและจำหน่ายยาเสพติด โดยอาศัยผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่และทราบสถานการณ์ยาเสพติดเป็นอย่างดี จึงเข้ามามีบทบาทการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด โดยใช้ผู้นำชุมชนเป็นสื่อกลางในการชี้แจง สร้างความเข้าใจและร่วมแรงร่วมใจจากประชาชนในชุมชน เพื่อต่อต้านและแก้ไขปัญหาเสพติดเพราะ ผู้นำชุมชนถือว่าเป็นบุคคลที่มีบทบาทในการกำหนดทิศทางทางการพัฒนาชุมชนและยังเป็นบุคคลที่ประชาชนในชุมชนยกย่องนับถือเป็นผู้ที่สามารถชักจูง และก่อให้เกิดแรงศรัทธาในกลุ่ม จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดกระบวนการเคลื่อนไหวในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดและการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนให้เข้มแข็งและฟื้นฝ่าวิกฤติยาเสพติดไปได้

ดังนั้น บทบาทผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลเดิด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างเร่งด่วนประกอบด้วยผู้วิจัยรับราชการตำรวจ ตำแหน่งรองสารวัตร กองกำกับการสืบสวน ตำรวจภูธรจังหวัดยโสธร ได้รับรู้ถึงปัญหาเสพติด และสถานการณ์ของยาเสพติดในพื้นที่เป็นอย่างดี รวมทั้งได้มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการปฏิบัติตามแผนและตามคำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลเดิด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปแก้ไข ปรับปรุงและประสิทธิภาพบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดให้มีความสอดคล้องเหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบบทบาทในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธรของผู้นำชุมชนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษา ต่างกัน

1.2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดของ ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

1.3.1 ผู้นำชุมชน ที่มี เพศต่างกัน มีบทบาท ในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร แตกต่างกัน

1.3.2 ผู้นำชุมชน ที่มี อายุต่างกัน มีบทบาท ในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร แตกต่างกัน

1.3.3 ผู้นำชุมชน ที่มี ระดับการศึกษาต่างกัน มีบทบาท ในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร แตกต่างกัน

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัย บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ผู้วิจัยกำหนดขอบเขต ของการวิจัย ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านประชากร

ได้แก่ ผู้นำชุมชน ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร จำนวน 290 คน ปีพุทธศักราช 2552

1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ได้แก่ บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธรใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการป้องกัน, 2) ด้านการปราบปราม และ 3) ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทำให้ทราบบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

1.5.2 ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบบทบาทในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธรของผู้นำชุมชน ที่มีเพศ อายุ และ ระดับการศึกษา ต่างกัน

1.5.3 ทำให้ทราบข้อเสนอแนะบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

1.5.4 ทำให้นำผลวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศบทบาทของผู้นำชุมชนตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธรในการแก้ไขปัญหาเสพติด และตำบลอื่นที่เกี่ยวข้อง

1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

บทบาท หมายถึง บทบาทของผู้นำชุมชน ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธรในการแก้ไขปัญหาเสพติด

ผู้นำชุมชนตำบลเค็ด หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้ง หรือ ได้รับการยกย่องให้เป็นหัวหน้า ได้แก่ นายกเทศบาลตำบล รองนายกเทศบาลตำบล ผู้อำนวยการ โรงเรียนหัวหน้าสถานีอนามัย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาเทศบาลตำบล และ คณะกรรมการหมู่บ้าน ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด หมายถึง บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดซึ่งเป็นกลไกหลักในหมู่บ้านเป็นแกนนำจุดประกายสร้างกระแสสังคมให้เกิด ปฏิบัติการ เคลื่อนไหวต่อต้านยาเสพติด ไม่ให้แพร่ระบาดในหมู่บ้านและช่วยเหลือเกื้อกูลผู้ติดยาเสพติดให้ได้รับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสานความร่วมมือ ระดมสรรพกำลังจากทุกกลุ่มกิจกรรม (องค์กรชุมชน) รวมทั้งประชาชนทุกฝ่ายในหมู่บ้าน เชื่อมโยงรวมพลังกันเป็นกระบวนการประชาคมหมู่บ้านต่อต้านยาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร จำแนกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

1) **ด้านการป้องกัน** หมายถึง บทบาทของผู้นำชุมชนในการป้องกัน ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

2) **ด้านการปราบปราม** หมายถึง บทบาทของผู้นำชุมชนในปราบปรามยาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

3) **ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด** หมายถึง บทบาทของผู้นำชุมชนในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

ยาเสพติด หมายถึง สิ่งที่บุคคลใช้เพื่อบำบัดความต้องการของร่างกายและจิตใจ โดยวิธีการฉีด การสูดดม การดื่มน้ำ หรือโดยวิธีการอื่นใด และเมื่อเสพเข้าไปแล้ว ทำให้มีความต้องการในปริมาณที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในเขตพื้นที่ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

การแก้ไขปัญหายาเสพติด หมายถึง การแก้ไขปัญหาเสพยาเสพติด ของผู้นำชุมชนในตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง เพศ อายุ และระดับการศึกษา ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่

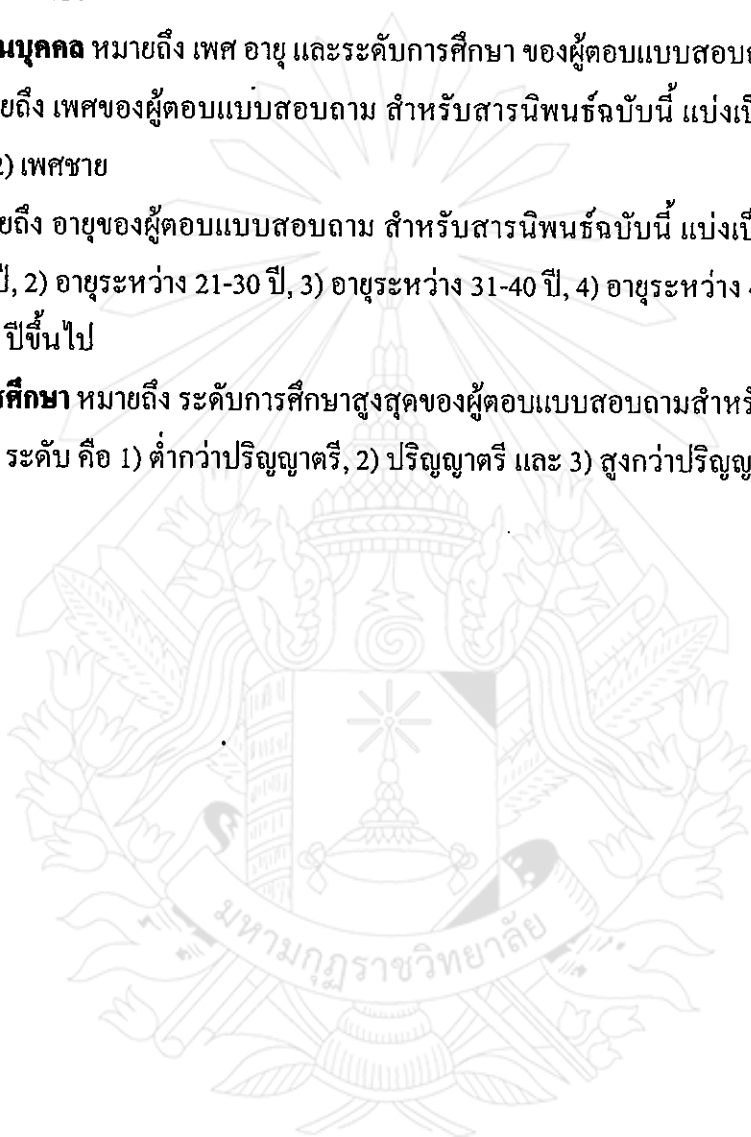
เพศ หมายถึง เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม สำหรับสารนิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งเป็น 2 เพศ คือ

1) เพศหญิง และ 2) เพศชาย

อายุ หมายถึง อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม สำหรับสารนิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งเป็น 5 ช่วง คือ

1) อายุไม่เกิน 20 ปี, 2) อายุระหว่าง 21-30 ปี, 3) อายุระหว่าง 31-40 ปี, 4) อายุระหว่าง 41-50 ปี และ 5) อายุระหว่าง 51 ปีขึ้นไป

ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับสารนิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ 1) ต่ำกว่าปริญญาตรี, 2) ปริญญาตรี และ 3) สูงกว่าปริญญาตรี

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาจากตำรา เอกสาร แนวคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำเสนอเนื้อหาตามลำดับ ดังนี้

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำชุมชน
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับยาเสพติด
- 2.4 สภาพพื้นที่ของตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

สุพัตรา สุภาพ ได้กล่าวถึงสภาพและบทบาท (Status and Role) ว่า “เป็นการที่เรากำหนดเรียกบุคคลหนึ่งว่าเป็นข้าราชการหรือตำแหน่งใด ๆ นั้น เป็นการเรียกตามสถานภาพ (Status) ของผู้นั้น สถานภาพจะเป็นตำแหน่งที่ได้จากการเป็นสมาชิกของกลุ่มเป็นสิทธิหน้าที่ทั้งหมดที่บุคคลนั้นมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร มีหน้าที่รับผิดชอบอย่างไรในสังคม สถานภาพเป็นสิ่งเฉพาะบุคคล ซึ่งทำให้บุคคลนั้นแตกต่างจากผู้อื่น และมีอะไรเป็นเครื่องหมายของตนเอง”¹

ประภาส คิณปรัศมี ได้สรุปว่า “บทบาทจะหมายถึง แบบแผนของพฤติกรรมมนุษย์ ซึ่งดำรงอยู่ในสังคม โดยแบบแผนดังกล่าวจะสืบเนื่องเกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานหรือขนบธรรมเนียม

¹สุพัตรา สุภาพ, **สังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2522), หน้า 52.

ประเพณีทางสังคมอย่างแนบแน่น ดังนั้น แบบแผนของพฤติกรรมมนุษย์จึงเกี่ยวเนื่องกับสิทธิและหน้าที่ตามตำแหน่งทางสังคม คาดหวังหรือกำหนดไว้นั่นเอง”²

ตวงวนศรี วิรัชชัย ได้อธิบายไว้ว่า “ถ้าพิจารณาลักษณะของบทบาทที่ปรากฏอยู่ในสังคมให้ลึกซึ้งแล้ว จะพบบทบาทอยู่หลายลักษณะ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. บทบาทตามที่กำหนด (Prescribed Role) หมายถึง บทบาทที่สังคม กลุ่มหรือองค์กรกำหนดไว้ว่าเป็นรูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่งต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคม กลุ่มหรือองค์กรนั้น ๆ เช่น ข้อกำหนดที่ว่าข้าราชการต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่สั่งการ โดยชอบ เป็นต้น

2. บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง (Expected Role) หมายถึง บทบาทหรือรูปแบบของพฤติกรรมที่ผู้เกี่ยวข้องคาดหวังว่าผู้อยู่ในตำแหน่งจะถือปฏิบัติ บทบาทที่ผู้รับความคาดหวังนี้มักจะต้องสอดคล้องกับบทบาทที่กำหนด แต่ในบางครั้งบทบาทที่ผู้เกี่ยวข้องคาดหวังอาจจะไม่ตรงกับบทบาทที่กำหนดไว้ก็ได้ เพราะคนบางคนอาจมีการคาดหวังมากกว่าหรือน้อยกว่าข้อกำหนดที่ตนได้รับทราบ

3. บทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง (Subjective Role) หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมที่บุคคลผู้อยู่ในตำแหน่งคิด และเชื่อว่าเป็นบทบาทของตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่ เช่น ผู้บังคับบัญชาคิดว่าตนมีหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา แต่ไม่ต้องใส่ใจกับปัญหาส่วนตัวของผู้ใต้บังคับบัญชา ดังนั้น บทบาทของผู้อยู่ในตำแหน่งอาจจะสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทที่กำหนด และอาจจะตรงหรือไม่ตรงกับบทบาทที่ถูกระบุไว้ก็ได้

4. บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Enacted Role) หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้อยู่ในตำแหน่งได้ปฏิบัติ หรือแสดงออกให้เห็น ซึ่งมักจะเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบทบาทตามความคิดของเจ้าตัวผู้อยู่ในตำแหน่ง แต่ก็อาจมีกรณีที่บุคคลแสดงพฤติกรรมการคาดหวังต่อผู้อื่นทั้ง ๆ ที่บทบาทนั้นไม่ตรงกับบทบาทตามความคิดของตนก็ได้

5. บทบาทที่ผู้อื่นรับรู้ (Perceived Role) หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่ผู้อื่นได้รับทราบเกี่ยวกับการปฏิบัติบทบาทของผู้อยู่ในตำแหน่ง ซึ่งโดยธรรมชาติการรับรู้ที่คนเราจะมีการเลือกที่จะรับรู้ และอาจมีการรับรู้ที่ผิดพลาดไปจากความเป็นจริงได้ด้วย อิทธิพลจากประสบการณ์และสถานการณ์หลาย ๆ อย่าง ดังนั้นเมื่อผู้อยู่ในตำแหน่งปฏิบัติบทบาท โดยแสดงพฤติกรรมอย่างหนึ่ง

²ประภาส ศิลปรัศมี, **บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของคณะกรรมการดำเนินงานสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับตำบล**, (กรุงเทพมหานคร : กรมการพัฒนาชุมชน, 2529), หน้า 14.

ผู้ที่ได้พบเห็นอาจรับรู้พฤติกรรมหรือบทบาทนั้นในทางที่แตกต่างกันไป และอาจแตกต่างไปจากบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่งด้วย”³

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายไว้ว่า “บทบาท” หมายถึง “การทำทำตามบท การทำตามบท โดยปริยาย หมายความว่า การทำหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู”⁴

ปรัชญา เวสารัชช ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า “บทบาท หมายถึง ความคาดหวังว่าผู้สวมสถานะหรือผู้ดำรงตำแหน่งหนึ่ง ๆ จะมีพฤติกรรมอย่างไร และบทบาทนี้อาจจะเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรหรือมิได้เขียนไว้ก็ได้ แต่บทบาทหนึ่ง ๆ มักจะสอดคล้องไปกับตำแหน่งหนึ่ง ๆ เช่น คนส่วนใหญ่คาดหวังว่าผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ ต้องทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม เจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ต้องยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นต้น”⁵

งามพิศ สัตย์สงวน ได้กล่าวไว้ในทำนองเดียวกันสรุปได้ว่า “บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคมว่าผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่าง ๆ จะปฏิบัติอย่างไร เพื่อทำหน้าที่ให้คู่สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้ รวมทั้งสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้ เช่น พ่อแม่ต้องเลี้ยงดูลูก ส่งเสียให้เล่าเรียน อบรมสั่งสอนให้ความรู้ความเห็นคุณ เป็นต้น”⁶

ณรงค์ เส็งประษา ได้กล่าวถึงความหมายของบทบาท ไว้ว่า “บทบาท คือ พฤติกรรมที่ปฏิบัติตามสถานภาพ”⁷

จุมพล หนิมพานิช ก็ได้กล่าวว่า “บทบาท หมายถึง พฤติกรรมหรือการปฏิบัติของคนที่เป็นเจ้าของสถานภาพนั้น”⁸

³สงวนศรี วิรัชชัย, **จิตวิทยาสังคมเพื่อการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : ศึกษาปรการพิมพ์, 2537), หน้า 27.

⁴ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**, พิมพ์ครั้งที่ 6, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด, 2546), หน้า 459.

⁵ปรัชญา เวสารัชช, **พื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของการเมืองไทย**, พิมพ์ครั้งที่ 4, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532), หน้า 7.

⁶งามพิศ สัตย์สงวน, **สังคมและวัฒนธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537), หน้า 61-76.

⁷ณรงค์ เส็งประษา, **มนุษย์กับสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2538), หน้า 136.

⁸จุมพล หนิมพานิช, **มนุษย์กับสังคม**, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2540), หน้า 227-306.

ซุดา จิตพิทักษ์ ได้กล่าวไว้ว่า “โดยทั่วไปในบทบาทอาจพิจารณาได้ 2 ความหมาย ดังนี้

1. ความหมายแรกพิจารณาในด้านโครงสร้างทางสังคม บทบาท หมายถึง ตำแหน่งทางสังคมที่เรียกต่าง ๆ ซึ่งแสดงลักษณะโดยสมบัติและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น ซึ่งลักษณะนี้ บทบาทจะมีความใกล้เคียงกับสถานภาพมากเป็นรูปการที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานภาพ ตำแหน่งฐานะที่เรียกและมีบทบาทตามฐานะนั้น ๆ ด้วย

2. การแสดงบทบาทหรือการกระทำต่อกัน หรือปฏิสัมพันธ์ทางสังคม(Social Interaction) เป็นผลเนื่องมาจากการกระทำอย่างมีแบบแผน โดยผ่านการเรียนรู้มาก่อนว่าในสถานการณ์เช่นใด ตนควรจะประพฤติปฏิบัติอย่างไร ในลักษณะนี้ บทบาทก็คือ ความคาดหวัง (Expectation) ที่บุคคลอื่นคาดไว้ว่าบุคคลในตำแหน่งหนึ่งควรจะกระทำ หรือแสดงพฤติกรรมอย่างไรอย่างหนึ่งทางสังคมตามที่บุคคลนั้นดำรงอยู่เสมอ”⁹

โสภา ชูพิกุลชัย ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า “บทบาท หมายถึง การแสดงออกหรือการทำหน้าที่ของบุคคล ซึ่งสมาชิกคนอื่นของสังคมมุ่งหวังให้เขากระทำภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง โดยถือฐานะและหน้าที่ทางสังคมของบุคคลนั้นเป็นมูลฐาน เป็นต้นว่า บทบาทของพ่อแม่ ลูก สามีหรือภรรยา บทบาทนี้ทำให้คนในสังคมสามารถคาดคะเนพฤติกรรมของบุคคลอื่นรู้ว่าบุคคลอื่นต้องการอะไรจากตน ทำให้เกิดประโยชน์ในการที่จะทำงานร่วมกันเป็นทีม บุคคลที่ละเมิดกฎสังคม ก่อให้เกิดปัญหาสังคม บุคคลนั้นไม่อาจจะอยู่ในสังคมนั้นได้”¹⁰

พิทยา สายหู ได้อธิบายบทบาทหน้าที่ไว้ว่า “บทบาทหน้าที่ คือ สิ่งที่ทำให้เกิดความเป็นบุคคลซึ่งเปรียบเทียบได้เสมือนบทของตัวละครที่กำหนดให้ผู้แสดงในละครเรื่องนั้น เป็นตัวละครอะไร มีบทบาทที่จะต้องแสดงอย่างไร ถ้าแสดงผิดบทบาทหรือไม่สมบทบาทก็อาจถูกเปลี่ยนตัวไม่ให้แสดงไปเลยในความหมายเช่นนี้ บทบาทก็คือการกระทำต่าง ๆ ที่บทกำหนดให้แสดงต้องทำครบใบที่ขังอยู่ในบทนั้น ๆ”¹¹

⁹ซุดา จิตพิทักษ์, **สังคมวิทยาและวัฒนธรรมไทย**, พิมพ์ครั้งที่ 2, (สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2528), หน้า 66.

¹⁰โสภา ชูพิกุลชัย และคณะ, **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญาวิทยา และงานยุติธรรม 2540**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540), หน้า 22.

¹¹พิทยา สายหู, **กลไกของสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546), หน้า 68.

จากทัศนะของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของตนเองภายใต้กฎระเบียบที่วางไว้ล่วงหน้า บุคคลจะต้องทราบว่าทำอะไรอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์สิ่งใด ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในสังคมนั้น ๆ รวมทั้งการแสดงออกในหน้าที่หรือตำแหน่งที่ดำรงอยู่ด้วย

เดโช สวานานนท์ ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทว่า “การสวมบทบาทใดนั้นจะต้องประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. ต้องรู้ถึงสถานะของตนเอง
2. คำนึงถึงพฤติกรรมที่ควรแสดงในสถานการณ์ต่าง ๆ ว่าควรให้เหมาะสมกับสถานภาพของตน
3. คำนึงถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ
4. รู้จักประเมินผลการแสดงบทบาทของตนเอง”¹²

สุชา จันทรเฒ ได้กล่าวว่า “บทบาทของบุคคลขึ้นอยู่กับสภาพของบุคคลนั้นด้วย เช่น บทบาทของนายกรัฐมนตรี บทบาทของรัฐมนตรี ตลอดจนบทบาทของบุคคลทั่ว ๆ ไป เช่น ครู อาจารย์ บิดา มารดา แม่บ้านคนรับใช้ แพทย์ พยาบาล เป็นต้น บุคคลจะมีบทบาทที่มีประสิทธิภาพเพียงใด ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น บุคลิกภาพที่เหมาะสม การอบรมที่ได้รับมา ความพอใจในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย สภาพจิตใจ แรงจูงใจ และอื่น ๆ ในบางกรณีเราจะพบว่า บุคคลที่เป็นทั้งพ่อบ้าน แม่บ้าน และอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย ต้องรับผิดชอบหลาย ๆ ด้าน อาจจะมีความยุ่งยากขัดแย้งในงานที่ต้องปฏิบัติ”¹³

จำนง อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ กล่าวว่า “บทบาทเป็นสิ่งที่ควบคู่กับสถานภาพ เป็นโครงสร้างของสังคมเป็นนามธรรมที่อยู่ในความคิดความเข้าใจร่วมกันของสังคม ส่วนบทบาทเป็นพฤติกรรมที่เห็นได้ เป็นการกระทำของบุคคลตามสถานภาพที่ตนดำรงอยู่”¹⁴

จากแนวความคิดของนักวิชาการดังกล่าว สรุปได้ว่า บทบาทเป็นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกตามสถานภาพของตน และบทบาทของบุคคลย่อมเป็นไปตามสถานภาพของบุคคลนั้นซึ่งบทบาทของแต่ละคนอาจแตกต่างกันไปตามวิสัย ความคิด ความสามารถ สภาพจิตใจ และร่างกาย

¹²เดโช สวานานนท์, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2518), หน้า 104.

¹³สุชา จันทรเฒ, **จิตวิทยาทั่วไป**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2539), หน้า 241.

¹⁴จำนง อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ, **สังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2534), หน้า 45.

ของแต่ละบุคคล และบทบาทจะมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงได้ตามบรรทัดฐานทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

2.1.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

นงเยาว์ ปิฎกฤษต์ ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทโดยสรุปความหมายมาจากแนวคิดของ โคเฮน (Kohen) ไว้ว่า “การที่สังคมกำหนดเฉพาะเจาะจงให้บุคคลปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่งนั้นเรียกว่า เป็นบทบาทที่ถูกกำหนด ถึงแม้ว่าบุคคลมิได้ประพฤติปฏิบัติตามบทบาทที่สังคมกำหนดให้ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึง การที่บุคคลได้แสดงหรือปฏิบัติออกมาจริงตามตำแหน่งของเขา ความไม่ตรงกันของบทบาทที่ถูกกำหนดกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงนั้นอาจมีสาเหตุมาจากสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. บุคคลขาดความเข้าใจในบทบาทที่สังคมต้องการ
2. ความไม่เห็นด้วยหรือไม่ลงรอยกับบทบาทที่ถูกกำหนด
3. บุคคลไม่มีความสามารถที่จะแสดงบทบาทนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ”¹⁵

นงเยาว์ ปิฎกฤษต์ ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทโดยสรุปความหมายมาจากแนวคิดไว้ว่า “บทบาทเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติจริงหรือบทบาทที่เป็นจริง ซึ่งจะต้องประกอบสิ่งต่อไปนี้

1. การรู้จักตนเองตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
2. พฤติกรรมตามสถานการณ์ที่กำหนดให้จะต้องมีความเหมาะสมกับการส่งเสริมฐานะของตนเอง
3. ภูมิหลังของการกระทำที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นนั้น ควรเป็นแบบอย่างเพื่อให้การกระทำบางอย่างเป็นไปตามแนวทางที่ต้องการ
4. การประเมินการกระทำตามบทบาท สามารถดำเนินการด้วยตนเองหรือโดยบุคคลอื่น ๆ”¹⁶

ประมวล รัตนวงศ์ ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทไว้ว่า “ฐานะตำแหน่งและบทบาททางสังคมของบุคคลมีลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. บทบาทมีอยู่ในทุก ๆ สังคม และมีอยู่ก่อนที่คนจะเข้าไปครอง
2. บทบาทมีอยู่ในตำแหน่งละตำแหน่ง

¹⁵นงเยาว์ ปิฎกฤษต์, “บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน ศึกษาเฉพาะจังหวัดสงขลา”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา), 2535, หน้า 86.

¹⁶เรื่องเดียวกัน, หน้า 87.

3. วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณีในสังคมนั้นๆ เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดตำแหน่งและบทบาทที่ควรจะเป็น

4. การที่คนเราจะทราบฐานะตำแหน่งและบทบาทได้ เป็นเพราะการปฏิบัติสัมพันธ์ของคนในสังคมนั้น ๆ

5. บทบาทที่ควรจะเป็นนั้น ไม่น่าอนเสมอไปว่าจะเหมือนกับพฤติกรรมจริง ๆ ของคนที่อยู่ในฐานะตำแหน่งนั้น”¹⁷

ไพบูลย์ ช่างเรียน ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทไว้ว่า “บทบาทของบุคคลในสังคมย่อมขึ้นอยู่กับสถานภาพที่ตนครองอยู่และคุณสมบัติของบุคคล ดังนั้นบทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันออกไปตามลักษณะ อุปนิสัย ความคิด ความรู้ ความสามารถ มวลเหตุจูงใจ การอบรมเลี้ยงดูและความพอใจ”¹⁸

เดโช สวานานนท์ ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทไว้ว่า “บทบาทจะต้องประกอบด้วยลักษณะ 4 ประการ ดังต่อไปนี้

1. รู้สถานภาพของตนในสังคม
2. คำนึงถึงพฤติกรรมที่ควรแสดงออกในสถานการณ์นั้นๆ ที่เหมาะสมกับสถานภาพของตน
3. คำนึงถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น
4. ประเมินผลการแสดงบทบาทของตนเอง”¹⁹

ทิตยา สุวรรณชฎ ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทพอสรุปได้ว่า

1. ความถูกต้องแน่นอนของการคาดหวังบทบาท
2. ความสันทัดในการดำเนินบทบาท
3. สภาพของคน ๆ หนึ่งซึ่งหมายถึงจิตใจ และอารมณ์ในขณะที่มีปฏิกริยาสัมพันธ์²⁰

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทดังกล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า บทบาทเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมที่มี ปฏิสัมพันธ์ต่อกัน บทบาทจะเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ที่กำหนด บทบาทเป็นสิ่งที่คู่กันกับหน้าที่และสถานภาพที่บุคคลดำรงอยู่

¹⁷ประมวล รัตนวงศ์, **จิตวิทยาเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2519), หน้า 20.

¹⁸ไพบูลย์ ช่างเรียน, **การปกครองมหานคร**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2516), หน้า 38.

¹⁹เดโช สวานานนท์, **จิตวิทยาสังคม**, อ่างแล้ว, หน้า 11.

²⁰ทิตยา สุวรรณชฎ, **ความคาดหวังบทบาทของพัฒนาการคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2540), หน้า 23.

2.1.3 ประเภทของบทบาท

การแสดงบทบาทให้ถูกต้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ขึ้นอยู่กับบุคคลจะใช้วิจารณญาณ โดยอาศัยความรู้ทักษะและประสบการณ์เดิมเป็นเครื่องช่วยกำหนดบทบาทบุคคลในสังคมจะแสดงบทบาท ซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อบุคคลอื่นแตกต่างกันออกไปถ้าตำแหน่งนั้น ๆ ต่างกับบทบาทในสังคมทั่ว ๆ ไป แบ่งได้เป็น 5 ตำแหน่ง ดังนี้

1) บทบาทตามเพศ และบทบาทตามวัย ได้แก่ ผู้ชาย ผู้หญิง เด็ก ผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นบทบาทที่มีอิทธิพลต่อการกระทำของตนตลอดชีวิต

2) บทบาททางอาชีพ ได้แก่ คนขายของ ครู นายความ บทบาทประเภทนี้สามารถเปลี่ยนได้อย่างอิสระเร็วกว่าบทบาทอื่น

2.1 บทบาทเสถียรภาพ ได้แก่ บทบาทของหัวหน้า ลูกน้อง คนรับใช้

2.2 บทบาททางครอบครัว ได้แก่ แม่บ้าน ลูก พ่อ

2.3 บทบาทในกลุ่มเพื่อน หรือกลุ่มที่มีความสนใจคล้าย ๆ กัน ได้แก่ บทบาทของสมาชิกในชมรมต่าง ๆ²¹

อรุณ รักธรรม ได้แบ่งประเภทบทบาทออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. บทบาทจริง (Actual Role) เป็นพฤติกรรมที่แท้จริงของบุคคล ที่ถูกควบคุมโดยอารมณ์เจตคติ พฤติกรรมส่วนตัว และปัญหาในการปฏิบัติงานบทบาทที่ถูกกำหนด

2. บทบาทคาดหวัง (Expectation Role) เป็นความคาดหวังของบุคคลอื่น หรือสังคมที่มีต่อบุคคลผู้ครองตำแหน่ง และเป็นความคาดหวังของตนเองต่อบทบาทนั้น ๆ²²

ทิตยา สุวรรณภู ได้แบ่งบทบาทไว้ 2 ลักษณะคือ

1. บทบาทอุดมคติ (Ideal Role) คือ บทบาทของผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมควรจะทำปฏิบัติ ซึ่งถูกกำหนดโดยการอบรม คำแนะนำ คำสั่งสอน หน้าที่ และความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย

2. บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Actual Role) คือ บทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมที่จะต้องปฏิบัติ ซึ่งถูกกำหนดโดยผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคม นำเอาบทบาททางอุดมคติไปแปลความเพื่อที่จะปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่นั้น จะมีลักษณะคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันอย่างไร ก็ขึ้นอยู่กับความสามารถในการแปลความ โดยมีสภาพแวดล้อมเป็นข้อจำกัดและสิ่งเกื้อกูล²³

²¹ปราณี หมอนทอง, “ทิศทางการพึ่งตนเองในสังคมที่กำลังเปลี่ยนไป”, **วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 2533, หน้า 26.

²²อรุณ รักธรรม, **พฤติกรรมองค์การ**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2526), หน้า 18.

²³ทิตยา สุวรรณภู, **สังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2527), หน้า 9-10.

สมบัติ เสาว์แก้ว ได้จำแนกลักษณะที่สำคัญของบทบาทออกเป็น 2 ประการ คือ

1. ความคาดหวัง (Expectations) เป็นความคาดหวังของบุคคลที่ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ว่าควรที่จะแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมกับตำแหน่งนั้น ๆ อย่างไร
2. การแสดงบทบาท (Enactment) เป็นการแสดงบทบาทของบุคคลให้สอดคล้องกับบทบาทที่ถูกกำหนดไว้²⁴

เบอร์โรว์ ได้จำแนกบทบาทของบุคคลได้ 3 ด้าน คือ

1. บทบาทที่กำหนดไว้ หรือบทบาทในอุดมคติ (Role prescriptions) เป็นบทบาทที่สังคมกำหนดไว้เป็นระเบียบอย่างชัดเจนว่าบุคคลอยู่ในบทบาทนั้นจะต้องทำอะไรบ้าง เช่น ครูต้องมีความรู้ มีจริยธรรม เป็นคนดี สอดคล้องกับคำขวัญของบุคคล
2. บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Role Descriptions) เป็นบทบาทที่บุคคลได้ปฏิบัติจริงเมื่ออยู่ในบทบาทนั้น เช่น ครูลาภกิจต้องส่งใบปลิวล่วงหน้า เมื่อได้รับอนุญาตจึงจะหยุดได้
3. บทบาทที่ถูกคาดหวัง (Role Expectations) เป็นบทบาทที่ถูกคาดหวังจากบุคคลอื่นว่าตนสมควรจะปฏิบัติอย่างไรในบทบาทนั้น เช่น คาดหวังว่าครูเป็นผู้นำทางประชาธิปไตยสามารถปลุกฝังความเป็นประชาธิปไตยให้แก่นักเรียน²⁵

2.1.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงบทบาท

สุนทร ทองคง กล่าวว่า “การที่บุคคลจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดีนั้นจะขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. ลักษณะเฉพาะของสังคม ชุมชน
2. วัฒนธรรม ประเพณี และความปรารถนาของสังคมที่เกี่ยวข้อง
3. บุคลิกภาพของตน ซึ่งหมายถึง ลักษณะส่วนบุคคล²⁶

²⁴สมบัติ เสาว์แก้ว, “บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการบริหารและจัดการแหล่งน้ำขนาดเล็ก : ศึกษากรณีจังหวัดมหาสารคาม”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น), 2536, หน้า 11.

²⁵เรื่องเดียวกัน, หน้า 28.

²⁶สุนทร ทองคง, *ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน*, (นครสวรรค์ : ม.ป.ท., 2527), หน้า 9-10.

ชุตินา อุหาทอง กล่าวว่า “บุคคลจะมีการแสดงพฤติกรรมในขณะที่ดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งนั้น จะขึ้นอยู่กับปัจจัย 4 ประการ²⁷ คือ

1. บทบาทที่คาดหวัง (Role Expectation) คือ บทบาทตามความคาดหวังของสังคมที่อยากให้เข้าปฏิบัติ เมื่อดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งในสังคม
2. มโนทัศน์ของบทบาท (Role Conceptual) คือ การที่บุคคลจะมองเห็นบทบาทตามการที่รับรู้ของตนเอง ความต้องการของตนเอง อาจสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมหรือไม่ก็ได้
3. การยอมรับบทบาท (Role Acceptance) คือ การยอมรับบทบาทของบุคคลที่จะเกิดขึ้นได้ในภายหลัง เมื่อมีความสอดคล้องกันเองของบทบาทที่คาดหวังและมโนทัศน์ของบทบาท
4. การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ (Role Performance) คือ การแสดงบทบาทหน้าที่ตามสภาพที่เป็นจริง (Actual Role) ซึ่งอาจจะแสดงบทบาทที่คาดหวังตามการรับรู้และเข้าใจของตนเองตลอดจนการที่บุคคลจะแสดงบทบาทได้ดีเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับ การยอมรับบทบาทนั้น ๆ ของบุคคลที่ครองตำแหน่งอยู่เนื่องจากความสอดคล้องของบทบาทตามความคาดหวังของสังคม

สรุปได้ว่าบทบาททางสังคมจะถูกกำหนด และวางระเบียบไว้เพื่อการปฏิบัติอย่างชัดเจนว่าบุคคลอยู่ในบทบาทนั้น จะต้องมโนทัศน์และหน้าที่กระทำอะไรบ้างในองค์กรนั้น ๆ และสังคมได้วางระเบียบไว้อย่างชัดเจนว่าบุคคลในองค์กรดังกล่าว มีบทบาทหน้าที่อย่างไร เพราะฉะนั้นบุคคลที่จะดำรงตำแหน่งจึงมีความจำเป็นต้องเข้าใจอย่างชัดเจน ว่าตำแหน่งในองค์กรดังกล่าวมีบทบาทหน้าที่จะต้องปฏิบัติอย่างไรเกี่ยวกับบทบาทที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อให้มีมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ดี ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ถือปฏิบัติจะต้องทราบถึงบทบาทของตนว่า คนมีขอบเขตในการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงไร เพื่อจะได้แสดงบทบาทตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีในบางสถานการณ์อาจมีเหตุการณ์อย่างนี้เกิดขึ้นได้ คือ ความคลุมเครือในบทบาท เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากการขาดความชัดเจนเกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบและกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งก่อให้เกิดความไม่แน่นอน และความพึงพอใจ

²⁷ชุตินา อุหาทอง, “การรับรู้และการปฏิบัติตามบทบาทงานอนามัยแม่และเด็กและงานวางแผนครอบครัวแม่ตัวอย่างที่อบรมแล้วในจังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), 2533, หน้า 33.

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำชุมชน

2.2.1 ความหมายของผู้นำ

อริสโตเติล (Aristotle) นักปราชญ์ชาวกรีก ได้กล่าวไว้ว่า “มนุษย์เป็นสัตว์สังคม” มีการดำรงชีวิตกันเป็นหมู่ เป็นกลุ่ม เป็นชุมชน หรือเป็นสังคม ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลายทั้งในด้านความรู้สึกนึกคิด ความต้องการ ความรู้และทักษะ ตลอดจนมีระดับการ พัฒนาที่แตกต่างกัน ทำให้มนุษย์ มักจะมีปัญหาระหว่างกัน หากแต่มนุษย์ จำเป็นต้องทำงาน ประสานกันให้ได้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน อยู่รวมกันเพื่อสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีและบรรลุถึงความต้องการ โดยรวม ก็ต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจระหว่างกันเป็นสำคัญ ซึ่งเครื่องมือและสื่อที่สำคัญอย่างหนึ่งในการช่วยประสานนั้น ได้แก่ ผู้นำ ซึ่งมีนักวิชาการ และ นักพัฒนา ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

กิติ ตยัคคานนท์ ผู้นำหมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้ง หรือได้รับการยกย่องให้เป็นหัวหน้าและผู้ตัดสินใจเนื่องจากมีความสามารถในการปกครอง บังคับบัญชาและจะพาผู้ใต้บังคับบัญชาหรือหมู่ชนไปในทางที่ดีหรือทางชั่วก็ได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าผู้นำคือผู้มีศิลปะในตัวเองสามารถมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น และนำบุคคลเหล่านั้นไปโดยเขาให้ความไว้วางใจและเชื่อใจอย่างเต็มที่ พร้อมทั้งให้ความเคารพนับถือ ให้ความร่วมมือและมีความมั่นใจในตัวผู้นำอย่างจริงใจ²⁸

พัชร นักบรรณ ได้สรุปแนวคิด และความหมายความเป็นผู้นำจากงานวิจัยต่าง ๆ ได้ 11 ประการ ดังนี้

1. เป็นศูนย์กลางของกระบวนการกลุ่ม
2. เป็นบุคลิกภาพและผลของบุคลิกภาพ ซึ่งเป็นคุณลักษณะพิเศษของผู้นำ
3. เป็นศิลปะในการชักจูงให้ผู้อื่นกระทำในสิ่งที่ตนต้องการ
4. เป็นการใช้อิทธิพล เพื่อให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม หรือแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยไม่ต้องใช้อำนาจขู่เข็ญ
5. เป็นการแสดงพฤติกรรม ซึ่งเน้นในเรื่องการประสานงาน การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี
6. เป็นรูปแบบที่ใช้ในการเกลี้ยกล่อม (Persuasion) หรือการเชิญชวนให้มีสมาชิกปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ
7. เป็นความสัมพันธ์ทางการใช้อำนาจ (Power Relation) ซึ่งผู้นำมักมีมากกว่าผู้ตาม และสามารถใช้อำนาจดังกล่าวควบคุมให้ผู้ตามต้องปฏิบัติตามสิ่งที่ผู้นำต้องการได้

²⁸กิติ ตยัคคานนท์, **เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ**, (กรุงเทพมหานคร : เพลวอักษร, 2542), หน้า 234.

8. เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานของผู้นำ เพื่อให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย
9. เป็นผลของการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) เพราะความเป็นผู้นำมักมีการยืดหยุ่นหรือเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะการปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม
10. เป็นการแสดงความแตกต่างของบทบาทซึ่งเกิดจากสมาชิกแต่ละคน ที่มีสถานะและบทบาทต่างกัน
11. เป็นความคิดริเริ่มของผู้นำในการพัฒนางาน

จากความหมายของผู้นำ โดยรวมแล้วหมายถึง ผู้ที่มีอำนาจ และแสดงพฤติกรรมออกด้วยการใช้อำนาจนั้นตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม²⁹

ธนพร คล้ายกัน ได้ให้ความหมายของผู้นำไว้ว่า ผู้นำคือ ผู้ที่มีอิทธิพลเหนือคนอื่นในชุมชน และมีบทบาทสำคัญในการนำชุมชนไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย และสามารถทำให้จุดมุ่งหมายบรรลุผลสำเร็จเร็วขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการควบคุมและได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในชุมชนด้วย³⁰

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ ได้ให้ความหมายของผู้นำ ซึ่งไว้ 2 ประการ คือ

1. ผู้นำ คือ ผู้ที่มีอิทธิพล สามารถทำให้ผู้อื่นเดินตาม หรือทำตามในสิ่งที่ผู้นำพยายามจะนำไปให้ทำ ถ้าขาดซึ่งอิทธิพลที่สามารถทำให้คนเดินตาม ภาวะผู้นำก็ไร้ความหมาย การเดินตามนั้นมีได้หมายความว่าทำกันโดยเฉพาะขณะที่ผู้นำนั้น ๆ มีอำนาจอยู่ สามารถทำให้ผู้คนเกรงกลัว จึงเดินตามทำตามในสิ่งที่ผู้นำสั่งให้ทำ แต่แม้ว่า ผู้นำนั้น ๆ ไม่ได้อยู่ในอำนาจแล้วผู้คนก็ยังเดินตามในสิ่งที่ผู้นำเหล่านั้นพูดไว้ หรือปฏิบัติไว้เป็นแบบอย่าง

2. ผู้นำ คือ ผู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ “ผล” สำเร็จที่ดี ผลสำเร็จเป็นสิ่งที่วัดผลของภาวะผู้นำ ไม่จำเป็นต้องเป็น “อาการนำ” ที่เห็นได้ด้วยตา แต่เป็นผลสำเร็จที่เกิดจากภาวะผู้นำจริง ๆ ผู้นำที่แท้จริงอาจจะไม่ใช่ผู้อยู่ในตำแหน่ง มีชื่อเสียงอย่างที่คนทั่วไปมองเห็น รู้จัก แต่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น ได้จริง ๆ โดยทั่วไปไม่มีความรู้สึกที่ว่า ผู้นำดังกล่าวกำลังแสดง

²⁹พัชร นักรบรแสง, **จิตวิทยาสังคม**, (นครราชสีมา : วิทยาลัยบรมราชชนนีนครราชสีมา, 2542), หน้า 123.

³⁰ธนพร คล้ายกัน, “การยอมรับบทบาทผู้นำท้องถิ่นสตรีของหัวหน้าครัวเรือนในเขตจังหวัดสระบุรี”, **วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), 2540, หน้า 14.

อาการนำอยู่ อย่างที่เรียกว่าเป็น “ผู้นำที่ไม่ได้นำ” ดังนั้น ในความหมายนี้ ภาวะผู้นำ จึงวัดกันด้วยผลที่เกิดจากการนำ ไม่ได้วัดกันด้วยตำแหน่ง หรืออาการที่แสดงว่า กำลังนำอยู่³¹

วินัย มนต์ปัญญากุล ได้กล่าวถึงผู้นำชุมชน หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ความสามารถมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นในอาณาบริเวณหนึ่ง โดยได้รับความเคารพนับถือ ความไว้วางใจ จนให้ความร่วมมือ ร่วมใจ ในการติดต่อสื่อสาร กระทำกิจกรรมและรับผลประโยชน์เพื่อก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี³²

2.2.2 คุณลักษณะของผู้นำชุมชน

นักวิชาการหลายท่าน ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้นำชุมชนไว้ ดังนี้

ปรีชาติ วัลย์เสถียร และคณะ ได้กล่าวถึงคุณลักษณะ ของผู้นำที่สอดคล้องกับหลักสัปปริสธรรม 7 ของพุทธศาสนา คือ ผู้นำที่ดี ต้องเป็นบุคคลที่มีศีล สมาธิ และปัญญา ได้แก่ รู้หลักการรู้จุดหมาย รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้ชุมชน และรู้บุคคล ซึ่งสามารถขยายความโดยหลักสัปปริสธรรม 7 ของพระพุทธศาสนา ได้ ดังนี้

1. รู้หลักการ เมื่อดำรงตำแหน่งมีฐานะหรือจะทำอะไรก็ตาม ต้องรู้หลักการ รู้งาน รู้หน้าที่ รู้กฎกติกาที่เกี่ยวข้อง
2. รู้จุดหมาย ต้องมีความชัดเจนในจุดหมาย แล้วต้องมีความแน่วแน่มั่นคงที่จะไปถึงจุดหมายด้วย
3. รู้ตน คือ ต้องรู้ว่าตนเองคือใคร มีภาระเป็นอะไรอยู่ในสถานะใด มีคุณสมบัติ มีความพร้อม มีความถนัด สติปัญญาความสามารถอย่างไรมีกำลังแค่ไหน จุดอ่อนจุดแข็งอย่างไรซึ่งจะต้องสำรวจตนเองและเตือนตนเองอยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงตนเอง
4. รู้ประมาณ คือ รู้จักความพอดี ต้องรู้จักขอบเขต ชีดขันความพอเหมาะ ที่จะจัดทำให้เรื่องต่าง ๆ
5. รู้กาล คือ รู้จักเวลา เช่นรู้ลำดับระยะ จังหวะ ปริมาณ ความเหมาะสมของเวลารู้จักวางแผน

³¹ปรีชาติ วัลย์เสถียร และคณะ, **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2543), หน้า 227.

³²วินัย มนต์ปัญญากุล, “การมีส่วนร่วมและแนวทางในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมของผู้นำชุมชน : ศึกษากรณีในพื้นที่รับผิดชอบสถานีตำรวจภูธรตำบลลูกแก อำเภอ ท่วมะกา จังหวัดกาญจนบุรี”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร), 2544, หน้า 73.

6. **รู้ชุมชน** คือ รู้สังคมตั้งแต่ในขอบเขตที่กว้างคือ รู้สังคมโลก รู้สังคมของประเทศชาติ ว่าอยู่ในสถานการณ์ใด มีปัญหาอย่างไร รู้ความต้องการของเขา แม้แต่ชุมชนย่อย ๆ ถ้าจะช่วยเหลือเขา เราจะต้องรู้ความต้องการเพื่อสนองความต้องการ ได้ถูกต้องหรือแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด

7. **รู้บุคคล** คือ รู้จักบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะคนที่มาร่วมงานร่วมการไปด้วยกันและคนที่เราไปให้บริการตามความแตกต่างเฉพาะตัว เพื่อปฏิบัติต่อเขาได้ถูกต้องเหมาะสม และได้ผล³³

วินัย มนต์ปัญญากุล ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้นำชุมชนไว้ว่า ผู้นำชุมชนจะต้องมีคุณลักษณะดังนี้คือ จะต้องเป็นบุคคลที่มีบุคลิกที่ดี มีความคิดริเริ่ม ทนต่อเหตุการณ์ ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น มีการศึกษา ไม่ใช่อำนาจในการทำงาน ให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริมให้รู้จักคิด รู้จักตัดสินใจ และทำงานด้วยตนเอง ต้องเป็นบุคคลที่ประชาชน ในชุมชนยกย่องนับถือ เป็นผู้ที่สามารถชักจูง และก่อให้เกิดแรงศรัทธาในกลุ่มเป็นผู้เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม พร้อมทั้งจะให้ความช่วยเหลือ องค์กรปรึกษาหารือแก่ผู้อื่น³⁴

2.2.3 องค์ประกอบของผู้นำชุมชน

องค์ประกอบที่สำคัญของผู้นำชุมชนที่ **ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ** ได้เสนอไว้มี ดังนี้

1. ต้องมีความรู้หรือทักษะในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่กลุ่มหรือชุมชนต้องการ
2. ต้องมีผู้ตาม ได้แก่ สมาชิก
3. มีโอกาสหรือสถานการณ์ที่จะใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ แบบรู้ได้ใช้เป็นมีความสามารถที่จะใช้ความรู้³⁵

พระธรรมปิฎก ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของผู้นำชุมชนไว้ว่า

1. ตัวผู้นำ จะต้องมีความสมบูรณ์ภายในของตนเองเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นแกนกลางไว้
2. ผู้ตาม โยงด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับผู้ตาม ในพุทธศาสนาไม่นิยมใช้คำว่าผู้ตามอาจจะใช้คำว่า“ผู้ร่วม ไปด้วย”

³³ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ, **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**, อ่างแล้ว, หน้า 233 – 234.

³⁴วินัย มนต์ปัญญากุล, “การมีส่วนร่วมและแนวทางในการป้องกันปัญหาบาปของผู้นำชุมชน : ศึกษากรณีในพื้นที่รับผิดชอบสถานีตำรวจภูธรตำบลลูกแก อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, อ่างแล้ว, หน้า 33.

³⁵ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ, **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**, อ่างแล้ว, หน้า 228 – 229.

3. จุดมุ่งหมายโยงด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับจุดหมาย เช่นจะต้องมีความชัดเจน เข้าใจง่าย เห็น และเนื่อเนื่อในจุดหมาย เป็นต้น -

4. หลักการและวิธีการ โยงด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับหลักการ และวิธีการที่ทำให้สำเร็จ ผลบรรลุจุดหมาย

5. สิ่งที่ทำ โยงด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับสิ่งที่ทำ

6. สถานการณ์ โยงด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมหรือสิ่งที่ประสบ ซึ่งอยู่ภายนอกว่าทำอะไรจะผ่านไปได้ด้วยดีในท่ามกลางสิ่งกีดขวางหรือสิ่งที่ประสบ เช่น ปัญหา เป็นต้น³⁶

ปรีชาติ วลัยเสถียร และ ได้กล่าวโดยสรุปว่าองค์ประกอบของผู้นำชุมชน มีดังนี้

1. มีความรู้ความสามารถอันเป็นคุณสมบัติภายในตัว รวมทั้งมีความสามารถที่จะใช้ความรู้ นั้นด้วย

2. มีผู้ตามที่ดี

3. มีจุดหมายในการทำงาน

4. ต้องมีหลักการและวิธีการเพื่อการทำงานให้บรรลุจุดหมายที่วางไว้

5. มีความมุ่งมั่นในการทำงาน

6. มีสถานการณ์ให้ได้ใช้ความสามารถของตน³⁷

องค์ประกอบของผู้นำชุมชน ใ้ว่า ควร ประกอบด้วยตัวผู้นำ ที่มีความรู้และทักษะ มีผู้ตามที่ดี มีจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงาน มีหลักการ และวิธีการดำเนินงานให้บรรลุจุดหมายที่ได้วางไว้ มีสถานการณ์ที่ทำให้ต้องใช้ความสามารถ และมีความตั้งใจในการดำเนินงาน

2.2.4 ประเภทของผู้นำชุมชน

การแบ่งประเภทของผู้นำชุมชนที่นิยม มักแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู ประธานองค์การบริหารส่วนตำบล นายกเทศมนตรี คณะกรรมการ และผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่ชุมชนให้ความเคารพนับถือ ผู้มีความรู้ดี ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ข้าราชการบำนาญ ผู้นำกลุ่มสตรี หรือ พระภิกษุ ดังที่นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงประเภทของผู้นำชุมชนไว้ดังนี้

³⁶พระธรรมปิฎก (ประยุตต์ ปยุตฺโต), **ภาวะผู้นำ**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, 25 41), หน้า 3 – 4.

³⁷ปรีชาติ วลัยเสถียร และคณะ, **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**, อ่างแล้ว, หน้า 229.

วินัย มหัตถปัญญาฤๅณ ได้แบ่งประเภทผู้นำ ไว้ดังนี้

1. ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ ได้แก่ คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการพัฒนาตำบล

2. ผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้ที่มีอายุ ผู้ที่มีความรู้ดี ผู้ที่มีฐานะดี ข้าราชการ บำนาญ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังได้แบ่งประเภทผู้นำชาวบ้านตามเกณฑ์โดยคำนึงถึงสถาบันทางสังคม ไว้ดังนี้

1. ผู้นำในระบบเศรษฐกิจ มักจะเป็นผู้ที่มีฐานะดีทางด้านเศรษฐกิจ

2. ผู้นำในระบบเครือญาติ หรือระบบครอบครัว หรือผู้อาวุโส

3. ผู้นำในระบบการปกครอง เป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากทางการ มีตำแหน่งเป็น ทางการในการปกครอง

4. ผู้นำในระบบศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม เป็นผู้ที่มีความสามารถและ ชาวบ้านยอมรับให้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เป็นผู้ที่ยกยุดและช่วยเหลือในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องทางด้านศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม

5. ผู้นำระบบการศึกษา เช่นผู้นำที่มีบทบาทในการให้การศึกษาอบรมเด็ก เยาวชน หรือผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน หรือเป็นผู้ที่สนใจในข่าวคราวทั่วไป และเป็นผู้ที่ถ่ายทอดข่าวสารความรู้ ความคิดเห็นไปสู่ชาวบ้าน บุคคลเหล่านี้มีทั้งผู้นำที่เป็นทางการหรือที่ไม่เป็นทางการ

และยังเสนอวิธีแบ่งประเภทของผู้นำ โดยแยกตามลักษณะต่าง ๆ ที่แตกต่างออกไป ดังนี้

1. การแบ่งประเภทผู้นำตามลักษณะการปฏิบัติงาน ได้แก่

- 1.1 ผู้นำตามกฎหมาย
- 1.2 ผู้นำที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะตัว
- 1.3 ผู้นำในลักษณะที่เป็นสัญลักษณ์

2. การแบ่งผู้นำตามลักษณะพฤติกรรม ได้แก่

- 2.1 ผู้นำที่มุ่งแต่งงานเป็นสำคัญ
- 2.2 ผู้นำที่ตระหนักถึงผลงานและความพอใจของทุกฝ่าย

3. การแบ่งผู้นำตามลักษณะการบริหารงาน ได้แก่

- 3.1 ผู้นำแบบอัตตาธิปไตย
- 3.2 ผู้นำแบบเสรี
- 3.3 ผู้นำแบบประชาธิปไตย

4. การแบ่งผู้นำตามทฤษฎี 3 มิติของเร็คคิน ได้แก่

- 4.1 ผู้นำแบบเอาเกณฑ์

- 4.2 ผู้นำแบบเอางาน
- 4.3 ผู้นำแบบสัมพันธ์
- 4.4 ผู้นำแบบประสาน³⁸

ปาริชาติ วัลย์เสถียร และคณะ กล่าวถึงสมพันธ์์ เตชะอธิก ซึ่งได้จัดประเภทของผู้นำได้ดังนี้

1. ผู้นำทางความคิด

1.1 พัฒนาคณะแล้วพัฒนาเศรษฐกิจ โดยใช้หลักอริยสัจ 4 ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เน้นให้ชาวบ้านรู้จักตนเอง รู้จักปัญหา รู้จักลดอุปสรรค อยากรู้พึ่งตนเอง จนนำไปสู่ การเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา

1.2 การพึ่งตนเองทางการเกษตรด้วยการทำเกษตรผสมผสาน มีความรู้ทาง ธุรกิจในการซื้อขาย การจัดการ และมีการออมทรัพย์

1.3 การวิเคราะห์ชุมชน และทางเลือกในการแก้ไขปัญหาสามารถหาแนวทางในการแก้ปัญหาภายในชุมชนในเรื่องต่าง ๆ ได้ อาทิ แนวคิดเศรษฐกิจในการพึ่งตนเองได้ทั้งใน เรื่องการผลิต ทุน และการตลาด

1.4 วิเคราะห์ศักยภาพกลุ่มคนจน คือ มีกระบวนการวิเคราะห์ระบบชนบททำให้แยกแยะกลุ่มคนในหมู่บ้านได้คัดเลือกเกษตรกรรายย่อยที่ยากจน และส่งเสริมให้พวกเขาารวมกลุ่มกันทำงาน และกระตุ้นผู้นำให้เกิดขึ้นจนเป็นที่ยอมรับทำให้คนจนคลี่คลายปัญหาไปได้มาก และกลายเป็นผู้นำกลุ่มขึ้นมา

1.5 การจัดการศึกษาเพื่อชุมชน โดยมีกิจกรรมที่ร่วมมือกับครู ผู้ปกครอง และนักเรียนอย่างใกล้ชิด

2. ผู้นำทางด้านศีลธรรม โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำ เริ่มจากการเทศน์สอนกรรมฐาน การลดละอุปสรรคและประยุกต์กับงานพัฒนา

3. ผู้นำทางด้านอาชีพ เทคนิค การปฏิบัติ แบ่งได้ 2 ประเภท คือ ผู้นำที่เน้นหนัก การทำกิจกรรมเฉพาะด้าน เช่นเกษตรผสมผสาน ปศุสัตว์ สับปะรด และผู้ที่มีกระบวนการ ทำงานที่ดีกับชาวบ้าน คือ มีความสัมพันธ์กับชุมชน การจัดประชุม อบรม ศึกษาดูงาน วิเคราะห์ ชุมชน จัดอันดับปัญหานั้นการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน

³⁸วินัย มนต์ปัญญากุล, “การมีส่วนร่วมและแนวทางในการป้องกันปัญหาบ้านของผู้นำชุมชน : ศึกษากรณีในพื้นที่รับผิดชอบสถานีตำรวจภูธรตำบลลูกแก อำเภอนามะกา จังหวัดกาญจนบุรี”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**, อ้างแล้ว, หน้า 34.

4. ผู้นำด้านการพูด แบบกระตุ้นเร้าทั้งแนวความคิด และการปฏิบัติ การพูดใน สิ่งที่ตัวเองทำมาด้วยมือ การพูดอธิบายแบบเรียบ ๆ

5. ผู้นำที่สามารถประยุกต์งานราชการกับเป้าหมายเพื่อชาวบ้านได้ โดยเสนอ แผนงานและ กิจกรรมเข้าสู่หน่วยราชการได้

6. ผู้นำทางการประสานทรัพยากรภายในและภายนอกชุมชน การมีบารมีและความสามารถในการระดมทุนภายในชุมชนและภายนอกชุมชน³⁹

ชนพร คล้ายกัน ได้แบ่งประเภทของผู้นำท้องถิ่น ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ผู้นำท้องถิ่นแบบเป็นทางการ เช่นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการสภาตำบล พัฒนาการ และครู

2. ผู้นำท้องถิ่นแบบไม่เป็นทางการ เช่น ผู้เฒ่าผู้แก่ พระภิกษุ สามเณร เกษตรกรที่ ฐานะมั่งคั่ง และหมอแผนโบราณ⁴⁰

อคิน รพีพัฒน์ ได้แบ่งผู้นำออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ผู้นำที่เกิดจากการพัฒนาชุมชน ผู้นำประเภทนี้ทำให้ชาวชุมชนเชื่อมั่น และเข้าร่วมกิจกรรมมาตลอด ลักษณะผู้นำประเภทนี้เน้นการประชาสัมพันธ์ การประชุม ประสานกับเพื่อนชุมชนอื่น และถ่ายทอดได้ดี สมาชิกเข้าใจง่าย มีความโปร่งใส เคารพกติกาที่วางร่วมกัน

2. ผู้นำการต่อสู้เมื่อมีสถานการณ์ต้องเผชิญหน้ากับทางราชการหรือโรงงานอุตสาหกรรม จะมีผู้นำที่เป็นคนหนุ่ม การที่จะต่อรองและเรียกรองสิทธิ แต่จะไม่ค่อยมีคุณธรรมผู้นำประเภทนี้ระยะหลังผลประโยชน์ใส่ตัวเอง ทำให้ไม่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกในชุมชนใน ภาวะปกติ⁴¹

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ ได้แบ่งประเภทของ ผู้นำไว้ 8 ลักษณะ ดังนี้

1. การแบ่งตามสถานะในชุมชน ได้แก่ ผู้นำที่เป็นทางการ และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ

2. การแบ่งผู้นำตามความสามารถเฉพาะตัวของผู้นำ ได้แก่ ผู้นำทางความคิด ผู้นำทางศีลธรรม ผู้นำทางอาชีพ ผู้นำด้านการพูด ผู้นำที่สามารถประยุกต์งานราชการเข้ากับเป้าหมาย เพื่อชาวบ้านได้ และผู้นำทางการประสานทรัพยากรภายในและภายนอกชุมชน

³⁹ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*, อ่างแล้ว, หน้า 229 – 230.

⁴⁰ชนพร คล้ายกัน, *บทบาทคณะกรรมการพัฒนาสตรีตำบลกับการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชน*, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 1, 2541), หน้า 16 – 17.

⁴¹อคิน รพีพัฒน์, *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย*, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527), หน้า 244.

3. การแบ่งผู้นำตามลักษณะการปฏิบัติงาน ได้แก่ ผู้นำตามกฎหมาย ผู้นำที่มี ลักษณะเฉพาะตัว และผู้นำในลักษณะที่เป็นสัญลักษณ์

4. การแบ่งผู้นำตามลักษณะของพฤติกรรม ได้แก่ ผู้นำที่มุ่งแต่งานเป็นสำคัญ และ ผู้นำที่ตระหนักถึงผลงานและความพอใจของทุกฝ่าย

5. การแบ่งผู้นำตามลักษณะการบริหารงาน ได้แก่ ผู้นำแบบอิตตาธิปไตย ผู้นำแบบเสรี และผู้นำแบบประชาธิปไตย

6. การแบ่งผู้นำตามทฤษฎี 3 มิติของเร็คคิน ได้แก่ ผู้นำแบบเอาเกณฑ์ ผู้นำแบบเอา งาน ผู้นำแบบสัมพันธ์ และผู้นำแบบประสาน

7. การแบ่งผู้นำโดยคำนึงถึงสถาบันทางสังคม ได้แก่ ผู้นำในระบบเศรษฐกิจ ผู้นำ ในระบบเครือญาติ ผู้นำในระบบการปกครอง ผู้นำในระบบศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม และ ผู้นำในระบบการศึกษา

8. การแบ่งประเภทผู้นำตามลักษณะของการเกิดผู้นำ ได้แก่ ผู้นำที่เกิดจากการ พัฒนาชุมชน และผู้นำการต่อสู้

จากการศึกษาเกี่ยวกับประเภทของผู้นำชุมชน จะพบว่าผู้นำชุมชนจะมี 2 ประเภท ได้แก่ ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ และผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ⁴²

2.2.5 ทฤษฎีผู้นำ

สมัยโบราณมนุษยมีความเชื่อว่า การเป็นผู้นำเป็นเรื่องของความสามารถที่เกิดขึ้นเฉพาะตระกูล หรือเฉพาะบุคคลและสืบเชื้อสายกันได้ บุคลิกและลักษณะของการเป็นผู้นำ เป็นสิ่งที่มีมาแต่กำเนิดและเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัว สามารถถ่ายทอดทางพันธุกรรมได้ ผู้ที่เกิดในตระกูลของผู้นำย่อมจะต้องมีลักษณะผู้นำด้วย

พงษ์พันธ์ พงษ์ไธธา และคณะ ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับผู้นำไว้ว่า “ผู้นำที่ดีควรมีความสามารถ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการ และมีความคิดก้าวหน้า ความรับผิดชอบของผู้นำคือพยายามประสานให้เกิดพลังร่วมในการปฏิบัติงาน เพื่อให้การทำงานเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ และในการใช้พลังผู้นำต้องกระทำเป็นตัวอย่างที่ดีด้วย”

จากที่กล่าวมานี้ นักรัฐศาสตร์มองว่าผู้นำหรือกลุ่มชนชั้นนำเป็นผู้ที่ต้องมีอำนาจ การมีอำนาจเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้บุคคลอื่นยอมรับความเป็นผู้นำและปฏิบัติตามความต้องการ โดยการเป็น

⁴²ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*, อ่างแล้ว, หน้า 232 – 233.

ผู้นำขึ้นอยู่กับกรอบความสามารถ ความชำนาญ และประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรทางการเมือง ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่แตกต่างกันของผู้นำ⁴³

ศัทธา บุคคาเพ็ง ได้ศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนในการจัดบริการสาธารณสุขของเครือข่ายบริการสุขภาพอำเภอจักราช จากผลการศึกษาพบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปและลักษณะทางประชากรของผู้นำชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย สถานภาพสมรสคู่ แสดงให้เห็นว่าในสังคมไทยโดยทั่วไปยังยึดถือเพศชายเป็นผู้นำ ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านอาชีพส่วนมากทำเกษตรกรรมโดยในเขตอำเภอจักราชมีการปลูกมันสำปะหลังและอ้อยเป็นเป็นอาชีพหลัก ระยะเวลาการเป็นผู้นำชุมชนส่วนใหญ่เคยดำรงตำแหน่งอยู่ระหว่าง 1-4 ปี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการพยายามเลือกผู้นำให้มีคุณภาพดีที่สุดในเมื่อครบช่วงวาระการดำรงตำแหน่งจึงมีการเลือกผู้นำคนใหม่ ๆ เข้ามาทำงานเพื่อให้มีการตื่นตัวในการทำงานและเปิดโอกาสให้คนใหม่เข้ามาทำงานเพื่อพัฒนาชุมชน

2. บทบาทของผู้นำชุมชนในการจัดบริการสาธารณสุขที่มีบทบาทมากที่สุดคือบทบาทการจัดกิจกรรมอาสาสมัคร บทบาทกิจกรรมป้องกันอุบัติเหตุและการดำเนินงานสุขภาพดีถ้วนหน้าอย่างยั่งยืน ซึ่งอาจมีสาเหตุกับกิจกรรมสาธารณสุขดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาสาสมัครและอุบัติเหตุเป็นวาระแห่งชาติที่ทุกหน่วยงานต้องช่วยกันดำเนินการ

3. บทบาทของผู้นำชุมชนในการจัดบริการสาธารณสุขที่มีบทบาทน้อยที่สุดคือบทบาทการจัดกิจกรรมสร้างเสริมภูมิคุ้มกัน โรคและงานฝากครรภ์ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงบทบาทของผู้นำที่ส่วนมากเป็นผู้ชาย และเมื่อได้รับงานดังกล่าวจากสถานีอนามัย ผู้นำสามารถนำไปให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านดำเนินการต่ออีกทอดหนึ่งได้

4. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางประชากรกับการมีบทบาทของผู้นำชุมชนในการจัดการบริการสาธารณสุข พบว่า

4.1 เพศ และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งผู้นำ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีบทบาทของผู้นำชุมชนในการจัดบริการสาธารณสุขโดยรวม และทั้งสองด้าน การที่ผลปรากฏเป็นเช่นนี้ คงเนื่องจากผู้นำที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งเป็นเวลานาน ย่อมทราบถึงบทบาทของตนเองและเห็นความสำคัญของการพัฒนางานด้านสาธารณสุข ซึ่งส่งผลถึงสุขภาพพลานามัยของประชาชน จึงกำหนดให้ตนเองมีบทบาทในการจัดบริการสาธารณสุข เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการที่ดีที่สุด

⁴³พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา และคณะ, **พฤติกรรมกลุ่ม**, (กรุงเทพมหานคร : พัฒนาศึกษา, 2542), หน้า 88.

4.2 รายได้ของครอบครัว ระดับการศึกษา การดำรงตำแหน่งทางสังคม มีความสัมพันธ์เชิงลบ กับการมีบทบาทของผู้นำชุมชนในการจัดบริการสาธารณสุขโดยรวม และทั้งสองด้าน การที่ผลปรากฏเป็นเช่นนี้คงเนื่องจากพื้นที่อำเภอจกกราชเป็นพื้นที่เกษตรกรรม มีการปลูกข้าวแล้วต่อเนื่องด้วย การปลูกมันสำปะหลังอ้อย จึงทำให้ประชาชนและผู้นำมีการะในการดูแลพืชผลในการเกษตร จึงทำให้มีบทบาทในเชิงลบในการจัดบริการสาธารณสุขในที่สุด⁴⁴

พัฒน์ บุญยรัตน์ ได้ศึกษาพฤติกรรมที่เป็นอุปสรรคและส่งเสริมพัฒนาชุมชนพบว่า ความสำคัญของผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้ทำให้

1. ผู้นำท้องถิ่น เป็นผู้ทำให้งานพัฒนาชุมชนเริ่มต้นและแผ่ขยายกว้างออกไป
2. ผู้นำชุมชนเป็นผู้เผยแพร่ ความคิดต่าง ๆ ที่เข้าได้รับจากเจ้าหน้าที่หน่วยราชการต่าง ๆ เช่น เรื่องอาชีพ เรื่องสาธารณสุข ไปสู่ชาวบ้าน
3. ในเรื่องบางประเภทผู้นำจะเป็นครูผู้สอนชาวบ้านในเรื่องเฉพาะอย่าง ผู้นำมีความรู้ความชำนาญพิเศษ ด้วยการจัดกลุ่ม ชมรม เป็นตัวอย่างแก่ชาวบ้านเป็นต้น
4. ในฐานะคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน ผู้นำจะร่วมกับประชาชนในชุมชนนั้น ๆ วิเคราะห์สภาพชุมชน ปัญหา และความต้องการของหมู่บ้าน เพื่อจัดทำเป็นแผนพัฒนาชุมชนของพวกเขาเอง
5. นำเป็นตัวแทนประชาชนชี้แจงให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการของชุมชนและเป็นตัวประสานงานระหว่างประชาชนกับรัฐบาลหรือหน่วยงานต่าง ๆ ในการทำงานในชุมชน
6. ผู้นำเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการสื่อความคิด ติดต่อกัน และสื่อความรู้สึกของประชาชนในความพยายามที่จะตัดสินใจทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
7. ผู้นำเป็นผู้ที่ทำให้เกิดกระบวนการพัฒนาชุมชนตลอดไปในชุมชนในลักษณะของชุมชนที่สามารถปกครองตนเองได้⁴⁵

วรณัฐ ทิรประเสริฐดิน กล่าวถึงความสำคัญและบทบาทของผู้นำท้องถิ่นที่มีต่องานพัฒนาชุมชนไว้ว่า ในการพัฒนาชุมชน นั้น สิ่งที่เขาไม่ได้คือ ผู้นำการพัฒนาชุมชนจะเริ่มต้นจากผู้นำท้องถิ่นการใช้ประโยชน์จากผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นมีคุณลักษณะสำคัญหลายประการที่เป็นประโยชน์ในการถือฤกษ์งานในระยะแรก เช่น เป็นคนมีความรู้มากกว่าคนอื่นเป็นคนที่ ชาวบ้าน

⁴⁴ศัทธา บุคคาเพ็ง, “บทบาทของผู้นำชุมชนในการจัดบริการสาธารณสุขของเครือข่ายบริการสุขภาพอำเภอจกกราช จังหวัดนครราชสีมา”, **วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต**, (มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), 2548, หน้า 77-79.

⁴⁵พัฒน์ บุญยรัตน์, **งานปกครองและพัฒนาของ ผู้ว่าฯ ดีเด่น**, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ลักษณ์, 2543), หน้า 20-21.

เคารพนับถือจะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดมักมีคนเอาอย่างหรือทำตามเป็นที่พึงของคนอื่นเมื่อคราวมีปัญหาหรือทุกข์ และที่สำคัญผู้นำท้องถิ่นจะเป็นผู้พิจารณาและทำความเข้าใจสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ เข้าใจง่ายและยอมรับไปปฏิบัติผู้นำท้องถิ่นจะเป็นพวกแรกที่ได้รับการพัฒนา

ความสำคัญและบทบาทของผู้นำท้องถิ่นมีดังนี้

1. ผู้นำจะเป็นองค์กรจัดตั้งเพื่อตั้งหน่วยนำในการพัฒนา นักพัฒนาจึงเริ่มงานพัฒนาจากการเสาะแสวงหาผู้นำ พัฒนาผู้นำและทำงานร่วมกับผู้นำ
2. เนื่องจากรัฐบาลมีเจ้าหน้าที่จำกัด โดยเฉพาะผู้นำในการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ไม่สามารถติดต่อกับประชาชนได้ทั่วถึง จึงต้องยึดหลักการทำงานร่วมกับผู้นำ
3. ผู้นำท้องถิ่นจะเป็นตัวเชื่อม หรือสะพานระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือนักพัฒนา
4. ผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้ชักนำความช่วยเหลือมาสู่ชุมชน สร้างสรรค์และบำรุงรักษาบรรยากาศแห่งการพัฒนาชุมชน
5. ผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้มีความรู้ ประสบการณ์สูง สามารถเข้าใจและยอมรับความคิดใหม่ ๆ ทางเทคโนโลยีก่อนชาวบ้านอื่น ๆ อันไปสู่การพัฒนา
6. ผู้นำท้องถิ่นมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สูงกว่าชาวบ้าน ย่อมจะเป็นผู้นำทางชาวบ้านในการพัฒนาชุมชนของตน เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์
7. ผู้นำท้องถิ่นมีความกล้าเสี่ยงสูงกว่า เพราะมีประสบการณ์ และฐานะเศรษฐกิจพอที่จะเสี่ยงได้ผลสำเร็จการเสี่ยงทำสิ่งใหม่ ๆ จะเป็นแนวทางให้ชาวบ้านเอาอย่างเพราะโดยธรรมชาติแล้วชาวบ้านจะเปลี่ยนแปลงความคิดหรือลงมือกระทำ เมื่อได้เห็นแบบอย่างจากของจริงแล้วเป็นสำคัญ
8. ผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้นำสำคัญในการวางแผนและดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นของตนรวมทั้งการแก้ไขปัญหา การโฆษณาเผยแพร่ การกระตุ้นเตือน การระดมทรัพยากร การให้การสนับสนุนและขอความช่วยเหลือจากภายนอกและการเข้าชาวบ้านได้ดีกว่า⁴⁶

กษกร ขูแก้ว ได้ศึกษาประสิทธิภาพการใช้กระบวนการสร้างพลังเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการดำเนินงานป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน จังหวัดยโสธร จากการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชนตำบลภูจาน อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร ภายหลังได้รับการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน โดยกระบวนการสร้างพลังและขบวนการ

⁴⁶วรณัฐ ติรประเสริฐสิน, “การพัฒนาบทบาทผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในระดับชุมชน”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น), 2544, หน้า 40-41.

เรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (AIC) ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านการรับรู้เกี่ยวกับปัญหาเสพติด การรับรู้บทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชน ทิศนคติต่อผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด และปัญหาเสพติดในทางบวก ความคาดหวังในความสามารถของตนเอง มีความแตกต่างภายหลังการพัฒนาศักยภาพมีความคาดหวังในความสามารถของตนเองสูงขึ้น แต่ความนับถือตนเองและเห็นคุณค่าในตนเองภายหลังการพัฒนาที่มีความแตกต่าง ในการดำเนินงานป้องกันแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างยั่งยืนของผู้นำชุมชน

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม จากการศึกษพบว่า การดำเนินงานป้องกันแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างยั่งยืน ภายหลังการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนในการดำเนินงานป้องกันแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างยั่งยืน จากการใช้โปรแกรมการสร้างและขบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (AIC) ซึ่งการศึกษาเพื่อสร้างพลังจะมีเป้าหมายกว้างไกลถึงการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมด้วย มิใช่แค่เพียงก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้และการพัฒนาบุคคลเท่านั้น ภายหลังการศึกษพบว่า ชุมชนเกิดการประสานงานการดำเนินงานแบบเครือข่าย โดยใช้ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินขับเคลื่อนยาเสพติด ประกอบด้วยหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน เช่น บ้าน วัด โรงเรียน สถานีนอมนัย สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ตำรวจชุมชน และประชาชนทั่วไปร่วมกันดำเนินงานป้องกันแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างเข้มแข็ง⁴⁷

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับยาเสพติด

2.3.1 ความหมายของยาเสพติด

ความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของยาเสพติดไว้ว่า เป็นคำนาม หมายถึง ยาหรือสารเคมีซึ่งเมื่อเสพ หรือฉีดเข้าสู่ร่างกายติดต่อกันชั่วระยะเวลาหนึ่งก็จะติด ก่อให้เกิดพิษเรื้อรัง ทำให้ร่างกาย จิตใจทรุดโทรม ได้แก่ฝิ่น กัญชา ยานอนหลับ สุรา เป็นต้น บางทีใช้คำว่ายาเสพติด⁴⁸

⁴⁷ กชกร ชูแก้ว, “ประสิทธิผลการใช้กระบวนการสร้างพลังเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการดำเนินงานป้องกันแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างยั่งยืน จังหวัดยโสธร”, การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศึกษารณสุขศาสตร์มหาบัณฑิต, (มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), 2547, หน้า 43.

⁴⁸ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, อ่างแล้ว, หน้า 644.

สิ่งเสพติดตามความหมายขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization) ให้ไว้คือ สิ่งที่เสพเข้าไปแล้วจะเกิดความต้องการทั้งร่างกายและจิตใจเกิด โรคภัยไข้เจ็บต่อจิตใจ ต่อไปในที่สุดจะทำให้เกิด โรคภัยไข้เจ็บต่อร่างกาย และจิตใจขึ้น⁴⁹

ความหมายตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 (2) มาตรา 4 หมายความว่าถึง สารเคมีหรือวัตถุใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะ โดยรับประทาน คม สูบ ฉีดหรือด้วยประการใด ๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่นต้องเพิ่มขนาดการเสพเรื่อย ๆ มีอาการอนาถาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพ ทั้งร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงตลอดเวลา และสุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมกับรวมทั้งพืชหรือส่วนของพืชที่เป็นหรือให้ผลผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษ หรืออาจใช้ผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษและสารเคมี ที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษดังกล่าวด้วย⁵⁰

2.3.2 ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด

1. ยาเสพติด คืออะไร

ยาเสพติด หมายถึง ยาหรือสารเคมี หรือวัตถุชนิดใด ๆ ที่อาจเป็นผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ หรือจากการสังเคราะห์ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะ โดยวิธีการกิน คม สูบ ฉีด หรือวิธีใด ๆ ก็ตาม เป็นช่วงระยะเวลา ๆ หรือนานติดกัน จนทำให้ร่างกายทรุดโทรมและตกอยู่ใต้อำนาจหรือเป็นทาสของสิ่งนั้น ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ หรือจิตใจเพียงอย่างเดียว เนื่องจากต้องเพิ่มขนาดการเสปมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะเมื่อเสพเข้าไปสักระยะจะเกิดภาวะคือยา ปริมาณยาเดิมไม่สามารถทำให้เมาได้ เมื่อถึงเวลาเสป หากไม่ได้เสปจะทำให้เกิดอาการขาดยา ทำให้ทรมาณทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ หรือจิตใจเพียงอย่างเดียว⁵¹

กล่าวโดยสรุปว่า สารเสพติด หมายถึง ยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติด และยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

⁴⁹ กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด, “แผนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด 2540”, กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์, 2540, (อัครสำเนา).

⁵⁰ กรมการปกครอง, “พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2542 (2) มาตรา 4”, ในราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 118 ตอนพิเศษ 88 ง ลงวันที่ 11 กันยายน 2544.

⁵¹ ไชยยศ เหมะรัชตะ, ปัญหายาเสพติด, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 1.

2. ประวัติความเป็นมาของยาเสพติด

2.1 ในประเทศไทย

ยาเสพติดซึ่งเป็นปัญหาของชาติอยู่ในขณะนี้ มีประวัติความเป็นมาอย่างไรเป็นสิ่งที่น่าสนใจ เพราะมนุษย์ได้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมาเป็นเวลาช้านาน บางชนิดก็ให้ทั้งคุณประโยชน์และโทษ บางชนิดก็มีแต่โทษภัยเท่านั้น ซึ่งในปัจจุบันมียาเสพติดชนิดต่างๆ ในท้องตลาดมากกว่า 120 ชนิด อย่างไรก็ตามยาเสพติดชนิดแรกที่คนไทยรู้จักก็คือฝิ่น

ฝิ่นเข้ามาในประเทศไทยในสมัยใดนั้นยังไม่ทราบแน่ชัด เท่าที่มีหลักฐานครั้งแรก เป็นประกาศใช้กฎหมายลักษณะโจร ในสมัยรัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) ปฐมกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. 1903 หรือ ประมาณ 600 ปีล่วงมาแล้ว ตามกฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัติการห้ามซื้อขาย เสพฝิ่นไว้ว่า "ผู้สูบฝิ่น กินฝิ่น ขายฝิ่นนั้น ให้ลงพระราชอาญาจหนักหนาริบราชบาทว์ให้สิ้นเชิง ทเวนบกสามวัน ทเวนเรือสามวัน ให้จำใส่คุกไว้กว่าจะอดได้ ถ้าอดได้แล้วเรียกเอาทานบนแก้มันญาติพี่น้องไว้แล้วจึงให้ปล่อยผู้สูบ ขาย กินฝิ่น ออกจากโทษ" แม้ว่าบทลงโทษจะสูง แต่การลักลอบซื้อขายและเสพฝิ่น ก็ยังมีต่อมาโดยตลอดกฎหมายคงใช้ได้แต่ในกรุงศรีอยุธยาเท่านั้น ส่วนหัวเมืองและเมืองขึ้นที่ห่างพระเนตรพระกรรณ ไม่มีการเข้มงวดกวดขัน ซึ่งปรากฏว่าผู้ครองเมืองบางแห่งก็ติดฝิ่นและผูกขาดการจำหน่ายฝิ่นเสียเองด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ปัญหาการขายฝิ่น เสพฝิ่น จึงเลิก ไม่ได้ตลอดสมัยกรุงศรีอยุธยา

ต่อมาสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงแจกกฎหมาย ป่าวร้องห้ามปรามผู้ขาย ผู้สูบฝิ่นแต่ก็ยังไม่มียผล ครั้นถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จึงได้ทรงตราพระราชกำหนดโทษให้สูงขึ้นไปอีกโดย "ห้ามอย่าให้ผู้ใดสูบฝิ่น กินฝิ่น ซื้อฝิ่นขายฝิ่น และเป็นผู้สมซื้อสมขายเป็นอันขาดทีเดียว ถ้ามีฟังจับได้และมีผู้ร้องฟ้องพิจารณาเป็นสัจจะให้ลงพระอาญาเขียน 3 ยก ทเวนบก 3 วัน ทเวนเรือ 3 วัน ริบราชบาทว์บุตรภรรยาและทรัพย์สิ่งของให้สิ้นเชิง ให้ส่งตัวไปตะพุ่นหญ้าช้าง ผู้รู้เห็นเป็นใจมิได้เอาความมาว่ากล่าว จะให้ลงพระอาญาเขียน 60 ที"

ในรัชกาลที่ 3 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นระยะที่ตรงกับสมัยที่อังกฤษนำฝิ่นจากอินเดียไปบังคับขายให้จีนทำให้มีคนจีนติดฝิ่นเพิ่มขึ้น และในช่วงเวลานั้นตรงกับระยะที่คนจีนเข้ามาค้าขายในเมืองไทยมากขึ้น จึงเป็นการนำการใช้ฝิ่นและผู้ติดฝิ่นเข้ามาในเมืองไทยตลอดจนมีการลักลอบนำฝิ่นเข้ามาในเมืองไทยด้วยเรือสินค้าต่าง ๆ มาก จึงเป็นเหตุให้การเสพฝิ่น ระบาดยิ่งขึ้น พระองค์จึงได้ทรงมีบัญชาให้มีการปราบปรามอย่างเข้มงวดกวดขันในปี พ.ศ. 2382 มีผลทำให้การค้าฝิ่นและสิ่งอื่น ๆ ที่ผิดกฎหมายเข้าไปอยู่ในมือของกลุ่มอั้งยี่ที่เกิดขึ้นในกรุงเทพฯ และหัวเมืองชายทะเล สร้างความวุ่นวายจากการทะเลาะวิวาทระหว่างกลุ่มอั้งยี่ต่าง ๆ จนต้องทำให้ทหารปราบปราม

ในสมัยรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นว่าการปราบปรามไม่สามารถขจัดปัญหาการสูบและขายฝิ่นได้ และก่อให้เกิดความยุ่งยากวุ่นวายขึ้น จึงทรงเปลี่ยนนโยบายใหม่ ขอมให้คนจีนเสพและขายฝิ่นได้ตามกฎหมายแต่ต้องเสียภาษีผูกขาดมีนายภาษีเป็นผู้ดำเนินการ ปรากฏว่าภาษีฝิ่นทำรายได้ให้แก่ประเทศไทยมาก ซึ่งสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงรวบรวมไว้ในหนังสือลัทธิธรรมเนียมต่าง ๆ ใน “ตำนานภาษีฝิ่น” ว่าภาษีที่ได้นั้นประมาณว่าถึงปีละ 4 แสนบาท สูงเป็นอันดับที่ 5 ของรายได้ประเภทต่าง ๆ และได้มีความพยายามห้ามคนไทยไม่ให้เสพฝิ่น แต่ก็ไม่ได้ผลเต็มที่

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สภาพของการค้าฝิ่นยังคงเป็นอยู่เช่นเดิม คือมีผู้คนจำนวนมากไม่น้อยที่เสพและติดฝิ่น ที่มีขายตามโรงยาฝิ่นโดยถูกต้องตามกฎหมาย และภาษีฝิ่นก็ยังเป็นรายได้ใหญ่ของประเทศ ทรงดำริที่จะแก้ภาษีฝิ่นที่จะทำให้มีการสูบฝิ่นน้อยลงจนสามารถเลิกได้ในที่สุด และทรงขอมให้รัฐบาลขาดรายได้จากภาษีฝิ่น เมื่อไม่มีผู้สูบฝิ่น ความพยายามนี้ไม่เป็นผลสำเร็จในรัชสมัยของพระองค์ แต่จากความพยายามนี้ปริมาณเงินรายได้จากภาษีฝิ่นก็ลดลงเรื่อย ๆ จนสิ้นสุดเมื่อปี 2502 ทั้งนี้ด้วยมาตรการควบคุมต่าง ๆ และรายได้ชดเชยที่รัฐได้จากภาษีอากรยาสูบแทน

ใน พ.ศ. 2501 คณะปฏิวัติซึ่งปกครองประเทศไทยอยู่ในขณะนั้น ได้พิจารณาเห็นว่า การเสพฝิ่นเป็นที่รังเกียจในวงการสังคมและเป็นอันตรายแก่สุขภาพและอนามัยอย่างร้ายแรง ประเทศต่าง ๆ ได้พยายามเลิกการเสพฝิ่นโดยเด็ดขาดแล้ว จึงเห็นเป็นการสมควรให้เลิกการเสพฝิ่นและจำหน่ายฝิ่นในประเทศไทย จึงมีประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 37 ลงวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2501 ให้เลิกการเสพฝิ่นและจำหน่ายทั่วราชอาณาจักร และกำหนดดำเนินการให้เสร็จสิ้นเด็ดขาดภายในวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2502 โดยกำหนดการตามลำดับดังนี้

ประกาศให้ผู้เสพฝิ่นขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตให้เสพฝิ่นภายในวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2501 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2502 ห้ามมิให้ร้านฝิ่นจำหน่ายฝิ่นแก่ผู้ที่ไม่มีใบอนุญาตให้สูบฝิ่น ยุบเลิกร้านจำหน่ายฝิ่นภายในวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2502 ให้กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงมหาดไทย ร่วมกันจัดตั้งสถานพยาบาล และพักฟื้นผู้อดฝิ่น

ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2502 ผู้กระทำผิดฐานเสพฝิ่นหรือมูลฝิ่น นอกจากจะต้องรับโทษตามกฎหมายแล้วยังต้องถูกส่งไปรับการรักษา ณ สถานพยาบาลและพักฟื้นผู้อดฝิ่นไม่เกิน 90 วัน อีกด้วย

ผลการดำเนินงาน ปรากฏว่า มีผู้ติดฝิ่นที่ขึ้นทะเบียนทั้งสิ้น 70,985 คน เป็นชาย 69,961 คน หญิง 1,024 คน ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2502 ทางราชการได้ระดมตำรวจตรวจตราตามร้านฝิ่นทั่วราชอาณาจักร เพื่อมิให้ผู้ที่ไม่มีความประสงค์เข้าเสพฝิ่นในร้านค้าฝิ่น และมีให้ร้านฝิ่นขายฝิ่น

ให้แก่ผู้ไม่มีใบอนุญาต ในวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2502 ซึ่งเป็นวันสุดท้ายของการเสพฝิ่นและการจำหน่ายฝิ่น เจ้าพนักงานสรรพสามิตพร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ตำรวจได้เข้าควบคุมร้านฝิ่นทุกแห่ง โดยเจ้าพนักงานสรรพสามิต ได้ตรวจรับฝิ่น มูลฝิ่นที่เหลือและกล่องสูบฝิ่นทั้งหมดจากร้านจำหน่ายฝิ่น และเมื่อเวลา 01.00 น. ของวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2502 กระทรวงมหาดไทย ร่วมกับกระทรวงการคลัง ได้จัดการทำลายกล่องสูบฝิ่น ซึ่งรวบรวมจากร้านฝิ่นในจังหวัดพระนครธนบุรี โดยเผาไฟที่ห้องสนามหลวง มีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หัวหน้าคณะปฏิวัติเป็นประธานและควบคุมการทำลายเอง กล่องฝิ่นที่เผาทำลายในคืนวันนั้น จำนวน 9,001 คัน ต่อมาได้เผาทำลายในต่างจังหวัดมีจำนวน 11,288 คัน รวมกล่องสูบฝิ่นที่เผาทำลายทั้งสิ้น 45,527 คัน นอกจากนี้ยังได้แก้ไขกฎหมายว่าด้วยฝิ่นเพิ่มโทษผู้ละเมิดให้สูงขึ้น ซึ่งได้ประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2502 เป็นต้นมา จากประกาศของคณะปฏิวัติดังกล่าวข้างต้นเป็นอันว่านับแต่รุ่งอรุณของวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2502 การเสพและจำหน่ายฝิ่นในประเทศไทยก็เป็นสิ่งผิดกฎหมาย นอกจากรัฐบาลจะได้จัดให้ผู้ติดยาเข้ารับการบำบัดรักษา และฟื้นฟูแล้ว ปรากฏว่าการปราบปรามก็ได้กระทำเด็ดขาดยิ่งขึ้น มีการประหารชีวิตผู้ผลิต และค้ายาเสพติด แต่ปัญหาเสพติดไม่ได้ลดลง เพียงแต่การซื้อขายมีการดำเนินการซ่อนเร้น และมีวิธีการที่ลึกลับซับซ้อนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ตัวยาสเสพติดได้เปลี่ยนรูปไปเป็นเฮโรอีน ซึ่งผลิตด้วยการเปลี่ยนตัวยาสสำคัญในฝิ่น คือ มอร์ฟีน ด้วยวิธีทางเคมีเป็นยาเสพติดที่มีฤทธิ์ร้ายแรงกว่าฝิ่นก็กลับระบาดในเมืองไทย พบครั้งแรกราวเดือนกันยายน พ.ศ. 2502 เฮโรอีนได้ระบาดในหมู่ติดยาฝิ่นอยู่เดิม เพราะสูบได้ง่ายใช้เผาในกระดาษตะกั่วแล้วสูดไอไม่ต้องมีบ้องฝิ่น และไม่มีการลับเวลาสูบ การหลบหนีกฎหมายก็ทำได้ง่ายกว่าการสูบฝิ่น

ปัจจุบัน ปัญหาเสพติดที่ปรากฏอยู่ในหมู่คนไทยมีรูปแบบต่าง ๆ กันและลักษณะปัญหาแตกต่างกันออกไป ชาวไทยภูเขาที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย ส่วนหนึ่งมีอาชีพหลักในการปลูกฝิ่น และมีจำนวนไม่น้อยที่สูบและติดยาฝิ่นด้วย ในหมู่ชาวไทยในชนบทพื้นราบ ก็มีการสูบฝิ่น ใช้ใบกระท่อม กัญชา ยาม้าหรือยาขยันและยาแก้ปวด อยู่อย่างแพร่หลาย ปัญหาที่ร้ายแรงตามมาคือ การแพร่ระบาดของการติดยาเสพติดหลายชนิดปนกันอยู่ในขณะนี้ทั้งในต่างจังหวัดและในเขตกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะยาม้าหรือยาบ้า ได้แพร่ระบาดเข้าในในแทบทุกชุมชน และหมู่บ้านซึ่งนับว่าเป็นปัญหาใหญ่ในขณะนี้ที่ทุกคนต้องร่วมกันแก้ไข⁵²

2.2 ต่างประเทศ

ยาเสพติดในแต่ละประเทศมีประวัติไม่เหมือนกัน นักประวัติศาสตร์เชื่อกันว่าประเทศอิรัก อิหร่านและประชาชนในแถบเมโสโปเตเมีย รู้จักการปลูกฝิ่นมาประมาณ 5,000 ปีก่อน

⁵² เรื่องเดียวกัน, หน้า 2-3.

คริสต์ศักราช ชาวกรีกทราบว่าฝิ่นสามารถระงับความเจ็บปวดและความกลัดกลุ้มได้เป็นอย่างดี ส่วนชาวอินเดียก็ใช้ฝิ่นเสพ เพื่อให้เกิดความมึนเมา โดยเห็นว่าเป็นความสุขและลิ้มความทุกข์ต่าง ๆ ได้ ต่อมาชาวผิวขาวนักล่าเมืองขึ้นในยุคศตวรรษที่ 18-19 ก็รู้แท้เห็นจริงว่าฝิ่นทำอันตรายต่อผู้เสพ ไปได้ จึงดำเนินนโยบายล่าเมืองขึ้นให้มาอยู่ในอาณานิคมของตน ได้นำฝิ่นจากอินเดียไปให้จีนสูบในที่สุดก็เกิดสงครามฝิ่น ระหว่างจีนกับอังกฤษ พ.ศ. 2382-2384 จีนจึงยอมแพ้อังกฤษ ทำสัญญาสงบศึกกันในปี พ.ศ. 2385 และขอใช้ค่าเสียหายให้อังกฤษเป็นจำนวนเงินถึง 21,000,000 เหรียญสหรัฐฯ และยอมเปิดเมืองท่าต่าง ๆ ตลอดจนยอมให้อังกฤษเช่าฮ่องกงอีกด้วย นับแต่นั้นมาชาวจีนก็อ่อนกำลังลงเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงยุคจอมพลเจียงไคเช็ค พ.ศ. 2477 มาดามเจียงไคเช็คเป็นผู้ต่อต้านการปลูกฝิ่น ได้มีการประหารชีวิตผู้คนที่เสพติดฝิ่นไปเป็นจำนวนมาก ครั้นต่อมาญี่ปุ่นรุกรานจีนก็ใช้ยาเสพติดเป็นเครื่องมือ ทำให้ประเทศจีนประสบปัญหายาเสพติดยุ่งยากมากขึ้น เพราะเกิดปัญหา ยาเสพติดหลายชนิดขึ้น นอกเหนือจากฝิ่นที่มีแพร่ระบาดอยู่ทั่วไป ต่อมาพรรคคอมมิวนิสต์จีนมีชัยชนะและจีนคณะชาติได้ถอยร่น ไปอยู่ที่เกาะไต้หวัน จีนคอมมิวนิสต์จึงได้ปราบปรามยาเสพติดบนแผ่นดินใหญ่หมดไปอย่างราบคาบด้วยวิธีรุนแรงและเด็ดขาด

เมื่อได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของยาเสพติดในทวีปเอเชีย โดยเริ่มจากเอเชียไมเนอร์ หรือตะวันออกเฉียงใต้ ในถิ่นเมโสโปเตเมีย อิรัก และอิหร่าน เรื่อยมาจนถึงอินเดียและจีนแล้ว ก็ควรกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของยาเสพติดในฮ่องกงและญี่ปุ่น ที่ได้เกริ่นไว้แล้วในสงครามฝิ่น ระหว่างจีนกับอังกฤษ เมื่อฮ่องกงต้องตกเป็นของอังกฤษตามสัญญาเช่านั้น ชาวจีนก็ดูเหมือนว่าจะขาดอากาศหายใจ ดวงตามืดมิดเพราะเกาะฮ่องกงเปรียบเสมือนใบหน้าของชาวจีนในสายตาของชนผิวขาว ในการติดต่อกับโลกเสรี โดยแท้จริงแล้วยาเสพติดไม่มีแหล่งกำเนิดในฮ่องกง แต่มีการลักลอบไปจากจีนคอมมิวนิสต์ พม่า ลาว และไทย ซึ่งเดิมนั้นเป็นการลักลอบเข้าสู่ฮ่องกงแล้วจึงไปแปรรูปเป็นเฮโรอีนในฮ่องกง แต่ปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่เป็นการลักลอบนำเฮโรอีนเข้าสู่ฮ่องกง ประกอบกับฮ่องกงเป็นเมืองท่าเสรีไม่เก็บภาษีขาเข้าและออกเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นการตรวจสินค้าจึงไม่เข้มงวด เว้นไว้แต่ของที่ผิดกฎหมาย และโดยที่ฮ่องกงเป็นเสมือนประตูไปสู่ตะวันออก ฮ่องกงจึงเป็นแหล่งใหญ่ที่มีผู้ลักลอบนำยาเสพติดส่งออกและถ้าจะเทียบจำนวนผู้ติดยาต่อประชากรทั้งสิ้นแล้ว ก็นับว่าฮ่องกงมีผู้ติดยาเสพติดสูงประเทศหนึ่งเหมือนกันทั้งที่รัฐบาลฮ่องกงก็ได้ พยายามปราบปรามอย่างเข้มงวดกวัดขั่นแล้ว โดยตั้งสำนักงานปราบปรามยาเสพติด (Narcotics Bureau) ขึ้นในกรมตำรวจ และตั้งหน่วยพิเศษปราบปรามยาเสพติด (Special Narcotics Section) ขึ้นในกรมการค้าและอุตสาหกรรม เพื่อทำการปราบปรามผู้ลักลอบนำยาเสพติดเข้าสู่ฮ่องกง โดยประจำอยู่ที่ท่าเรือ ท่าอากาศยานเพื่อตรวจสินค้าและผู้โดยสารที่ผ่านเข้าออก หน่วยงานทั้งสองนี้ได้ประสานงานกันอย่างใกล้ชิด และติดต่oprสานงานกับหน่วยปราบปรามยาเสพติดของประเทศต่าง ๆ รวมทั้งองค์การตำรวจสากลด้วย

ตามสถิติปรากฏว่าผู้ต้องคำพิพากษาให้จำคุกในคดีอาญาทั่วไปมีถึงร้อยละ 60 เป็นคดีเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เช่นเดียวกับในประเทศไทยที่พบว่าผู้ต้องหาคดีอาญาทั่วไปร้อยละ 58 เป็นคดีเกี่ยวข้องกับยาเสพติด รัฐบาลฮ่องกงจึงได้จัดตั้งเรือนจำพิเศษขึ้นที่ฝั่งเกาลูน ชื่อ Tai Lam Prison เพื่อบำบัดผู้ติดยาเสพติดโดยเฉพาะ โดยดำเนินการเป็น 2 ระยะ คือ การถอนพิษยา และระยะพักฟื้น เช่นเดียวกับที่ดำเนินการอยู่ในสหรัฐอเมริกา ส่วนผู้ติดยาเสพติดซึ่งสมัครใจเข้ารับการรักษา ก็จะถูกส่งไปที่โรงพยาบาล Castle Peak แต่สภาพของโรงพยาบาลแห่งนี้ปรากฏว่าสร้างเป็นกึ่งเรือนจำ มีเครื่องมืออุปกรณ์ด้านบันเทิงและการสันทนาการ เพื่อช่วยให้ลืมความหลังหลายอย่าง รวมทั้งการเล่นกีฬา และออกกำลังกายด้วย ต่อมาได้มีองค์การการกุศล องค์การทางศาสนา ได้ใช้เกาะ เซกคู โจว เปิดรับสมัครรักษาผู้ติดยาเสพติดและเริ่มชีวิตใหม่โดยจัดมอบเครื่องมือกสิกรรม เลี้ยงสัตว์และฝึกอาชีพให้

ประเทศที่มีการค้าขึ้นหน้าขึ้นตาถัดจากฮ่องกงไปคือประเทศญี่ปุ่น ซึ่งแต่เดิมนั้นกล่าวได้ว่าไม่เคยประสบปัญหายาเสพติดมาก่อน ผีนและมอร์ฟินเริ่มเข้าไปเผยแพร่ในญี่ปุ่นเมื่อครั้งสงครามระหว่างจีนกับญี่ปุ่นครั้งที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งในครั้งนั้นญี่ปุ่นได้ใช้กุศโลบายยาเสพติดเป็นสงครามเย็นกับจีน ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ยาเสพติดก็ได้ระบาด และแพร่หลายไปอย่างรวดเร็วทั่วประเทศ เช่นกัน จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2490 ปัญหาเสพติดในญี่ปุ่นก็รุนแรงมากคณะกรรมการปราบปรามยาเสพติดซึ่งตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2505 ก็ได้ประกาศว่าขณะนี้ญี่ปุ่นต้องซื้อยาเสพติดจากต่างประเทศปีละจำนวนมาก โดยลักลอบนำเข้ามาจากฮ่องกงและไต้หวัน จำนวนผู้ติดยาเสพติดในญี่ปุ่นมีไม่น้อยกว่า 200,000 คน และนับว่าจะทวีเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ปัญหาที่ตามมาได้แก่ปัญหาอาชญากรในญี่ปุ่นที่ทวีเพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้ติดยาเสพติด จากการที่ปัญหาเสพติดขึ้น 2 แห่งที่ โตเกียว และ โอซาก้า กำหนดขยายโครงการของหน่วยปราบปรามยาเสพติดขึ้นเป็นกรม และส่งเจ้าหน้าที่มาดำเนินการสืบสวนประจำในต่างประเทศ คือ ฮ่องกง ไทย พม่า และสิงคโปร์

ยาเสพติดส่วนใหญ่จากส่วนต่าง ๆ ของโลกจะถูกส่งไปยังทวีปยุโรปหรือสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศที่ร่ำรวย เหมาะแก่การขายยาเสพติดซึ่งมีราคาสูง ยาเสพติดในรูปของมอร์ฟินและฝิ่นเริ่มเข้าสู่สหรัฐฯ เมื่อ พ.ศ. 2343 เป็นต้นมา คือ ตั้งแต่ก่อนและระหว่างสงครามกลางเมือง ทหารอาสาสงครามที่ได้รับบาดเจ็บในระหว่างสงครามติดยาฝิ่นกันมาก ครั้นมาภายหลังชาวเยอรมันชื่อ เดรสเดน (Dresden) ได้ค้นพบเฮโรอีน เฮโรอีนจึงได้แพร่หลายเข้าสู่สหรัฐฯ ในปี พ.ศ. 2443 ต่อมาอีก 25 ปี คือ พ.ศ. 2468 วงการแพทย์ในสหรัฐอเมริกาพิสูจน์ได้แน่ชัดว่า เฮโรอีนนี้เป็นยาเสพติดร้ายแรง แต่ในระหว่างนั้นก็มีผู้ติดเฮโรอีนอยู่ถึงประมาณ 2 แสนคนแล้วและมีรัฐบาล

ประกาศห้าม ผู้ติดเฮโรอีนซึ่งมีจำนวนมากอยู่แล้วก็พากันไปซื้อจากตลาดมืด และเฮโรอีนก็มีราคาแพงขึ้นเรื่อย ๆ⁵³

3. ประเภทของยาเสพติด

ปัจจุบันยาเสพติดมีมากมายหลายร้อยประเภท ซึ่งสามารถแบ่งได้ดังนี้

1) แบ่งตามการออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลาง

- 1.1) ประเภทกดประสาท ได้แก่ ฝิ่น มอร์ฟีน เฮโรอีน ยากล่อมประสาท สารระเหย ยา
นอนหลับ
- 1.2) ประเภทกระตุ้นประสาท ได้แก่ แอมเฟตามีน กระท่อม โคคาอีน ยาอี เอ็คตาซี
- 1.3) ประเภทหลอนประสาท ได้แก่ แอลเอสดี ดีเอ็มที เห็ดขี้ควาย ยาเค
- 1.4) ประเภทออกฤทธิ์ผสมผสาน (อาจกด กระตุ้น หรือหลอนประสาท ร่วมกัน) ได้แก่
กัญชา

2) แบ่งตามแหล่งที่มา

- 2.1) จากธรรมชาติ เช่น ฝิ่น มอร์ฟีน กระท่อม กัญชา ฯลฯ
- 2.2) จากการสังเคราะห์ เช่น เฮโรอีน แอมเฟตามีน ยาอี เอ็คตาซี ฯลฯ

3) แบ่งตามกฎหมาย

- 3.1) พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 เช่น แอมเฟตามีน เฮโรอีน LSD ยาอี ฯลฯ
- 3.2) พ.ร.บ. วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 เช่น อีเฟดรีน
- 3.3) พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 เช่น ทินเนอร์ กาว แล็กเกอร์

4. ลักษณะการติดยาเสพติด

ยาเสพติดบางชนิดก่อให้เกิดการติดได้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ แต่ยาเสพติดบางชนิดก็ก่อให้เกิดการติดทางด้านจิตใจ เพียงอย่างเดียว

4.1 การติดยาทางกาย

เป็นการติดยาเสพติดที่ผู้เสพมีความต้องการเสพอย่างรุนแรง ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ เมื่อถึงเวลาอยากเสพแล้วไม่ได้เสพ จะเกิดอาการผิดปกติอย่างมาก ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งเรียกว่า “อาการขาดยา” เช่น การติฝิ่น มอร์ฟีน เฮโรอีน เมื่อขาดยาจะมีอาการคลื่นไส้ อาเจียน หาว น้ำมูก น้ำตาไหล นอนไม่หลับ เจ็บปวดทั่วร่างกาย เป็นต้น

⁵³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

4.2 การติดยาทางใจ

เป็นการติดยาเสพติดเพราะจิตใจเกิดความต้องการ หรือ เกิดการติดเป็นนิสัย หากไม่ได้เสพร่างกายก็จะไม่เกิดอาการผิดปกติ หรือทรมานทรมายแต่อย่างใด จะมีบ้างก็เพียงเกิดอาการหงุดหงิดหรือกระวนกระวายใจเท่านั้น

การติดยาทางกาย	การติดยาทางใจ
1. ต้องตกอยู่ภายใต้การบังคับให้ต้องเสพ จะหยุดเสพไม่ได้	1. ไม่ถึงกับตกอยู่ภายใต้การบังคับให้ต้องเสพ แต่มีความต้องการที่จะเสพต่อไป
2. ต้องเพิ่มปริมาณในการเสพยาเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ	2. ไม่มีแนวโน้มที่จะต้องเพิ่มปริมาณการเสพมากนัก
3. ตกเป็นทาสทั้งทางร่างกายและจิตใจ หากไม่เสพจะเกิดอาการขาดยา ต้องทรมานทรมาย ทั้งทางร่างกายและจิตใจ	3. ไม่มีอาการขาดยา

4.3 การสังเกตผู้ติดยาเสพติด

เนื่องจากยาเสพติดทั้งหลาย เมื่อเกิดการเสพติดจะมีผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจของผู้เสพ ซึ่งทำให้ลักษณะ และความประพฤติของผู้เสพยาเสพติดเปลี่ยนไปจากเดิม

4.4 การสังเกตสมาชิกในครอบครัว

หากสงสัยว่าสมาชิกในครอบครัวติดยาเสพติดหรือไม่ อาจสังเกตได้จาก

1. การใช้จ่ายเงินเปลี่ยนแปลง

โดยเด็กจะใช้จ่ายเงินเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ภายในไม่เกิน 1 ปี ซึ่งผู้ปกครองสามารถตรวจสอบหรือควบคุมการใช้จ่ายเงินของเด็กได้

2. อุปกรณ์การเสพ

อาจพบบุหรี่ที่มีรอยยับ และมักจะเก็บไว้ต่างหาก หรือพบกระดวยฟรอยด์ ไฟแช็ค และหลอด

3. มีนิสัยโกหก

เด็กจะเริ่มโกหกจากเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น เสพยาในห้องน้ำนานแต่โกหกว่าห้องผู้เป็นต้น จนกระทั่งเรื่องที่โกหกจะมีความสำคัญมากขึ้น เช่น โกหกว่าเครื่องประดับหาย หรือโรงเรียนบังคับให้ซื้อเครื่องมือที่ราคาแพง ๆ เป็นต้น

4. มีนิสัยดักขโมย

5. มีนิสัยเกียจคร้าน และไม่รับผิดชอบ

หลังจากที่เสพยาเสพติดแล้ว ผู้เสพยาจะมีอาการเมายา ทำให้ลดความตั้งใจ และลดพฤติกรรมต่าง ๆ ลง ไม่สนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว

6. ร่างกายไม่แข็งแรง ผอมแห้งแรงน้อย

เนื่องจากไม่มีอาการอยากรับประทานอาหารเพราะอยู่ในอาการเมายา หรือต้องการพยายามเก็บเงินไว้ เพื่อซื้อยาเสพติดในครั้งต่อไป

7. ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ตกปรก

8. อารมณ์ฉุนเฉียว หงุดหงิดง่าย เอาแต่ใจตัวเอง

ในการตรวจสอบหัวข้อนี้ ผู้ปกครองจะต้องมีความหนักแน่น มีเหตุผล และตั้งอยู่บนพื้นฐานความรัก และความเข้าใจในครอบครัว

9. เก็บตัว

ไม่ยุ่งสังกับคนอื่น ไม่รับรู้ปัญหาภายในบ้าน และใช้ห้องนํ้านาน

10. ติดต่อกับคนแปลกหน้า

ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพวกที่เสพยาเสพติดเหมือนกัน

จากหัวข้อที่ควรตรวจสอบสมาชิกในครอบครัวดังกล่าว ถ้าพบว่ามึลักษณะสัมพันธ์กับหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง หรือหลายหัวข้อ ก็พิจารณาได้ว่า สมาชิกในครอบครัวของท่านมีแนวโน้ม พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ควรแก้ไข ซึ่งยังไม่จำเป็นว่าต้องให้เห็นชัดเจนว่า เพราะปัญหาจากการใช้ยาเสพติดจะค่อย ๆ ก่อตัวจากเล็กไปสู่อใหญ่ ถ้ารอให้ชัดเจนว่ามีการใช้ยาเสพติด โดยผู้เสพยาเสพติดไม่สนใจคำแนะนำ คำสั่งสอนอบรม ของคนในครอบครัวแล้ว นับว่าเป็นเรื่องยากต่อการแก้ไขอย่างมาก⁵⁴

สำหรับการติดยาเสพติดบางชนิด ผู้เสพยาจะมีลักษณะและความประพฤติที่อาจสังเกตเห็นได้ ดังนี้

1. การสังเกตอาการของผู้เสพยาหรือติดยาบ้า

การเสพยาบ้า ผู้เสพยาจะไม่เกิดอาการเสพยาในครั้งหรือสองครั้งแรกที่เสพยา เหมือนเช่นการเสพยาโรฮิน แต่เมื่อใช้ไปเป็นระยะเวลาานาน จะทำให้ร่างกายเสื่อมโทรมลง เนื่องจากร่างกายไม่ได้รับการพักผ่อน และยังไปทำลายระบบประสาทอีกด้วย การสังเกตอาการของผู้ติดยาสามารถสังเกตได้ดังนี้

1) อาการทางร่างกาย

1.1) ผู้ป่วยมักจะผอมลง น้ำหนักลด โดยเฉพาะรายที่ใช้มากและใช้มาเป็นเวลานาน

⁵⁴ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, ความรู้เบื้องต้นเรื่องยาเสพติด, กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์, 2540, หน้า 22.

1.2) การดูแลความสะอาดร่างกายมักจะลดลง

1.3) มีการเคลื่อนไหวเพิ่มมากขึ้น เช่น แขนขา ไบหน้า บางรายชอบกัดคราม บางรายไม่
อยู่นิ่งเดินไปเดินมา

2) คูเรื่องของจิตใจ และอารมณ์

2.1) เวลาไม่ได้รับยา มักจะมีความซึมเศร้าหรือหงุดหงิดง่าย

2.2) อุปนิสัยเปลี่ยนไป เช่น จากเป็นคนเรียบร้อย เชื่อฟังกลายเป็นคนก้าวร้าว ดุดัน
หงุดหงิดโมโหง่าย

3) คูเรื่องการหลับการตื่น

3.1) มักจะตึกมาก และมักชอบฟังเพลงเสียงดังแล้วตื่นสายมาก เห็นได้ชัดในวันสุด
สัปดาห์ (มักจะมั่วสุ่มใช้ยาในเย็นวันศุกร์)

3.2) มักจะหลับในห้องเรียน หรือห้องนอน ขาดสมาธิ

4) ผลการเรียน

4.1) ผลการเรียนโดยรวมลดลงเพราะขาดสมาธิ และความจำมักจะมีประสิทธิภาพลดลง

4.2) ความร่วมมือในกิจกรรมการเรียนลดลง ขาดเรียนบ่อย และมักมาสาย

5) การคบเพื่อน

5.1) คบเพื่อนที่ใช้ยาด้วยกันซึ่งมักจะเป็นกลุ่มเพื่อนที่ไม่ค่อยสนใจเรียน

5.2) เมื่อผู้ป่วยรับ โทรศัพท์ มักจะระมัดระวังในการพูดเหมือนมีความลับ หรือเมื่อมี
โทรศัพท์เข้ามา ถ้าคนอื่นรับสายมักจะเงียบไป ไม่ยอมพูดหรือตั้งข้อความไว้

5.3) การคบเพื่อนมักจะมีลักษณะพากันเที่ยวกลางคืน และกลับดึก มีการใช้ดื่มเหล้า
และบุหรี่ยั่ว

5.4) บางรายอาจจะมีเงินทองใช้จ่ายมากกว่าปกติ โดยไม่มีแหล่งที่มาของเงินชัดเจน
อาจเป็นไปได้ผู้ป่วยจะเริ่มกลายเป็นผู้ค้ารายย่อย

6) อุปกรณ์การเสพ

มักจะมีกระดากพรอยด์ที่พับเป็นกรวยหรือกระทง พร้อมเทียนหรือไฟเช็ดสำหรับเผา
ยา และหลอดดูด ซึ่งอาจจะพบในห้องน้ำหรือกระบี่

นอกจากนั้นการเข้าใจธรรมชาติของผู้เสพติดหรือผู้ติดยา การมีความสัมพันธ์ที่ดีมีความ
เอื้อเพื่ออาหาร ของผู้ที่ที่ป่วยเคารพรัก หรือคนที่รักเรา จะเป็นเหตุให้เขายอมเล่าความจริง โดยไม่
ต้องกลัวว่าจะถูกตำหนิอย่างรุนแรง และควรนำความจริงและข้อผิดพลาดนั้น มาวิเคราะห์แล้วหา
วิธีการช่วยเหลือ จะเป็นการป้องกันการกลับไปติดยาซ้ำ (Relapses Prevention) เพราะผู้ติดยามี
โอกาสผิดพลาดอีก แม้จะเลิก ได้เป็นเวลานานแล้วก็ตาม

ผู้ปกครองควรสังเกตอาการ และเข้าใจธรรมชาติของผู้เสพติด มากกว่าเป็นการจับผิด ซึ่งการมีความสัมพันธ์ที่ดีมีความเชื่ออาทร จะทำให้เขายอมรับความจริง โดยไม่ต้องเกรงกลัวว่าจะถูกตำหนิอย่างรุนแรง และนำข้อผิดพลาดเหล่านั้นมาวิเคราะห์หาวิธีการช่วยเหลือ ซึ่งจะเป็นการป้องกันการกลับไปติดยาซ้ำ (Relapses Prevention) อย่างไรก็ตามหากผู้ปกครองไม่แน่ใจ อาจจะใช้วิธีการตรวจสอบปัสสาวะก็ได้ แต่ต้องระวังเรื่องของผลบวกปลอม ซึ่งเกิดจากการผิดพลาดของการใช้ยาแก้ปวดบางตัว อาจทำให้เข้าใจผิดกันได้

2. การสังเกตอาการของผู้เสพยาหรือติดฝิ่น มอร์ฟีน เฮโรอีน

ผู้ที่เสพยาเสพติด ประเภทนี้ จะมีลักษณะที่สังเกตได้ชัด คือ ร่างกายซูบซีดผอมเหลือง นัยน์ตาเหลืองซีด ม่านตาหรี่ไม่กล้าสู้แสง (จึงสวมแว่นกันแดด) ริมฝีปากเขียวคล้ำ ง่วงเหงาหาวนอนตลอดเวลา และส่วนใหญ่จะมีอาการเฉยเมยต่อสิ่งแวดล้อม และสภาพการณ์ของตนเอง หลายคนกลายเป็นคนฟุ้งซ่าน เกียจคร้าน หรือไม่อารมณ์เปลี่ยนแปลง ถ้าสังเกตตามร่างกายอาจพบร่องรอยบางอย่าง เช่น จมูกแดง มีผงติดตามจมูก(ถ้าสูดเฮโรอีนผง) มีรอยเข็มฉีดยาในท้องแขน (ถ้าฉีดเฮโรอีนเข้าเส้น) มักจะใส่เสื้อแขนยาว เพื่อปกปิดร่องรอยการฉีด ยาบริเวณแขน หรือหลังมือทั้งสองข้าง และ หลังจากใช้เฮโรอีนแล้ว จะมีอารมณ์ดีขี้มง่าย ครื้นเครง ปากหวาน ถ้าใช้มากอาจนั่งหลับกนอกจากนี้ยังมีอุปกรณ์การเสพยา เช่น กล้องฝิ่น ก้อนฝิ่นดำ ผงสีขาวในถุงในแคปซูล ซ้อนคียบ กระบอ และเข็มฉีดยา ฯลฯ ชุกซ่อนอยู่ตามที่ปกปิดมิดชิด

3. การสังเกตอาการของผู้เสพยาหรือติดยาหลอนประสาท

ผู้เสพยาฝิ่นจะนอนหรือนั่งสลึมสลึม บางรายมีอาการเปลี่ยนแปลงทางด้านสายตาการรับรู้ และการสัมผัส ทำให้กลายเป็นคนขี้ตระหนกตกใจ หวาดกลัว นอกจากนี้ยังมีน้ำลายออกมาก ฝ่ามือมีเหงื่อออกอารมณ์ และนิสัยเปลี่ยนแปลงจากเดิมจนเห็นได้ชัด

4. การสังเกตอาการของผู้เสพยาหรือติดกัญชา

ผู้เสพยาฝิ่นมักมีความคิดเลือนลอย ลับสน อ่อนไหวจากควบคุมตัวเองไม่ได้ บางครั้งแสดงอาการแปลก ๆ เพราะการรับรู้ภาพผิดปกติ บางรายที่เสพยามาก ๆ อาจมีอาการตื่นเต้น กระสับกระส่ายตลอดเวลา กล้ามเนื้อสั่น มือเท้าเย็น และหายใจขัดบ่อย ๆ ในส่วนที่ตัวอาจพบว่าผู้เสพยาชุกซ่อนบ้องกัญชา หรือชุกซ่อนบุหรี่ ที่มีมวนบุหรี่ปทรงผิดแปลกจากปกติ เช่น มวนหนาขึ้น กระดาษมีสีน้ำตาลเกือบขาว กระดาษมวนยับ (ไม่เรียบ) ปลายมวนบุหรี่ทั้งสองข้างจะถูกพับไว้ ใส่มวลบุหรี่จะมีสีเขียวกว่าปกติ เป็นต้น ในกรณี ที่เห็นผู้สูบบุหรี่ที่ขี้ดใส่กัญชา จะได้กลิ่นเหม็นเหมือนหญ้าหรือเชือกไหม้ไฟ

5. การสังเกตอาการของผู้เสพหรือติดสารระเหย

ผู้เสพติดจะมีกลิ่นสารระเหยทางลมหายใจ และตามเสื้อผ้า มักง่วงเหงาหาวนอน ขาดสติสัมปชัญญะ มีอาการเหมือนคนเมาเหล้า พูดจาอ้อแอ้ เดินโซเซ น้ำมูกไหล มักมีแผลในปาก ในที่ส่วนตัว อาจพบภาชนะ หรือวัสดุใส่สารระเหยซุกซ่อนไว้ หากพบขณะ กำลังเสพอาจเห็นที่นิ้วมือมีผ้าล้าลีซึ่งซุกสารระเหยพันอยู่และผู้เสพยกนิ้วนั้นขึ้นสูดดมอยู่ตลอดเวลา หรืออาจพบว่า กำลังดมกลิ่นพลาสติกที่ใส่สารระเหย⁵⁵

2.3.3 การปฏิบัติต่อผู้ติดยา

1. ความรู้ คือ พื้นฐานสำคัญของความเข้าใจ

เมื่อเราร่วมเป็น “หนึ่งในพลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติด” แล้ว จึงควรต้องตระหนักและรับรู้ว่ายาเสพติดเป็นอันตรายอย่างใหญ่หลวง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ยาบ้า” เพื่อจักได้เข้าใจว่าพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่าง ๆ ของผู้เสพ/ผู้ติดยาบ้านั้น เป็นอาการป่วยที่เกิดจากฤทธิ์ของยาที่มีต่อ “สมอง” ทั้งสิ้น ไม่ใช่เกิดเพราะนิสัยของผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด

ทั้งนี้ ศาสตราจารย์นายแพทย์อุดมศิลป์ ศรีแสงนาม ในฐานะประธานคณะทำงานปรับเปลี่ยนเจตคติผู้เสพ / ผู้ติดยาเสพติด เป็น “ผู้ป่วย” ภายใต้คณะอนุกรรมการด้านการแก้ไขปัญหายาเสพติด ได้ตั้งข้อชี้แจงถึงความจำเป็น ในการจะเปลี่ยนเจตคติว่า ผู้เสพ / ผู้ติดยาเสพติด เป็นผู้ป่วยนั้น สังคมต้องมีความรู้ ความเข้าใจเบื้องต้นว่า ตัวยาสำคัญใน “ยาบ้า” คือ “เมทแอมเฟตามีน” ซึ่งเป็นอนุพันธ์หนึ่งของ “แอมเฟตามีน” แต่เมทแอมเฟตามีนมีฤทธิ์แรงกว่ามาก ยานี้เป็นยาเสพติดรุนแรง โดยเมื่อเสพ ตัวยาจะออกฤทธิ์โดยตรงที่สมองส่วนกลาง ทำให้อารมณ์ดี ทำงานได้มากขึ้นชั่วคราว แต่เมื่อหมดฤทธิ์ยา ผู้เสพจะมีความทุกข์ และอ่อนเพลียกว่าเดิม จึงทำให้อยากเสพอีก เมื่อเสพบ่อยขึ้นจะติด ตัวยาจะไปทำลายเซลล์สมอง และระบบสารเคมีในสมอง มีผลทำให้

1. สติปัญญาเสื่อม หวาดระแวง มีอาการโรคจิต หูแว่ว ประสาทหลอน
2. หากเสพมาก ทำให้ความดันเลือดสูง หัวใจเต้นเร็ว ถึงขั้นเส้นเลือดในสมองแตก ก่อศูนย์ควบคุมการหายใจที่สมอง บางรายอาจชักกระตุกไม่รู้สีกตัว และตายได้
3. การเคลื่อนไหวของร่างกายเสื่อม เชื่องช้า มือเท้าสั่น กระสับกระส่าย ทำยาสูดจะมีอาการแบบโรคพาร์คินสัน
4. อารมณ์แปรปรวนง่าย ขาดยาจะหงุดหงิด ซึมเศร้า เบื่ออาหาร อ่อนเพลีย นอนไม่หลับ หัวตกตัว ผวาว่างาย
5. พฤติกรรมก้าวร้าว รุนแรง ขาดความยับยั้งชั่งใจ

⁵⁵ เรื่องเดียวกัน.

ดังนั้น สมควรอย่างยิ่งที่สังคม ชุมชนจะหยิบยื่นความรัก ความเมตตา เอื้ออาทร ให้โอกาสผู้
 เสพ / ผู้ติดยาเสพติด ได้เข้ารับการบำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อคืนกลับเป็น
 คนดีของครอบครัวและสังคมอีกครั้งหนึ่ง⁵⁶

พลังครอบครัว ชนวยาเสพติด

พ่อแม่ ผู้ปกครอง ญาติ คือ ผู้ที่ใกล้ชิดกับผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดมากที่สุด จึงสมควรที่พ่อแม่
 สมาชิกในครอบครัวจะเมตตา ให้ความรัก ความเข้าใจ เอื้ออาทรต่อลูกหลาน เพื่อลูกหลานของเรา
 จะกลับมาเป็น พลังสำคัญของครอบครัว เป็นความสุขยิ่งใหญ่ในครอบครัว

พ่อแม่ สมาชิกในครอบครัว ควรปฏิบัติ

ครอบครัวของผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด

ควร ศึกษาหาความรู้ เรื่องบทบาทหน้าที่ของครอบครัว และสมาชิกในครอบครัว ฟังปฏิบัติ
 ต่อลูกหลานที่เสพ/ติดยาเสพติด รวมทั้งวิธีการดูแลลูกหลานภายหลังการบำบัดรักษา เพื่อป้องกันไม่ให้
 กลับไปติดยา ทั้งนี้ ควรตระหนักว่า พ่อแม่ และสมาชิกในครอบครัวคือ บุคคลสำคัญที่จะช่วยเหลือ
 ลูกหลานให้เลิกยาได้ดีที่สุด

ควร ทำความเข้าใจปัจจัยเสี่ยงทั้งในและนอกครอบครัวที่นำไปสู่การเสพ/ติดยาเสพติด
 โดยควรร่วมการลดปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ เช่น การทะเลาะเบาะแว้ง ความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน เป็นต้น

ควร แสดงความห่วงใย เมตตา และเข้าใจลูกหลาน ทั้งนี้ จะต้องตระหนักและเข้าใจใน
 พฤติกรรมของลูกหลาน ที่แสดงออกมา เป็นผลจากฤทธิ์ยาที่มีต่อสมอง

ควร เข้าไปมีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ผู้ให้การบำบัดรักษา ฟื้นฟูสมรรถภาพ รวมถึงการ
 ดูแลช่วยเหลือ และเฝ้าระวังเมื่อลูกหลานผ่านการบำบัดฟื้นฟูแล้ว

ควร ช่วยเหลือ ดูแลลูกหลานอย่างใกล้ชิด เช่น ดูแลให้พักผ่อนอย่างเต็มที่ รับประทานอาหาร
 ที่มีประโยชน์ หลีกเลี่ยงการมีกิจกรรมที่อาจกระตุ้นความหงุดหงิด ก้าวร้าวและหลีกเลี่ยง
 สถานการณ์ ช่วยให้มีการกลับไปเสพซ้ำ โดยหาวิธีการเบี่ยงเบนความสนใจจากการใช้ยา เช่น ออก
 กำลังกาย จัดกิจกรรมที่สนุกสนาน ผ่อนคลาย เป็นต้น

ควร รับฟังปัญหาและความรู้สึกและชื่นชมความพยายามของลูกหลานที่ตั้งใจเลิกเสพ/
 ติดยาเสพติด รวมทั้งควรหลีกเลี่ยงการรื้อฟื้น เรื่องเก่าที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง

⁵⁶สำนักงานกฤษฎีกา, “แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดใน
 สถานศึกษา”, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกฤษฎีกา, 2542, (อัดสำเนา).

ควร ร่วมมือกับครอบครัวอื่น ๆ ได้สร้างเครือข่ายในครอบครัวผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด เพื่อให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งระหว่างการรักษาบำบัดรักษา ฟันฟู ตลอดจนเฝ้าระวังปัญหา ยาเสพติดหลังการบำบัดฟื้นฟู

อย่างไร? ไม่ควรปฏิบัติ

ไม่ควร คาดว่ากล่าว หรือใช้คำตำหนิอย่างรุนแรง เช่นนตี เมื่อรู้หรือเห็นว่าลูกหลาน เสพ/ติดยาเสพติด

ไม่ควร แสดงท่าทีหรือใช้คำพูดที่แสดงถึงความหวาดระแวงว่าลูกหลานจะกลับไปเสพยาเสพติดอีก

ไม่ควร รื้อฟื้นเรื่องเก่า ๆ ที่ทำให้เกิดความขัดแย้งหรือรื้อฟื้นเรื่องที่ลูกหลานไปติดยา

ไม่ควร ใช้อารมณ์หรือวิพากษ์วิจารณ์ ลูกหลานในทางที่ไม่ดี

ไม่ควร เปรียบเทียบลูกหลานของตน กับ ลูกหลานคนอื่น เพราะจะทำให้ลูกหลานเกิดความรู้สึกที่ไม่ดี

ไม่ควร รั้งเคียงผู้มีพฤติกรรมเสพ/ติดยาเสพติดและควรเข้าใจในสภาวะการนำไปสู่การ เสพ/การติด

ทุกครอบครัว ควรปฏิบัติอย่างไร

ควร ให้การช่วยเหลือครอบครัวที่ลูกหลานเสพ/ติดยาเสพติด องค์กรแนะนำช่วยเหลือ ผู้ที่ เลิกเสพ/ติดยาเสพติด เข้ามาพักอาศัยหรือดูแลอย่างใกล้ชิด หากครอบครัวของเรามีความเข้มแข็งที่ สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม ชุมชนได้

ควร ร่วมมือกับครอบครัวอื่นๆ เพื่อร่วมดำเนินการสร้างเครือข่ายระหว่างครอบครัวกับ ชุมชน เพื่อสร้างบ้านจำลองในชุมชนขึ้น ทั้งนี้ จะได้นำผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดที่ผ่านการบำบัดรักษา แล้ว เข้ามาอยู่ร่วมกันในบ้านจำลอง พร้อมกับครอบครัวของตนและครอบครัวอาสาสมัครเปลี่ยนกัน ดูแลและเรียนรู้การทำหน้าที่ของครอบครัวที่ดีก่อนกลับสู่สังคม

ควร ให้กำลังใจ ช่วยเหลือครอบครัว ที่มีลูกหลานเสพ/ติดยาเสพติด และผ่านการบำบัด รักษาฟื้นฟูแล้ว เช่น อาจช่วยพัฒนาเรื่องอาชีพ หรือการส่งเสริมให้มีอาชีพ เป็นต้น

อย่างไร? ไม่ควรปฏิบัติ

ไม่ควร แสดงท่าทีรังเกียจ หรือนินทา ซ้ำเติม ครอบครัวที่มีลูกหลานเสพ/ติดยาเสพติด

ไม่ควร แสดงท่าทีรังเกียจ ดูถูก ลูกหลานของครอบครัวที่ลูกหลานเสพ/ติดยาเสพติด

ไม่ควร รังเกียจครอบครัวที่มีฐานะต่ำต้อยกว่า

พลังรักและเมตตา ชนะยาเสพติด

สถานศึกษา คือ บ้านที่สองของเด็กและเยาวชน และบุคลากรในสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้บริหารและครู/อาจารย์ คือ พ่อ แม่ คนที่สองของเยาวชน ดังนั้น “ความรัก ความเมตตา ความช่วยเหลือ” จากบุคลากรในสถานศึกษาทุกระดับ รวมทั้งเพื่อนที่รักและหวังดี จึงมีส่วนสำคัญยิ่งในการช่วยเหลือ แก้ไข เยาวชนผู้หลงผิดไปเสพ/ติดยาเสพติด กลับมาเป็น “พลัง” ที่ดีของสังคม และประเทศชาติในอนาคตต่อไป

ผู้บริหารสถานศึกษา

สิ่งที่ควรปฏิบัติ ในฐานะที่ผู้บริหาร คือ บุคคลสำคัญในสถานศึกษา จึงควรวางนโยบายการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ชัดเจน คือ

ควร จัดตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ประกอบด้วย คณะกรรมการ ดังนี้

ที่ปรึกษา คือ ผู้อำนวยการฯ ประธาน คือ อาจารย์ฝ่ายปกครอง

กรรมการ คือ อาจารย์และผู้ปกครองที่มีเจตคติที่ดี และมีความเข้าใจเรื่องยาเสพติด

เลขาธิการ คือ อาจารย์แนะแนว

ภารกิจ คือ ติดตามความคืบหน้าของสถานการณ์ยาเสพติดทั่วไปและของ สถานศึกษา และหาแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา⁵⁷

ควร ประกาศนโยบายที่ชัดเจนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ควร ให้การสนับสนุนกิจกรรมที่รณรงค์เรื่องยาเสพติดที่เหมาะสม

ควร วางแนวทางในการให้การบำบัดรักษาผู้เสพ/ผู้ติด ได้อย่างเหมาะสม ชัดเจน เป็นระบบ

ควร มีการอบรมความรู้เรื่องยาเสพติด ให้โทษและแนวทางการบำบัดรักษาให้แก่อาจารย์ครบ 100% และมีการทบทวนและฟื้นฟูความรู้ดังกล่าวเป็นประจำทุกปี

ควร มีการประสานงานที่ดีกับหน่วยงานภายนอก ได้แก่ ศูนย์การค้า สถานบันเทิง ตำรวจ ชุมชนและแกนนำ มูลนิธิ และหน่วยงานต่างๆ ที่จะสามารถให้ความร่วมมือในการ เฝ้าระวัง โอกาสการใช้สารเสพติด หรือสามารถให้การช่วยเหลือเด็ก ได้อย่างทันที่

ควร แทรกความรู้เรื่องยาเสพติดลง ไปในการเรียนการสอนหรือกิจกรรมที่มีคะแนน ซึ่งทำให้เด็กมีความตื่นตัวในการระมัดระวังเรื่องยาเสพติดอยู่ตลอดเวลา

⁵⁷ เรื่องเดียวกัน.

ควร ตัดประกาศเพื่อเปิด โอกาสให้เด็กที่เป็นผู้เสพ/ผู้ติด เข้ามาแสดงตนขอเข้ารับการบำบัดรักษา โดยไม่ถือว่าเป็นความผิด แต่ปกปิดข้อมูลดังกล่าวเป็นความลับ และพร้อมให้การช่วยเหลือในเรื่องการเรียน การสอบ และเรื่องอื่น เป็นการสร้างแรงจูงใจหรือกระตุ้นให้เด็กเข้ามาแสดงตน

ควร ประกาศนโยบายที่ชัดเจนให้อาจารย์ระมัดระวังการแสดงท่าทีดูหมิ่นเหยียดหยามแบ่งแยกนักเรียนที่มีประวัติการใช้ยาเสพติด

ควร มีการประสานงานกับหน่วยงานที่ให้การบำบัดรักษา เพื่อให้การบำบัดรักษาที่เหมาะสมกับสภาพของผู้เสพ/ผู้ติดสารเสพติด ตั้งแต่การจำแนกคัดกรองผู้เสพ/ผู้ติดสารเสพติดที่ถูกต้อง การบำบัดรักษา ตลอดจนการติดตามดูแลหลังการรักษา ซึ่งการบำบัดรักษาในสถานศึกษาควรเหมาะสมกับสภาพของผู้เสพ/ผู้ติด จึงควรมีการจำแนกคัดกรอง ผู้เสพ/ผู้ติดในสถานศึกษาอย่างชัดเจน ดังนี้

ผู้เสพ มีลักษณะ ดังนี้ เสพสารเสพติดเป็นครั้งคราว ทำให้เกิดการถดถอยของความสามารถในการปฏิบัติภารกิจที่จำเป็น ได้แก่ การดูแลตนเอง การเรียนหนังสือและการเข้าสังคม แต่ยังสามารถดำรงชีวิตเป็นปกติได้ และการบำบัดที่เหมาะสม คือ ค่าปรับเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในโรงเรียน หรือการองค์ปรึกษาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในสถานศึกษา ด้วยโปรแกรมจิตสังคมบำบัดแบบประยุกต์ 17 คาบ

ผู้ติด มีลักษณะ ดังนี้ มีอาการแทรกซ้อนทางร่างกายและจิตใจมาก หรือมีอาการอยากยาเสพติดมาก จนไม่สามารถบำบัดรักษาในสถานศึกษาได้ การบำบัดรักษา ที่เหมาะสม คือ ส่งเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานพยาบาลที่อยู่ในพื้นที่

ควร ปรับมาตรการดำเนินการในสถานศึกษา โดยให้โอกาสกับผู้เสพ/ผู้ติดที่เป็นนักเรียนนักศึกษาในการศึกษาต่อ มีส่วนร่วมในการนำนักเรียนนักศึกษาที่เป็นผู้เสพ/ผู้ติด เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ มีการรายงานนักเรียนที่เสพ/ติด โดยไม่ปิดบัง มีการเฝ้าระวังปัญหาเสพติด ในสถานศึกษาวางระบบการดูแลช่วยเหลือภายในสถานศึกษา

ควร มีการจัดทำฐานข้อมูลยาเสพติดในสถานศึกษา เพื่อใช้ในการสื่อสารและวางแผนในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาร่วมกัน

ควร ปรับหลักสูตรการเรียนการสอนด้านทักษะ ความรู้ เจตคติที่ชัดเจนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในทุกระดับ และกำหนดเป็นวิชาหลัก โดยให้ผู้ปกครอง และตัวแทนจากสถานบำบัดเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร

ควร มีการกำหนดกิจกรรมที่น่าสนใจ เช่น กิจกรรมกองทัพเยาวชนอาสาแผ่นดิน โดยให้องค์ความรู้เรื่องความรักชาติ คุณค่าความเป็นไทยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก การเข้ามาเป็น

เยาวชนอาสาแผ่นดิน เป้าหมายคือ ให้สามารถรวมพลัง ทำกิจกรรมร่วมกัน ในด้านการป้องกันและ
แก้ไขปัญหายาเสพติดได้ มีการให้เครื่องหมายว่าเป็นทหารของชาติ มีสิทธิพิเศษต่าง ๆ เช่น การลด
ค่าโดยสารครั้งราคา การให้คะแนนบวกเพิ่มในวิชาทางด้านสังคมศึกษา

ควร มีมาตรการร่วมกันระหว่างบ้าน โรงเรียน สถานบำบัดในการดำเนินการป้องกัน
และแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษา

ควร สร้างแรงจูงใจกับครู-อาจารย์ในสถานศึกษา ให้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินการ
ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด เช่น การพิจารณาความดีความชอบ การเลื่อนระดับ โบนัส เป็นต้น

อย่างไร? ไม่ควรปฏิบัติ

ไม่ควร แสดงพฤติกรรมที่ขาดเหตุผล เช่น การประจาน ไม่ให้โอกาส พุดจาเสียดสี
กระทบเปรียบเทียบ เป็นต้น

ไม่ควร แสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น ไม่ให้เกียรติ ไม่นับถือในการกระทำของเด็ก

ไม่ควร ยึดกฎระเบียบและวางมาตรการที่เข้มงวดเกินไปต่อการแก้ไขปัญหาเสพติด
ในสถานศึกษา เช่น การลงโทษ หรือไล่นักเรียนออก นักศึกษาที่เป็นผู้เสพ/ผู้ติด การมีนโยบาย/มาตรการ
บางประการที่ไม่เคารพสิทธิส่วนบุคคล เช่น การบังคับตรวจปัสสาวะหาสารเสพติดกับนักเรียนทุกคน
ในสถานศึกษา

ไม่ควร ปกปิดปัญหาของโรงเรียนหรือกลบเกลื่อนเพราะกลัวเสียชื่อเสียง

ไม่ควร เพิกเฉยต่อการแก้ไขปัญหาเสพติดในโรงเรียน

ไม่ควร บังคับนักเรียนที่ผ่านการบำบัดรักษา ไปแสดงตนในที่สาธารณะ

ครู/อาจารย์

สิ่งที่ควรปฏิบัติ

ควร ศึกษาหาความรู้ในเรื่องจิตวิทยาวัยรุ่น การให้บริการ ปรึกษาของครูต่อผู้ติด/ผู้เสพ
พฤติกรรมของผู้เสพ/ผู้ติด ทักษะทางจิตวิทยาในการดูแลผู้เสพ/ผู้ติด เพื่อช่วยให้มีความเข้าใจและ
สามารถปฏิบัติงานดูแลช่วยเหลือผู้เสพ/ผู้ติด ได้อย่างถูกต้อง

ควร พัฒนาบุคลิกและการแสดงออกให้เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูแนะแนว ครูที่
ปรึกษาควรจะมีลักษณะบุคลิกภาพที่จริงใจ เอื้ออาทร รับฟังปัญหา รักษาความลับของเด็กและใส่ใจ
ในพฤติกรรมของเด็ก

ควร ปฏิบัติต่อศิษย์เท่าเทียมกัน ไม่แบ่งแยกว่านักเรียนผู้นั้นยังคงเสพหรือติดยาเสพติด
อยู่หรือไม่

อย่างไร? ไม่ควรปฏิบัติ

ไม่ควร ตำหนินักเรียนในห้องเรียน โดยการประจานหรือกระทบเปรียบเทียบ

ไม่ควร แสดงความลำเอียงเลือกปฏิบัติต่อนักเรียน โดยเฉพาะนักเรียนที่เรียนอ่อน
บุคลิก- ลักษณะไม่ดี และผู้เสพ/ผู้ติด

เพื่อนนักเรียน

สิ่งที่ควรปฏิบัติ

ควร เรียนรู้เรื่องการช่วยเหลือเพื่อน เห็นใจและเห็นความผิดพลาดของเพื่อนเป็นความผิด
ที่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้

ควร มีการปลุกฝังแนวคิดว่าการที่เพื่อนติดยาเสพติดเราสามารถช่วยเหลือ โดยให้กำลังใจ
หาแหล่งที่บำบัดรักษาให้ และยังเห็นเพื่อนเป็นเพื่อน

อย่างไร? ไม่ควรปฏิบัติ

ไม่ควร แสดงท่าทีที่รังเกียจ ดูถูก และไม่ให้อภัย

ไม่ควร ชักชวนให้เพื่อนทดลองเสพทั้งที่รู้ว่าเป็นสิ่งร้าย

พลังชุมชนเอื้ออาทร...ชนะยาเสพติด

หากทุกคนในสังคมหรือชุมชนมีความสามัคคี รักใคร่ห่วงใย ซ้ำกันและกันแล้ว ปัญหา
ต่างๆ ที่เกิดขึ้นย่อมผ่อนคลายไปในทางที่ดีได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาจากการที่สมาชิกในสังคม / ชุมชน
หลงไปเสพ/ติดยาเสพติด ความช่วยเหลือ ความเอื้ออาทร ความเมตตาของมวลสมาชิก ย่อมเป็นแรง
กระตุ้นและจูงใจให้เขาเลิกเสพ/ติดยาเสพติดได้⁵⁸

สิ่งที่ควรปฏิบัติ

ควร มีการจัดตั้งแกนนำในการดำเนินงานเพื่อสนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เสพ / ผู้ติดยาเสพติด
ได้มีโอกาสเข้ารับการรักษาครบวงจร โดยดำเนินการเพื่อ

- เพิ่มโอกาสในการขอรับการบำบัดรักษาได้โดยสะดวกและรวดเร็ว
- จัดทำทะเบียนผู้เสพ/ผู้ติด และผู้ขอรับการบำบัดรักษาอย่างถูกต้อง
- สร้างแรงจูงใจ หรือกำหนดมาตรการที่ทำให้ผู้เสพ/ผู้ติดเข้ารับการรักษา

เช่น ขอความร่วมมือจากครอบครัว / ชุมชน การกดดันโดยกระบวนการประชาคมหมู่บ้าน พลังของ
กลุ่มต่าง ๆ หรืออาจจำเป็นต้องใช้มาตรการทางกฎหมาย

- ให้การดูแล ให้กำลังใจ มีส่วนร่วม หรือสร้างมาตรการที่ทำให้ผู้เสพ/ผู้ติดที่เข้ารับ
การบำบัดรักษาสามารถอยู่ในกระบวนการรักษาครบขั้นตอน

- จัดระบบการติดตามหลังการบำบัดรักษาที่มีประสิทธิภาพ

⁵⁸ เรื่องเดียวกัน.

ควร จัดให้มีการประชุมทำความเข้าใจ ระหว่างประชาคมหมู่บ้าน แกนนำชุมชน เพื่อให้ทุกคนตระหนักถึงปัญหาและเน้นให้เกิดการ โน้มน้าวจิตใจ เพื่อให้เกิดการยอมรับว่าผู้เสพ / ผู้ติด เป็นผู้ป่วยที่ชุมชนควรให้โอกาสในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม กลับสู่สังคมให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างปกติสุข

ควร ให้มีการเพิ่มโอกาสทางสังคมอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม ที่จะเอื้อประโยชน์แก่ผู้เสพ / ผู้ติด ที่ผ่านการบำบัดรักษาครบถ้วน เช่น มีอาชีพรองรับ ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ได้รับการขึ้นชมนกย่อง ในฐานะบุคคลตัวอย่าง และได้รับโอกาสเช่นเดียวกับบุคคลอื่นในสังคม

ควร ติดตามสถานการณ์ และดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลในการให้ความช่วยเหลือผู้เสพ / ผู้ติดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

ควร มีการกำหนดพันธะสัญญาของชุมชนที่เอื้อต่อการ โน้มน้าวผู้เสพ / ผู้ติดเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา การป้องกันและการปราบปรามเพื่อแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนที่ชัดเจน

ควร เชิญแกนนำทางศาสนาในแต่ละชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองให้กับผู้เสพ/ผู้ติด

อย่างไร? ไม่ควรปฏิบัติ

ไม่ควร แสดงท่าทีรังเกียจเหยียดหยาม และไม่ยอมรับผู้เสพ/ผู้ติด และครอบครัว

ไม่ควร ปฏิเสธการมีส่วนร่วมในขั้นตอนติดตามดูแลช่วยเหลือ ภายหลังผู้เสพ / ผู้ติด ผ่านกระบวนการบำบัดรักษาแล้ว เช่น ไม่ยอมรับผู้เสพ / ผู้ติด อยู่ร่วมในสังคมอย่างมีความสุข ไม่ให้โอกาสหรือสิทธิต่าง ๆ ในสังคม

ไม่ควร บังคับ ช่มชู้ ให้ผู้ผ่านการบำบัดรักษาแสดงตนในที่สาธารณะโดยไม่สมัครใจ

ประชาชนทั่วไป ควรปฏิบัติอย่างไร

ควร ศึกษาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับยาเสพติดและธรรมชาติของผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง โดยตระหนักว่าเขาคือผู้ป่วยจากการเสพยา เขาตกเป็นเหยื่อของสังคม สิ่งแวดล้อมที่สมควรได้รับความช่วยเหลือ

ควร ร่วมมือและประสานงานกับแกนนำในชุมชน เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ เพื่อให้ผู้เสพ / ผู้ติด ยาเสพติด ได้มีโอกาสเข้ารับการบำบัดรักษา รวมทั้งกิจกรรมอื่น ๆ ที่สนับสนุนการบำบัดรักษา เช่น กิจกรรมเสริมสร้างคุณค่าของตน กิจกรรมที่ตอบสนองความท้าทาย อย่างเหมาะสม เป็นต้น

ควร ร่วมสอดส่องดูแลพื้นที่ในหมู่บ้าน / ชุมชน ไม่ให้มีการมั่วสุมเสพยาเสพติด

อย่างไร? ไม่ควรปฏิบัติ

ไม่ควร แสดงท่าทีรังเกียจเหยียดหยาม ผู้เสพ ว่าไม่สามารถเลิกได้

ไม่ควร ขำเติมความผิดพลาดของผู้เสพ / ผู้ติด รวมทั้งครอบครัวของเขา

ไม่ควร เพิกเฉยต่อปัญหาสุขภาพเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชนที่อยู่อาศัย

เพื่อน ผู้ใกล้ชิด ควรปฏิบัติอย่างไร

ควร ศึกษาความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของผู้เสพ / ผู้ติดยาเสพติด เพื่อความเข้าใจในพฤติกรรมต่าง ๆ จากฤทธิ์ของยา ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องให้ความช่วยเหลือ

ควร โน้มน้ำว ชักจูงให้ผู้เสพ / ผู้ติดยาเสพติด เข้ารับการบำบัดรักษาให้ครบทุกขั้นตอน

ควร ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัครที่ให้การบำบัดรักษา เพื่อประสิทธิผลของการดำเนินงาน

ควร แสดงความรัก ความเข้าใจ ช่วยเหลือ ทั้งตลอดระยะเวลาการบำบัดรักษาและภายหลังการบำบัดรักษา เช่น ให้กำลังใจ ช่วยเหลือด้านสุขอนามัย ด้านการศึกษา หรือด้านอาชีพ เป็นต้น

อย่างไร? ไม่ควรปฏิบัติ

ไม่ควร แสดงท่าทีรังเกียจ เหยียดหยาม ว่าไม่สามารถเลิกได้

ไม่ควร ชักชวนผู้ผ่านกระบวนการบำบัดรักษาไปสมาคมกับกลุ่มเพื่อนเสพ หรือไปในสถานที่เคยเสพหรือแหล่งมั่วสุม หากจิตใจยังไม่เข้มแข็งพอ⁵⁹

แหล่งให้ความช่วยเหลือ

- ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดจังหวัด ตั้งอยู่ที่ ศาลากลางทุกจังหวัด
- ศูนย์บริการสาธารณสุข สังกัดสำนักอนามัย กทม. ทุกแห่ง
- โรงพยาบาล สังกัดสำนักการแพทย์ กทม. ทุกแห่ง
- กรมสุขภาพจิต สายด่วน TO BE NUMBER ONE 1323
- สถาบันชัชฎาจารย์ สายด่วนยาเสพติด 1165
- โรงพยาบาลราชวิถี โทรศัพท์ 0-2246-0052
- โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โทรศัพท์ 0-2256-5180
- โรงพยาบาลประจำจังหวัด/อำเภอ สถานีอนามัยชุมชน ทุกแห่ง
- โรงพยาบาลจิตเวช ในพื้นที่ ฯลฯ

⁵⁹ เรืองเดียวกัน.

2. สภาพปัญหายาเสพติดในประเทศไทย

ประเทศไทยประสบกับปัญหายาเสพติดทั้งในด้านการเป็นพื้นที่ผลิต การเป็นพื้นที่การค้า การเป็นพื้นที่แพร่ระบาด และการเป็นทางผ่านยาเสพติด โดยมีตัวยาหลักที่ประสบปัญหาคือ ผีน เฮโรอีน กัญชา ยาบ้า สารระเหย โคเคน เอ็กซ์ตาซี และสารเสพติดประเภทวัตถุออกฤทธิ์บางชนิด⁶⁰

2.1 การเป็นพื้นที่ผลิต

เนื่องจากประเทศไทย มีส่วนที่ติดกับพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งเป็นแหล่งผลิตยาเสพติดที่สำคัญของโลกแห่งหนึ่ง จึงทำให้ไทยมีส่วนในการผลิตยาเสพติดประเภทฝิ่น และเฮโรอีน ซึ่งผลิตมากในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ นอกจากนั้นแล้ว ในปัจจุบันยังมีการผลิตยาบ้า ในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำด้วย ยาเสพติดที่มีการผลิตในประเทศไทยอีกชนิดหนึ่ง คือ กัญชา ซึ่งมีมากในภาคอีสาน อย่างไรก็ตาม สำหรับการเป็นแหล่งผลิตของประเทศไทยนั้น ในปัจจุบันได้ลดปริมาณลงอย่างมาก โดยเฉพาะฝิ่น เฮโรอีน และกัญชา จนอยู่ในระดับที่สามารถควบคุมได้ ในส่วนของการผลิตยาบ้า ได้มีการย้ายแหล่งผลิตไปอยู่ในประเทศเพื่อนบ้านเป็นส่วนใหญ่

2.2 การเป็นพื้นที่การค้า

ประเทศไทยมีการค้ายาเสพติดที่สำคัญ 3 ชนิด คือ การค้าเฮโรอีน การค้ากัญชา การค้ายาบ้า

- การค้าเฮโรอีน กระจายอยู่บริเวณพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย บริเวณที่ติดกับสามเหลี่ยมทองคำ พื้นที่ กทม. ภาคใต้ และชายแดนต่างประเทศ ซึ่งเชื่อมโยงกับชายแดนภายในประเทศ รวมทั้งชนกลุ่มน้อยในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ เฮโรอีนส่วนใหญ่ จะถูกลำเลียงไปยังต่างประเทศ แต่บางส่วนจำหน่ายในตลาดภายในประเทศไทย ในปัจจุบัน เครือข่ายการค้าเฮโรอีน ถูกเจ้าหน้าที่จับกุมและทำลายลงได้หลายเครือข่าย บางกลุ่มหยุดดำเนินการ บางกลุ่มไปค้ายาบ้าแทน

- การค้ากัญชา อยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กทม. ภาคใต้พื้นที่ดำเนินการส่วนใหญ่อยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กัญชาที่รวบรวมได้จะส่งออกไปต่างประเทศเป็นหลักปัจจุบันกล่าวได้ว่าการค้ากัญชาลดน้อยลงมาก กลุ่มผู้ค้าจะไปดำเนินการในประเทศเพื่อนบ้าน การค้าในประเทศส่วนใหญ่เพื่อใช้เสพภายในประเทศ

- การค้ายาบ้า ยาบ้าได้แพร่กระจายอยู่ในทุกภูมิภาค ผู้ค้ามีกระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับรายใหญ่ ระดับกลาง และระดับย่อยในพื้นที่แพร่ระบาด เครือข่ายการค้ายาบ้า ไม่มีการจัดองค์กร

⁶⁰สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, ความรู้เบื้องต้นเรื่องยาเสพติด, อ้างแล้ว, หน้า 13.

ที่ชัดเจนเหมือนกับเฮโรอีนและกัญชา แม้แต่นักค้ารายย่อยบางครั้ง ก็สามารถไปจัดหายาเสพติดจากพื้นที่ผลิต บริเวณสามเหลี่ยมทองคำครั้งละเป็นปริมาณมากได้

2.3 การเป็นพื้นที่แพร่ระบาด

ยาเสพติดที่แพร่ระบาดในประเทศไทย ประกอบด้วย ผิ่น เฮโรอีน กัญชา ยาบ้า สารระเหย โคเคน ยาไอ และวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทบางชนิด เช่น จำพวกยานอนหลับ อย่างไรก็ตาม สำหรับการแพร่ระบาดแล้ว ตัวยาหลักคือ ผิ่น เฮโรอีน กัญชา ยาบ้า สารระเหย โคเคน เอ็กซ์ตาซี ยาเค โดย ผิ่นและเฮโรอีน เคยเป็นยาเสพติด ที่แพร่ระบาดรุนแรงในอดีต แต่ปัจจุบันลดระดับลง ผิ่นคงมีแพร่ระบาดเฉพาะกลุ่มชาวเขา เฮโรอีนแพร่ระบาดในกลุ่มเสพเดิม ตัวยาที่แพร่ระบาดมาก และมีปัญหาในระดับรุนแรง คือ ยาบ้า ซึ่งแพร่กระจายเป็นวงกว้าง โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน นักเรียนนักศึกษา สำหรับโคเคน เอ็กซ์ตาซี และยาเค การแพร่ระบาดจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มเยาวชน ผู้ใช้ในสถานบันเทิง และกลุ่มวัยรุ่นที่ฐานะดี ส่วนสารระเหย จะแพร่ระบาดในกลุ่มเด็กนอก สถานศึกษา ส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.4 การเป็นทางผ่านยาเสพติด

การที่ประเทศไทยมีส่วนที่ติดกับสามเหลี่ยมทองคำ และการคมนาคมภายในประเทศมีความสะดวก โดยเฉพาะการขนส่งทางบกและทางอากาศ จึงมีการลักลอบลำเลียงยาเสพติด ทั้งที่ภายใน ประเทศและไปต่างประเทศ โดยเฉพาะการลักลอบลำเลียงเฮโรอีนไปต่างประเทศ เช่น อเมริกา ออสเตรเลีย และยุโรป นอกจากนั้นแล้ว ยังมีการลักลอบเลียงกัญชาจากทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือมายังกรุงเทพฯ ส่งไปต่างประเทศ โดยทางเรือหรือส่งลงทางใต้ไปยังประเทศมาเลเซีย และต่อไปยังประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ญี่ปุ่น อเมริกา และประเทศในยุโรป บางประเทศ⁶¹

2.3.4 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด

1. สาระสำคัญของคำเนิงานการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

1. คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 119/2544 ลงวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2544 เรื่อง แนวทางการใช้พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติด เป็นคำสั่งเชิงนโยบาย (Executive Order) โดยมีแนวความคิดว่า การแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานการณ์ปัจจุบัน จะต้องคิดใหม่ ทำใหม่ โดยทุกองค์กรในสังคมจะต้องผนึกกำลังร่วมกันให้เป็นพลังแผ่นดิน

2. ความสำคัญของคำสั่ง คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 119/2544 เป็นการแสดงเจตนารมณ์ของรัฐ (General Will) ต่อการแก้ไขปัญหา โดยยกระดับปัญหาเสพติดเป็นวาระแห่งชาติ (National

⁶¹เรื่องเดียวกัน.

Agenda) เปรียบเสมือนสัญญาประชาคมในการแก้ไขปัญหาเสพติดซึ่งวางแนวทางในการเอาชนะปัญหาเสพติดเป็น 9 แนวทาง จึงส่งผลกระทบในวงกว้างทั้งในระดับนโยบาย การบริหารจัดการ การดำเนินงาน ตลอดจน ความรู้สึก และความคาดหวัง ขององค์กร กลไกของสังคม และผู้คน โดยทั่วไป⁶²

3. สาระสำคัญของคำสั่ง ประกอบด้วย นโยบาย / แนวทาง / วิธีการ / เป้าหมาย

3.1 นโยบาย

1. การป้องกันนำหน้าการปราบปราม
2. ผู้เสพต้องได้รับการบำบัดรักษา
3. ผู้ค้าต้องได้รับการลงโทษอย่างเด็ดขาด

3.2 แนวทาง

1. ทุกองค์เคารพในสังคมจะต้องผนึกกำลังร่วมกันให้เป็นพลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติดให้โดยเร็ว

3.3 วิธีการ

1. ยึดพื้นที่เป็นหลักในการดำเนินงาน
2. สร้างความเข้มแข็งแก่ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน โดยให้เป็นศูนย์กลางในการแก้ไขปัญห

3.4 เป้าหมาย

1. ลดอุปสงค์ (Demand) ด้านยาเสพติดของผู้เสพยาเสพติด โดยการป้องกันยาเสพติดและบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด
2. ลดปริมาณอุปทาน (Supply) ยาเสพติด โดยการปราบปรามผู้ค้ายาเสพติดและผู้ผลิตยาเสพติด

3. แนวทางในการเอาชนะปัญหาเสพติด 9 แนวทาง

1) การปลูกพลังแผ่นดินและการป้องกัน

กระตุ้น และปลูกจิตสำนึกของปวงชนในชาติ ให้มีความรู้ ความเข้าใจตลอดจนตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติดที่จะมีต่อประเทศชาติและบังเกิดความมุ่งมั่นที่จะร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญห โดยตระหนักว่าการที่จะเอาชนะยาเสพติด ได้มิใช่หน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่ง แต่องคัพพะจะร่วมกัน ผนึกเป็นพลังของแผ่นดิน เข้าต่อสู้และเอาชนะ

⁶² กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด, “แผนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด 2540”, อ้างแล้ว, หน้า 15.

ยาเสพติดให้ได้โดยเร็ว โดยใช้มาตรการป้องกันทำการปราบปราม ด้วยการดูแล และสร้างภูมิคุ้มกัน ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กเยาวชน และกลุ่มผู้ใช้แรงงาน โดยเริ่มต้นจากสถาบันครอบครัว รวมทั้งเสริมสร้างมาตรการป้องกันและความมั่นคงให้แก่หมู่บ้านตามแนวชายแดน

2) การควบคุมตัวยาและสารเคมี

ตรวจสอบ ควบคุม และสกัดกั้น สารตั้งต้นและเคมีภัณฑ์ พร้อมทั้งอุปกรณ์ ในการผลิตยาเสพติด ซึ่งจะออกไปสู่แหล่งผลิต ที่สามารถนำไปใช้ในการผลิตยาเสพติด ทั้งภายใน ประเทศและนอกประเทศ รวมทั้งควบคุมตัวยา หรือสารอื่นที่อาจสามารถนำไปใช้ทดแทนยาเสพติดได้

3) การปราบปราม

พัฒนาบุคลากรทั้งด้านความรู้ จิตสำนึก และพลังศรัทธา ควบคู่กับการพัฒนา เทคโนโลยี วิธีการ และการสนับสนุนต่าง ๆ ในการสืบสวนปราบปราม ตลอดจนนำมาตรการทาง กฎหมายต่าง ๆ ที่มีอยู่มาใช้ลิดรอน และทำลายเครือข่ายการผลิต นายทุน ผู้ค้ารายใหญ่ผู้มีอิทธิพลผู้ สมคบ ผู้ค้ารายกลาง และรายย่อย ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดอย่าง เฉียบขาด

4) การบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพ

ทำลายโครงสร้างของปัญหาเสพติด โดยตัดวงจรของยาเสพติดด้วยการแยกผู้ เสพยาเสพติดออกมารักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ทั้งโดยระบบสมัครใจ และระบบบังคับ ตลอดจน จัดให้มีระบบการติดตาม ช่วยเหลือและให้กำลังใจแก่ผู้ที่ผ่านการบำบัดฟื้นฟู เพื่อสามารถกลับคืนสู่ ครอบครัว ชุมชนและดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข ควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพและการใช้ทรัพยากร ของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของทางราชการ เอกชน และประชาชน เพื่อให้ผู้เสพติดมีโอกาสดำเนินการ บำบัดฟื้นฟู ถ้ามีประสิทธิภาพและคุณภาพอย่างทั่วถึง⁶³

5) การข่าว

จัดพัฒนางานด้านข่าว การประสานงาน และการปฏิบัติด้านการข่าวของหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องด้านต่าง ๆ ให้เป็นระบบ สามารถสนับสนุนการปราบปราม โดยเฉพาะการปราบปราม การลักลอบนำเข้า หรือส่งออกสารตั้งต้น และเคมีภัณฑ์ การปราบปรามเครือข่าย ผู้ผลิต นายทุนผู้มี อิทธิพล ผู้สนับสนุน ผู้ค้ารายสำคัญ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด

6) การอำนวยการและประสานงาน

พัฒนางานด้านการอำนวยการ เพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ในการปฏิบัติงาน ร่วมกับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมตลอดทั้งทุกส่วนของสังคมไทย โดยขจัดปัญหาอุปสรรค และ

⁶³เรื่องเดียวกัน.

ข้อขัดข้องต่าง ๆ ให้หมดสิ้นไป (โดยทำลายกำแพงของส่วนราชการต่าง ๆ เพื่อเป็นการเปิดกว้างให้มีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด) กำหนดลักษณะพื้นที่ที่จะเข้าดำเนินการ โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ อันจะก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลต่อไป

7) การปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

พิจารณาปรับปรุง แก้ไข กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับและกระบวนการยุติธรรม ในคดีอาชญากรรม ให้เอื้ออำนวยต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตลอดจนเสริมสร้างความแข็งแกร่ง ของกระบวนการยุติธรรม และขจัดปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินการกับผู้กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรม เป็นไปด้วยความเด็ดขาด รวดเร็ว และความเป็นธรรม ตลอดจนทั้งเอื้ออำนวยตามนโยบายการให้ผู้เสพเป็นผู้ป่วย เป็นต้น

8) ความร่วมมือระหว่างประเทศ

ดำเนินการด้านการต่างประเทศ เพื่อผลักดันและกดดันให้ติดตามร่วมมือในด้านต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศโดยเฉพาะและของภูมิภาคและประชาคมโลกโดยรวม โดยเฉพาะการแสวงหาความร่วมมือและความช่วยเหลือต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด ของประเทศไทย และประเทศเพื่อนบ้าน

9) การวิจัยพัฒนา และติดตามประเมินผล

จัดและสนับสนุนให้มีการศึกษา วิจัย และติดตามประเมินผล แผนงาน โครงการ แก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างเป็นวิชาการ เพื่อพัฒนาแนวทางในการแก้ไขปัญหายาเสพติด อย่างมีหลักการ และชุมชนพื้นฐานของข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง ซึ่งได้รับการวิเคราะห์อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ และเป็นระบบ

4. การดำเนินงานกำหนดการดำเนินงานไว้ดังนี้

1) ให้มีคณะกรรมการเพื่อดำเนินการตามคำสั่งนี้ โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้ง

2) ให้คณะกรรมการตาม 1 มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

2.1) การอำนวยการ สั่งการ ประสานงาน ควบคุม กำกับดูแล และตรวจสอบติดตามการปฏิบัติงาน ของส่วนราชการ ตลอดจนหน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์พลังแผ่นดิน และแนวทางในการเอาชนะยาเสพติด

2.2) กำหนดแผนปฏิบัติการเพื่อเอาชนะยาเสพติด ให้เป็นไปอย่างสอดคล้องกับสถานการณ์

2.3) การปรับปรุงประสิทธิภาพ บุคลากรเพื่อให้การดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดบรรลุผล โดยเสนอความเห็นต่อนายกรัฐมนตรี ในเรื่องดังต่อไปนี้

ก. การโยกย้ายข้าราชการ พนักงานองค์กรของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจที่ไม่เหมาะสมกับพื้นที่

ข. ให้ความคิดความชอบ เป็นกรณีพิเศษ สำหรับข้าราชการและประชาชนผู้ปฏิบัติหน้าที่ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด

ค. การสรรหาข้าราชการที่ดี มีความสามารถ ไปปฏิบัติหน้าที่ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด

2.4) ให้มีอำนาจในการแต่งตั้งหรือเสนอให้แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงานคณะที่ปรึกษาเพื่อรับผิดชอบดำเนินการแก้ไขปัญหาเสพติดเป็นการเฉพาะเรื่อง หรือเฉพาะพื้นที่และให้คณะกรรมการแต่งตั้งดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเคร่งครัด และรวดเร็ว

2.5) ดำเนินการอื่น ตามที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย

1) ให้ทุกส่วนราชการ องค์กรบริหารราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจถือว่าการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด เป็นภารกิจเร่งด่วน และหน้าที่ความรับผิดชอบที่จะต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาคือให้บรรลุผล

2) ให้สำนักงานประมาณจัดระบบ และจัดเตรียมงบประมาณรองรับการดำเนินการและปฏิบัติตามคำสั่งนี้

3) ในระหว่างที่ยังมิได้มีการกำหนดบทบาท อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติดในระดับพื้นที่ให้ศูนย์ป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด กรุงเทพมหานคร และจังหวัด (ศ.ปส.ก./จ) และศูนย์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเขตอำเภอ (ศ.ปส.อ/อ.) ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีคำสั่งเปลี่ยนแปลง⁶⁴

คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 29/2546

1. แนวคิด

เพื่อให้ดำเนินการเอาชนะปัญหาเสพติด มีประสิทธิภาพสามารถแก้ไขปัญหาคืออุปสรรคขัดข้องต่างๆ บังเกิดผลเป็นรูปธรรม โดยเร็ว และเป็นไปตามแนวทางของคำสั่ง คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 119/2544⁶⁵

2. นโยบาย

⁶⁴เรื่องเดียวกัน.

⁶⁵กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, **คู่มือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน**, (กรุงเทพมหานคร : กรมการปกครอง, 2546), หน้า 264-267.

จัดตั้งองค์กรนำมาปฏิบัติในการปฏิบัติทุกระดับเพื่อให้เกิดเอกภาพ และบูรณาการในการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดในทุกพื้นที่ด้วยการ

1) ป้องกันผู้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดและสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ประชาชน เพื่อหยุดยั้ง มิให้มีการเพิ่มจำนวนผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เป็นการสกัดกั้นอุปสงค์ด้านยาเสพติดที่จะเกิดขึ้น

2) บำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้เสพ และผู้ติดยาเสพติด เพื่อเป็นการลดอุปสงค์ด้านยาเสพติดในทุกรูปแบบทั้งในและนอกกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อให้มีสิ่งแวดล้อมที่เข้มแข็ง และเพียงพอต่อการเข้าสู่ชุมชน และสังคมด้วยตนเองมิให้มีการเสพยาซ้ำ โดยดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี

3) การปราบปราม

ปราบปรามผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้ค้าปลีกยาเสพติด สารตั้งต้น เคมีภัณฑ์ และอุปกรณ์ในการผลิต ยาเสพติด ตลอดจนผู้มีอิทธิพลในพื้นที่เกี่ยวข้องสนับสนุนช่วยเหลือขบวนการยาเสพติดด้วยประการทั้งปวง เพื่อตัดวงจรและอุปทานด้านยาเสพติด ให้ได้โดยเด็ดขาด

4) วัตถุประสงค์

เพื่อยุติสถานการณ์แพร่ระบาดของยาเสพติด และเอาชนะปัญหา ยาเสพติดอันเป็นภัยคุกคามต่อชาติให้ได้อย่างรวดเร็ว ยั่งยืน และถาวร

5) การปฏิบัติ

5.1) ป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และกลุ่มเสี่ยงต่าง ๆ โดยเฉพาะเด็กเยาวชน ซึ่งเป็นอนาคตของชาติที่จะต้องป้องกันมิให้ตกเป็นเหยื่อของปัญหา ยาเสพติดด้วย ให้กระบวนการศึกษาสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกให้เด็ก และเยาวชนมีความรู้คู่คุณธรรมมีค่านิยมอุดมการณ์ และมีวิถีชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้กิจกรรมทางสร้างสรรค์ให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้และพัฒนาร่างกายและจิตใจให้มีความเข้มแข็งทางร่างกาย ปัญญา อารมณ์

5.2) ขจัดแหล่งมั่วสุม แหล่งอบายมุข และแหล่งแพร่ระบาดที่เป็นปัจจัยนำไปสู่ปัญหา ยาเสพติด โดยดำเนินการตามนโยบายการจัดระเบียบสังคม ของรัฐอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ตลอดจนเข้มงวดกวัดขันตรวจสอบควบคุมสถานที่ซึ่งใช้ในการประกอบธุรกิจใด ๆ ตามกฎหมาย

5.3) ผนึกแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนทุกหมู่เหล่า ทุกองค์กรให้ร่วมแรงร่วมใจ เสริมสร้าง ความเข้มแข็งให้กับสถาบันันครอบครัว การศึกษา ศาสนา และชุมชน เป็นเครือข่ายต่อต้านยาเสพติดรวมทั้งจัดให้มีกลุ่มราษฎรอาสาสมัคร ป้องกันยาเสพติดเป็นกำลังหลักในการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด

5.4) แก้ไขปัญหาผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด โดยให้ถือว่าผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดเป็นเสมือนคนไข้ หรือผู้ป่วย ที่สมควรได้รับการบำบัดรักษาด้วยรูปแบบที่หลากหลาย ในทุกระบบตามความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และพฤติการณ์การเสพยาเสพติด เพื่อส่งเสริมให้มีโอกาสกลับคืนสู่ครอบครัว ชุมชน และดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข ด้วยการดูแลเอาใจใส่ ให้กำลังใจ ความรักความอบอุ่นแก่ผู้ติดยาเสพติด เพื่อเป็นพลังสำคัญในการต่อต้านยาเสพติดที่ครอบครัวชุมชน และสังคมยอมรับ

6) กิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพ

จัดให้มีกิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพ และผู้ติดยาเสพติดทั้งร่างกาย จิตใจและส่งเสริมพัฒนาอาชีพ ให้ผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด ที่ผ่านกระบวนการบำบัดรักษาให้สามารถดำรงชีวิตโดยไม่ต้องพึ่งพา และหวนกลับไปใช้ยาเสพติดพร้อมทั้งติดตาม ดูแล เอาใจใส่ และให้การส่งเสริมสนับสนุนแก่ผู้เสพ และผู้ติดยาเสพติด ภายหลังการบำบัด รักษา หรือฟื้นฟูสมรรถภาพ

7) ผลกระทบต่อสังคม

ปราบปรามผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้ล่าเหยื่อ ยาเสพติด สารตั้งต้น เคมีภัณฑ์ และอุปกรณ์การผลิตยาเสพติด ด้วยมาตรการจากเบาไปหาหนักและเด็ดขาดตามสถานการณ์ รมรงค์โอกาสแก่ผู้หลงผิดที่ตกเป็นเครื่องมือของขบวนการยาเสพติดให้รับรู้ถึงความเดือดร้อนของสังคม และผลกระทบของปัญหายาเสพติดที่มีต่อประเทศชาติ ให้เลิกพฤติการณ์ด้านยาเสพติด อย่างสิ้นดีแล้วหันมาทำประโยชน์เพื่อชาติบ้านเมือง

8) ใช้มาตรการทางกฎหมาย

ในการปราบปรามผู้กระทำความผิด ผู้ค้า ผู้ล่าเหยื่อ ยาเสพติดตลอดจนผู้มีอิทธิพล พัวพันเกี่ยวข้อง สนับสนุน และให้การช่วยเหลือขบวนการยาเสพติดด้วยประการทั้งปวง อย่างเฉียบขาด หากกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ให้ถือเป็นบุคคลที่เป็นภัยคุกคามต่อสังคม ประเทศชาติ ซึ่งจะต้องถูกดำเนินคดี ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องทุกระดับ และสืบสวนสอบสวน ขยายผลไปยังบุคคลและทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเพื่อทำลายเครือข่ายหรือขบวนการยาเสพติด

9) การร่วมมือระหว่างประเทศ

สร้างความสัมพันธ์ และความร่วมมือต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านทั้งในรูปแบบ ทวิภาคี และพหุภาคี ในการขจัดปัญหาการผลิต การนำเข้า การควบคุม สารตั้งต้น เคมีภัณฑ์ และอุปกรณ์การผลิตยาเสพติด เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาเสพติดทั้งในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ

10) บทบาทส่วนราชการ

ทุกส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐดำเนินการเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่มีพฤติการณ์เกี่ยวข้องเป็นที่สงสัยว่าเกี่ยวข้องกับยาเสพติดอย่างรวดเร็วและจริงจัง รวมทั้งจะต้องมี

มาตรการการบริหาร และปกครองป้องกันบังคับบัญชาเป็นพิเศษ เพื่อให้สามารถป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดได้อย่างทันท่วงที⁶⁶

จากสาระสำคัญของนโยบายการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี 119/2544 และคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 29/2546 ผู้วิจัยได้วางกรอบในการประเมินกระบวนการไว้ ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 29/2546 ลงวันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2546 เรื่อง การต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด ซึ่งคำสั่งดังกล่าวนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์ว่า เพื่อยุติสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดและเอาชนะปัญหา ยาเสพติดอันเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของชาติให้ได้อย่างรวดเร็ว ยั่งยืนและถาวรโดยแยกได้ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ
 - 1.1 กลุ่มเสี่ยงที่มีโอกาสใช้ยาเสพติด
 - 1.2 ครอบครัว
 - 1.3 หมู่บ้าน/ชุมชน
2. กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ
 - 2.1 การให้ความรู้เกี่ยวกับโทษของยาเสพติด
 - 2.2 การรณรงค์ให้ทุกภาคส่วนของหมู่บ้าน/ชุมชน ตระหนักว่าปัญหา ยาเสพติดเป็นภัยคุกคามต่อสังคมและประเทศชาติที่จะต้อง ร่วมมือกันป้องกันและแก้ไข
 - 2.3 กลไกของรัฐทุกหน่วยงานทุกระดับต้องถือว่าการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดเป็นสิ่งสำคัญ และเร่งด่วน และเป็นหน้าที่ร่วมกันและต้องดำเนินการสนับสนุนการดำเนินการอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมโดยเร็ว
 - 2.4 เจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่เข้าไปพัวพันเกี่ยวข้องกับมีส่วนร่วมสนับสนุน หรือช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกในการกระทำความผิดด้วยประการใด ๆ
 - 2.5 เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดต้องมีกระบวนการสรรหาตัวผู้ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ต้องมีกระบวนการสรรหาตัวผู้ปฏิบัติที่มีคุณภาพ ยึดมั่น ในอุดมการณ์และจะต้องได้รับค่าตอบแทนสิทธิประโยชน์ การคุ้มครองและการดูแล

2. นโยบาย มาตรการ แนวทางในการป้องกันปัญหา ยาเสพติด

1. นโยบายรัฐบาล มีแนวทางป้องกันปัญหา ยาเสพติด ดังนี้

เพื่อที่จะให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิด วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 และนโยบายของ

⁶⁶เรื่องเดียวกัน.

รัฐบาลตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 119/2544 จึงควรกำหนดให้ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเป็นยุทธศาสตร์หลักในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยมียุทธศาสตร์ย่อยรองรับรวม 9 ยุทธศาสตร์

- 1.1 ยุทธศาสตร์การปลูกพลังแผ่นดินและการป้องกัน
- 1.2 ยุทธศาสตร์การควบคุมตัวยาและสารเคมี
- 1.3 ยุทธศาสตร์การปราบปราม
- 1.4 ยุทธศาสตร์การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ
- 1.5 ยุทธศาสตร์การข่าว
- 1.6 ยุทธศาสตร์การอำนวยความสะดวกและประสานงาน
- 1.7 ยุทธศาสตร์การปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม
- 1.8 ยุทธศาสตร์การความร่วมมือระหว่างประเทศ
- 1.9 ยุทธศาสตร์การวิจัย พัฒนา และติดตามผล

รัฐบาลได้กำหนดให้การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เป็นนโยบายเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการอย่างจริงจัง โดยยึดหลัก “การป้องกันนำหน้าการปราบปราม ผู้เสพต้องได้รับการรักษา ผู้ค้าต้องได้รับการลงโทษเด็ดขาด” พร้อมทั้งกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่

1. เข้มงวดกับการใช้กฎหมายและสร้างกระบวนการพิเศษ เพื่อควบคุมและปราบปรามผู้ค้าและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต และการค้ายาเสพติดอย่างเด็ดขาดรวดเร็วและเป็นธรรม พร้อมทั้งแก้ไขกฎหมายเพื่อเพิ่มบทลงโทษสูงสุดกับข้าราชการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และให้รางวัล และคุ้มครองเป็นพิเศษแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชนที่ให้ความร่วมมือในการปราบปรามยาเสพติด

2. ควบคุมการนำเข้าสารเคมีที่อาจนำไปสู่การผลิตยาเสพติดอย่างเข้มงวด และเสริมสร้างกลไกของรัฐและมาตรการทางกฎหมายให้ก้าวนำการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีการผลิตยาเสพติด

3. สร้างความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศ และนานาชาติ เพื่อควบคุมและกำจัดแหล่งผลิตและเครือข่ายการจำหน่ายยาเสพติดข้ามชาติ

แก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสภาพร่างกาย และจิตใจของผู้เสพยาเสพติด โดยให้ผู้เสพยาเสพติดสามารถเข้ารับการบำบัดและฟื้นฟูได้ทันที โดยไม่มีความผิดทางกฎหมาย พร้อมกับนี้รัฐบาลจะจัดให้มีระบบการบริการบำบัดและฟื้นฟูการฝึกรอบรม

ด้านอาชีพ และการปรับสภาพแวดล้อมให้แก่ผู้เสียหายเสพติดอย่างทั่วถึง เพื่อให้ผู้เสียหายเสพติดสามารถเข้าถึงสังคมได้อย่างปกติสุข⁶⁷

ทั้งนี้ในส่วนยุทธศาสตร์หลักที่สำคัญ คือ การลดอุปสงค์ยาเสพติดควบคู่ไปกับการลดอุปทาน ยาเสพติด เพื่อให้การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดบรรลุเป้าหมายสูงสุดเดียวกัน คือ จะต้องดำเนินการในลักษณะที่เป็น “องค์กรรวมและบูรณาการ” เน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งในครอบครัว ชุมชน และเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายในสังคมเข้ามามีบทบาทในการป้องกันแก้ไขมากขึ้นภายใต้ยุทธศาสตร์ “พลังแผ่นดิน” โดยให้ “ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการแก้ไขปัญหา” และยึด “พื้นที่” เป็นหลัก สรุปรวมนโยบายของรัฐบาลเป็นวิสัยทัศน์ ได้คือ

“คน ครอบครัว และชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข มีคุณธรรม มีความเอื้ออาทร มีภูมิคุ้มกัน อยู่ในสังคมที่เข้มแข็งปลอดจากยาเสพติด และทุกภาคส่วนในสังคมที่มาร่วมในการรู้ป้อง และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทุกขั้นตอน” จึงมีคู่มือการปฏิบัติงานและมีการฝึกเทคนิคที่จำเป็นต้องอาศัยพลังจิต อาศัยหลักวิชา

4. แนวปฏิบัติการดำเนินงานป้องกันยาเสพติด มีแนวทางการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดดังนี้

4.1 การให้การศึกษา โดยการสอดแทรกความรู้เรื่อง ยาเสพติด ไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียน

4.2 การเผยแพร่ข่าวสาร โดยอาศัยเทคนิควิธีการ และสื่อชนิดต่าง ๆ ถ่ายทอดความรู้สู่กลุ่มเป้าหมาย เช่น การจัดวิทยากรบรรยายทางสื่อมวลชนต่าง ๆ

4.3 การพัฒนาบุคลากร ซึ่งถือเป็นสื่อบุคคลในการให้ข่าวสาร และการศึกษาสามารถถ่ายทอดความรู้ ตลอดจนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับยาเสพติดของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.4 การผลิตสื่อ ซึ่งนับว่าเป็นเครื่องมือทางเทคโนโลยีอย่างหนึ่ง ที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานล่องไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.5 การจัดกิจกรรมทางเลือก เพื่อให้ประชาชนมองเห็นทางเลือกอื่น ในการแก้ปัญหามีทั้งทางเลือกด้านสุขอนามัย เช่น กีฬา นันทนาการ ดนตรี ทางเลือกด้านจริยธรรม เช่น อบรม ศิลปกรรม กิจกรรมทางศาสนา ทางเลือกด้านอาชีพ เช่น การฝึกอาชีพและการส่งเสริมรายได้

⁶⁷ กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด, “แผนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด 2540”, อ้างแล้ว, หน้า 10.

4.6 สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดให้เพียงพอ ซึ่งนอกจากงบประมาณของรัฐแล้วหากไม่เพียงพอก็ขอความช่วยเหลือกับหน่วยงานเอกชนมาสนับสนุน

4.7 การวิจัยและประเมินผล ศึกษาแนวทาง และตรวจสอบประสิทธิภาพของการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อแก้ไขวิธีการป้องกันยาเสพติดให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

5. แผนแม่บทเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

กล่าวโดยสรุป สารเสพติด คือ สิ่งที่เสพเข้าไปแล้วจะเกิดความต้องการทั้งร่างกายและจิตใจ เกิดโรคภัยไข้เจ็บต่อจิตใจ ต่อไปในที่สุดจะทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บต่อร่างกาย และจิตใจขึ้น อีกนัยหนึ่งเป็นสารเคมีหรือวัตถุ ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบฉีดหรือด้วยประการใด ๆ แล้วทำให้เกิดผลร้ายต่อร่างกายและจิตใจ

2.4 สภาพพื้นที่ของตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

2.4.1 ข้อมูลทั่วไปของเทศบาลตำบลเค็ด

1. ลักษณะที่ตั้ง

ตำบลเค็ดตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอเมืองจังหวัดยโสธร ห่างจากอำเภอเมืองยโสธรไปตามทางหลวงหมายเลข 23 เป็นระยะทาง 1 กิโลเมตร และมีเส้นทางคมนาคมติดต่อกับอำเภอเสลภูมิจังหวัดร้อยเอ็ด 1 เส้นทาง ระยะ 20 กิโลเมตร

2. เนื้อที่

ตำบลเค็ด มีพื้นที่ประมาณ 35.80 ตารางกิโลเมตร

3. อาณาเขต

ทิศเหนือติดกับตำบลภูเงิน อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ทิศตะวันออกติดกับตำบลขี้ไต้ใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

ทิศตะวันตกติดกับตำบลขาว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ทิศใต้ติดกับตำบลคู่ง อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร

4. ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสลับที่ดอน ดินร่วนปนทราย มีแหล่งน้ำที่สำคัญได้แก่หนองน้อย กุดรี หนองกุ่ม ลำน้ำแควและลำน้ำยัง มีป่าไม้ในบางหมู่บ้าน พื้นที่เหมาะสำหรับการทำเกษตร ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา นอกจากนั้นก็ยังมีทำไร่-ทำสวนเป็นบางส่วน (ไร่ยางพารา)

5. ภูมิอากาศ

ลักษณะทางภูมิอากาศเป็นแบบมรสุม มี 3 ฤดู คือ

- ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่ มีนาคม - พฤษภาคม
- ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่ มิถุนายน - กันยายน
- ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่ ตุลาคม - กุมภาพันธ์

2.4.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

1. อาชีพ

ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมีอาชีพหลัก คือทำนา อาชีพรอง คือ ทำสวนยางพารา,ทำไร่แตงโม, แตงไทย, ข้าวโพด ฯลฯ พร้อมทั้งมีการเลี้ยงสัตว์ เช่น เลี้ยงโค, สุกร, กระบือ เป็นต้น คิดเป็นประมาณร้อยละ 80 ของประชากรทั้งหมด ส่วนอีกร้อยละ 20 ประกอบอาชีพอื่น ได้แก่ รับราชการ ค้าขาย รับจ้าง และมีบางส่วนที่อพยพไปหางานทำที่กรุงเทพฯ

2. การท่องเที่ยว

สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญในตำบลเค็ด ได้แก่ฝายน้ำล้นลำน้ำยัง,หนองน้อยบ้านเค็ด, โบราณสถานวัดใต้สิริมงคล บ้านเค็ด, สถานที่แข่งเรือ บ้านแสนพันธ์ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ หนองอารางบ้านคำแดงและหนองพลับบ้านน้ำไผ่

2.4.3 สภาพทางสังคม

การศึกษา

ข้อมูลทางการศึกษา

ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด จำนวน 6 แห่ง

โรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 7 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 1 แห่ง⁶⁸

⁶⁸สำนักปลัดอำเภอเมือง, “สรุปรายงานประจำปี 2552”, ยโสธร : สำนักปลัดอำเภอเมือง จังหวัดยโสธร, (อัดสำเนา).

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมศักดิ์ พลสะอาด ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลไผ่ อำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลไผ่ อำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร โดยรวมทั้งสามด้านอยู่ในระดับมาก⁶⁹

สันติราษฎร์ พวงมาลา ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติดในเขตพื้นที่รับผิดชอบสถานีตำรวจภูธรตำบลแม่ปิ้ง อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติดในเขตพื้นที่รับผิดชอบสถานีตำรวจภูธรตำบลแม่ปิ้ง อยู่ในระดับมาก ประชาชนส่วนใหญ่ต่างเห็นว่าประชาชนควรแจ้งเหตุร้ายให้ตำรวจรับทราบเมื่อพบเหตุร้าย⁷⁰

อุษา สุภาพ ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมป้องกันปัญหาขี้ยาในสถานศึกษาของผู้นำชุมชนในจังหวัดราชบุรี จากการศึกษาปัจจัยความแตกต่างด้านสถานภาพของผู้นำชุมชนที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมการป้องกันปัญหาขี้ยาในสถานศึกษา พบว่า สภาพชุมชน ชุมชนนับเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่ต่อเนื่องจากครอบครัว และมี อิทธิพลต่อสมาชิกในชุมชนเป็นอย่างมาก หากสภาพแวดล้อมในชุมชนไม่ดี มีการมั่วสุมหรือเป็นแหล่ง อบายมุขมาก มีค่านิยมที่ผิด ๆ เช่น สนับสนุนผู้มีอิทธิพล มีพฤติกรรมที่ไม่ดี ขาดการควบคุมที่เข้มแข็ง ขาดปัจจัยชักนำไปในทางที่ดี ชุมชนดังกล่าวก็จะกลายเป็นชุมชนที่เอื้ออำนวยต่ออบายมุขในทุกเรื่อง นอกจากนั้นยังพบว่า

1. เพศ ความแตกต่างด้านเพศไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมการป้องกันปัญหาขี้ยาในสถานศึกษาของผู้นำชุมชน จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าเพศชายและเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมการป้องกันปัญหาขี้ยาในสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้นำชุมชนทั้งเพศชายและเพศหญิงต่างเข้าร่วมในกิจกรรมการป้องกันปัญหาขี้ยา ระดับการมีส่วนร่วมมาก ซึ่ง

⁶⁹สมศักดิ์ พลสะอาด, “บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลไผ่ อำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร”, **วารสารนิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), 2551, 107 หน้า.

⁷⁰สันติราษฎร์ พวงมาลา, “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติดในเขตพื้นที่รับผิดชอบสถานีตำรวจภูธรตำบลแม่ปิ้ง อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่”, **วารสารนิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), 2551, 125 หน้า.

แสดงให้เห็นว่าชุมชนให้การยอมรับ บทบาท หน้าที่ ความสามารถในการทำงานของผู้นำชุมชนไม่มีการแบ่งแยกเพศในการทำงานร่วมกัน

2. อายุ ความแตกต่างด้านอายุมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาข่าในสถานศึกษาของผู้นำชุมชน จากผลการศึกษา ผู้นำชุมชนที่มีอายุ 56 ปีขึ้นไปมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาข่าในสถานศึกษาของผู้นำชุมชนมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 และผู้นำชุมชนที่มีอายุไม่เกิน 25 ปี การมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาข่าในสถานศึกษาของผู้นำชุมชนน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.98 จะเห็นได้ว่าผู้นำชุมชนที่มีอายุมากกว่าจะมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาข่าในสถานศึกษาสูงกว่าผู้นำชุมชนที่มีอายุน้อยกว่า ซึ่งพบว่าผู้นำชุมชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาข่าในสถานศึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากผู้นำชุมชนที่มีอายุมากกว่าย่อมจะมีความรู้ที่สั่งสมมาตั้งแต่อดีต มีประสบการณ์ความสามารถในการทำงานมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อย

3. ตำแหน่ง ความแตกต่างด้านตำแหน่งมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาข่าในสถานศึกษาของผู้นำชุมชน จะเห็นได้ว่าผู้นำชุมชนที่มีตำแหน่งแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาข่าในสถานศึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า ผู้นำชุมชนที่มีตำแหน่งเป็นผู้บริหาร โรงเรียนมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาข่าในสถานศึกษาของผู้นำชุมชนมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 และผู้นำชุมชนที่มีตำแหน่งเป็นนายกเทศมนตรีมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาข่าในสถานศึกษาน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.05

ทั้งนี้ เนื่องจากผู้บริหาร โรงเรียน เป็นผู้เกี่ยวข้องและรับผิดชอบโดยตรงในการป้องกันปัญหาข่าในโรงเรียน เป็นผู้ป้องกันแก้ไข ปฏิบัติ ในสถานศึกษาโดยตรง ส่วนผู้นำชุมชนอื่น ๆ อาจจะมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาข่า แต่คงไม่มากเท่ากับผู้บริหารสถานศึกษา

4. ระดับการศึกษา ความแตกต่างด้านระดับการศึกษา พบว่า ผู้นำชุมชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาข่าในสถานศึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จะเห็นได้ว่า ผู้นำชุมชนที่จบการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี มีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาข่าในสถานศึกษามากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 และผู้นำชุมชนที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาข่าในสถานศึกษาน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.28 ทั้งนี้เนื่องจากผู้นำชุมชนที่จบการศึกษาระดับสูงกว่าระดับปริญญาตรี โดยส่วนใหญ่เป็นผู้นำชุมชนที่มีอายุอยู่ในวัยทำงาน มีความรู้ มีประสบการณ์ เป็นที่เคารพของคนในชุมชน คนในชุมชนส่วนใหญ่จะมีการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อคนมีความรู้ มาชักชวนให้หลักการ เหตุผลที่ดี คนในชุมชนจะให้ความเคารพเชื่อถือ และคล้อยตาม และแนวโน้มของผู้นำชุมชนที่มีการศึกษาในระดับที่สูงกว่า จะมีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในระดับมาก

5. ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง จะมีส่วนร่วมการป้องกันปัญหาชาวบ้านในสถานศึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่าผู้นำชุมชนที่มีระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง 16-20 ปี มีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาชาวบ้านในสถานศึกษามากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 โดยผู้นำชุมชนที่มีระยะเวลาการดำรงตำแหน่งระหว่าง 1-5 ปี มีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาชาวบ้านในสถานศึกษาน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.28 จะเห็นได้ว่า ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งของผู้นำชุมชน จะมีทิศทางเดียวกัน ส่วนผู้ที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งหลายปี จะมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาชาวบ้านมากขึ้น อาจเนื่องมาจากมีประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ และความชำนาญในการปฏิบัติงาน⁷¹

บัณฑูร อ่อนคำ สมควร ชันเงิน และอังศุร อุ่ณกุล ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับพื้นที่ โดยเน้นบทบาทของชุมชนและระบบกลไกของรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนที่เอื้ออำนวยต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน : ศึกษากรณีภาคใต้ พบว่า ถ้าชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ชุมชนนั้นจะมีความเข้มแข็ง สามารถแก้ไขปัญหายาได้ และถ้ามีกิจกรรมที่ทำให้ความเข้มแข็งดำรงอยู่ได้ตลอด จะก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยชุมชนที่เข้มแข็งจะต้องมีปัจจัยหลายประการประกอบกัน คือ

1. กลุ่มนำของชุมชน (ผู้นำ, แกนนำ)
2. กลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน
3. ศาสนา/ความเชื่อ/จริยธรรมของชุมชน
4. กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน
5. กิจกรรมทางอาชีพ/การจัดการทรัพยากรของชุมชนอย่างเหมาะสมกับศักยภาพทรัพยากร
6. กัลยาณมิตรภายนอก อาทิ องค์กรพัฒนาเอกชน, รัฐ, นักธุรกิจ
7. ประวัติศาสตร์ของชุมชน
8. กระแสสังคม เศรษฐกิจและการเมืองจากภายนอกที่มีต่อชุมชน⁷²

⁷¹อุษา สุภาพ, “การมีส่วนร่วมป้องกันปัญหาชาวบ้านในสถานศึกษาของผู้นำชุมชนในจังหวัดราชบุรี”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง), 2550, 97 หน้า.

⁷²บัณฑูร อ่อนคำ สมควร ชันเงิน และอังศุร อุ่ณกุล, “รูปแบบการแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับพื้นที่ โดยเน้นบทบาทของชุมชนและระบบกลไกของรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนที่เอื้ออำนวยต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน : ศึกษากรณีภาคใต้”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์), 2549, 137 หน้า.

กนิษฐา ค้วงอินทร์ ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้นำชุมชนในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในชุมชน ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้นำชุมชนในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในชุมชนมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง⁷³

ตำรวจ ไชยสถาน ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความร่วมมือระหว่างองค์กรระดับอำเภอกับองค์กรระดับหมู่บ้านในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดบนพื้นที่สูง ศึกษากรณีอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า “ปัจจัยอำนาจในการบริหารและการจัดการด้านนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดบนพื้นที่สูงยังผูกขาดกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เพราะถือว่าเป็นงานเฉพาะด้านที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญพิเศษ ทำให้อำเภอในฐานะผู้ปฏิบัติไม่ได้มีส่วนร่วมพิจารณาหรือกำหนดนโยบายที่สำคัญจะมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนแต่อย่างใด ซึ่งในการปฏิบัติบางครั้งก็ไม่สามารถดำเนินการ ได้อย่างเป็นรูปธรรมเต็ม ที่เนื่องจากไม่ใช่หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรง จึงทำให้การประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรระดับหมู่บ้านในพื้นที่ไม่สอดคล้องกัน เป็นผลให้การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดที่ผ่านมาต้องประสบปัญหาอุปสรรคและไม่บรรลุผลตามเป้าหมายเท่าที่ควร และยังพบว่าทุกฝ่ายมีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรให้อำเภอและองค์กรประชาชน ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้าน สมาชิกอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนและกลุ่มหนุ่มสาวในพื้นที่ระดับหมู่บ้าน ตลอดจนภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ได้เข้าไปมีบทบาทในการแก้ไขปัญหา ยาเสพติดมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้คณะกรรมการชาวเขา และอำเภอมีอำนาจ หน้าที่ในเรื่องดังกล่าวตามกฎหมายด้วย อีกทั้งต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเรียนรู้ตระหนักถึง คุณโทษของยาเสพติด ภายใต้การควบคุมดำเนินงานในลักษณะของ “แผนแม่บท” และแผนปฏิบัติการประจำปีโดยมีการประสานสอดคล้องแผนงานในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัดไปสู่ระดับชาติอย่างอย่างเป็นขั้นตอน ประกอบด้วยนโยบายในการปฏิบัติที่ชัดเจน และมีแนวทางของทุกหน่วยงานไปในทิศทางเดียวกันให้คณะกรรมการชาวเขา ทำหน้าที่ประสานแผนงานในทุกระดับอย่างเป็นระบบ ผู้ปฏิบัติคือ อำเภอมีเอกภาพในการบริหารและการจัดการในพื้นที่อันเป็นการกระจายอำนาจไปสู่ระดับล่างอย่างเหมาะสม และบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายในที่สุด ซึ่งแสดงถึงความร่วมมือขององค์กรระดับหมู่บ้านที่มีความสำคัญในการป้องกัน และแก้ไขปัญหา ยาเสพติดบนพื้นที่สูงอันเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนทางด้านมาตรการในการดำเนินการป้องกันปัญหา ยาเสพติดในชุมชนชาวเขาด้านมาตรการการศึกษา ได้แก่ ควรส่งเสริมครอบครัวให้รู้จักดูแลเอาใจ

⁷³ กนิษฐา ค้วงอินทร์, “บทบาทของผู้นำชุมชนในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในชุมชน อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรังสิต), 2549, 75 หน้า.

ใส่สมาชิกในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ ด้านมาตรการบริการสารสนเทศและเผยแพร่ข่าวสาร ได้แก่ การออกเสียงตามสายทางหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน ด้านมาตรการทางเลือก ได้แก่ การฝึกฝนอาชีพในหมู่บ้าน ด้านมาตรการการสอดแทรก ได้แก่ การให้การสงเคราะห์แก่ผู้เสพติดที่เข้ารับการรักษา ด้านการใช้นวัตกรรม ได้แก่ การใช้สุนัขสงครามในการตรวจสอบยาเสพติดในชุมชน มาตรการทางกฎหมาย ได้แก่ ควรให้มีการเลิกใช้ยาเสพติดในการรับรองแขกในชุมชน และมีวิธีทางด้านกฎหมายปราบปรามพ่อค้ายาเสพติดในชุมชน การออกหมายจับ การใช้ระบบผู้อาวุโสตกเดือน การฝึกฝนอาชีพ การให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องยาเสพติด การเปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อและทัศนคติในด้านประเพณีวัฒนธรรมเกี่ยวกับยาเสพติด ตลอดจนจนถึงการบำบัดรักษา⁴

นภค เจริญชัยกุล ได้วิจัยเรื่องการศึกษามาตรการป้องกันปัญหาเสพติดในชุมชนชาวเขาศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเขาน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า “ผู้เสพยาเสพติดชาวเมืองส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง และมีอายุระหว่าง 45 ปี-65 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 41.6 ปี การนับถือศาสนาส่วนใหญ่นับถือผีบรรพบุรุษและไม่ได้รับการศึกษา ทางด้านสถานภาพสมรส ส่วนใหญ่แต่งงาน ทางด้านอาชีพ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรโดยมีรายได้อยู่ระหว่าง 1,200-5,000 บาท/ปี ส่วนบทบาทและหน้าที่ในครอบครัวส่วนใหญ่จะเป็นบิดา มารดา พฤติกรรมการใช้ยาและสภาพการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชนชาวเขา สาเหตุที่ผู้เสพยาเสพติดส่วนใหญ่เนื่องมาจากการเจ็บป่วยและช่วยให้คลายปวดเมื่อยร่างกายในการทำงาน และจะใช้วิธีการเสพโดยการสูบ ส่วนปริมาณยาที่ใช้และจำนวนครั้งที่เสพส่วนใหญ่จะใช้ฝิ่นและเสพ 1-3 ครั้งต่อวัน สำหรับจำนวนเงินที่ซื้อยาเสพติดส่วนใหญ่จะใช้ตั้งแต่ 10-100 บาทต่อวัน ชนิดของยาเสพติดที่แพร่ระบาดในชุมชนมี 4 ชนิด ได้แก่ ฝิ่น ผงขาว กัญชา ยาม้า ด้านความรู้ความเข้าใจ ผู้เสพยาชาวเมืองมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการป้องกันปัญหาเสพติดในชุมชนชาวเขา ด้านเจ้าหน้าที่ ได้แก่ เจ้าหน้าที่บางคนมีส่วนรู้เห็นในการซื้อขายยาเสพติดในชุมชนทางด้านการกฎหมาย ได้แก่ การลงโทษผู้ยาเสพติดน้อยเกินไป ด้านการจัดสรรงบประมาณ ได้รับการจัดสรรงบประมาณไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ และมีผู้ค้ายาเสพติดในชุมชนเป็นจำนวนมาก ด้านประชาชนในพื้นที่ซึ่งไม่ใช่ชาวเมืองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติดน้อย และสภาพแวดล้อมไม่ดี เจ้าหน้าที่ขาดความชำนาญทางภูมิศาสตร์ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องบางส่วนมีการรับสินบน เจ้าหน้าที่บางส่วนเป็นผู้ค้ายาเสพติดรายใหญ่ มีการใช้ยาเสพติดด้านประเพณีวัฒนธรรม การใช้ยาเสพติดเป็นยารักษา

⁴สำเร็จ ไชยเสน, “ความร่วมมือระหว่างองค์กรระดับอำเภอกับองค์กรระดับหมู่บ้านในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดบนพื้นที่สูง ศึกษากรณีอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา), 2548, 94 หน้า.

โรค การปลุกยาเสพติด ตลอดจนเจ้าหน้าที่ไม่ได้รับความร่วมมือในการป้องกันยาเสพติดจากประชาชน⁷⁵

กชกร ชูแก้ว ได้ศึกษา ประสิทธิภาพการใช้กระบวนการสร้างพลังเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการดำเนินงานป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน จังหวัดยโสธร จากการศึกษาพบว่า ภายหลังจากพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนไม่มีความเปลี่ยนแปลงในการนับถือและเห็นคุณค่าตนเองของผู้นำชุมชนในการดำเนินงานป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืนอาจจะเนื่องมาจากปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาระดับประเทศและเกี่ยวข้องกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย เช่น ปัญหาความมั่นคงของประเทศ ปัญหาสังคม แม้กระทั่งปัญหาของทุกครอบครัว การดำเนินงานโดยเฉพาะผู้นำชุมชนเพียงบุคคลเดียวหรือกลุ่มเดียวคงไม่เพียงพอ แต่ต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลต่าง ๆ ในชุมชนจนต้องเรียกว่า พลังแผ่นดิน จึงจะดำเนินงานป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป⁷⁶

สมศักดิ์ โพธิ์ศรีทอง ได้วิจัยเรื่อง การน่านโยบายการแก้ไขปัญหายาเสพติด ไปปฏิบัติกรณีศึกษาอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า “วิธีการการน่านโยบายไปปฏิบัติทั้งกลุ่มบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ และประชาชนมีความเห็นสอดคล้องกันว่า อำเภอมีการน่านโยบายไปปฏิบัติอย่างจริงจัง รวมทั้งมีการระดมความคิดเห็นและจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมกัน เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามนโยบาย แต่วิธีการเกี่ยวกับการจัดทำเอกสารข้อมูลยาเสพติด และความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ กลุ่มประชาชนเห็นว่า การทำงานตามวิธีการนี้ยังมีน้อย โดยความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบาย แผนงาน การบริหาร สภาพแวดล้อมในการทำงานและการปฏิบัติตามนโยบาย ทั้ง 2 กลุ่ม เห็นด้วย ว่านโยบายการแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นนโยบายที่ดี สมควรที่จะทำอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง และการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดอำเภอ โดยมี

⁷⁵นภดล เจริญชัยกุล, “การศึกษามาตรการป้องกันยาเสพติดในชุมชนชาวเขา : ศึกษาเฉพาะชุมชนชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเขาน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์”, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา), 2547, 98 หน้า.

⁷⁶กชกร ชูแก้ว, “ประสิทธิภาพการใช้กระบวนการสร้างพลังเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการดำเนินงานป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน จังหวัดยโสธร”, **การศึกษาค้นคว้าอิสระ** **ศาสตรมหาบัณฑิต**, (มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), 2547, 155 หน้า.

นายอำเภอเป็นผู้อำนวยความสะดวก จะทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ และรัฐบาลควรให้การสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอ⁷⁷

เกรียงศักดิ์ คงทับทิม ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันปัญหา ยาเสพติด : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรตำบลกระต๊อบอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่าระดับการศึกษาไม่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันปัญหา ยาเสพติด ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรตำบลกระต๊อบ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม แตกต่าง⁷⁸

ศิริพร ลือวิภาสกุล ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปราม อาชญากรรมในเขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม พบว่า โดย ปัจจัยทางด้านเพศ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งด้านกิจกรรมทั่วไป และกิจกรรมหลักจึงสรุปได้ว่าประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปราม อาชญากรรมแตกต่างกันซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนด โดยเพศชายมีส่วนร่วมในการป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรมสูงกว่าเพศหญิง⁷⁹

อดงกต วรกี นวลน้อย ตรีรัตน์ และประสงค์ เดิศจิตนวิสุทธิ ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อ ความสำเร็จในการดำเนินงานของอำเภอด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พบว่า “ปัญหาอุปสรรคในด้านการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ประกอบด้วยด้านระเบียบ/ กฎหมายทำให้การปฏิบัติงานขาดความคล่องตัว การขาดแคลนบุคลากร งบประมาณ ดังนั้นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ ในการดำเนินงานของอำเภอด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดท่ามกลาง ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น บทบาทหน้าที่ของนายอำเภอรวมทั้งปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำ

⁷⁷สมศักดิ์ โพธิ์ศรีทอง, “การนำนโยบายการแก้ไขปัญหายาเสพติด ไปปฏิบัติ กรณีศึกษา อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์”, **ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา), 2546, 120 หน้า.

⁷⁸เกรียงศักดิ์ คงทับทิม, “การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติด : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรตำบลกระต๊อบอำเภอกำแพงแสน จังหวัด นครปฐม”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏนครปฐม), 2546, 140 หน้า.

⁷⁹ศิริพร ลือวิภาสกุล, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปราม อาชญากรรมในเขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม”, **วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏนครปฐม), 2545, 89 หน้า.

กึ่งอำเภอ (ในระดับกิ่งอำเภอ) จะเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการดำเนินการให้มีความชัดเจนและบรรลุผลตามนโยบายที่กำหนดไว้ เทคนิคการบริหารที่นายอำเภอควรใส่ใจอย่างยิ่ง คือ การใช้ภาวะผู้นำเพื่อสร้างศรัทธาแก่ส่วนราชการ ภาคเอกชนและประชาชน เพื่อสร้างการยอมรับและความร่วมมือบนพื้นฐานการประสานงานโดยใช้กระบวนการ ราษฎร-รัฐ ร่วมใจตามกระบวนการประชาคม ทั้งในระดับหมู่บ้านและตำบล หากนายอำเภอยึดถึงหลักการนี้แล้วความสำเร็จในการดำเนินการของอำเภอ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็จะบรรลุผลในการบำบัดทุกข์บำรุงสุข ประชาชนอย่างแท้จริง⁸⁰

ประวิทย์ กังวล ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมในเขตสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อพบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ โดยประชาชนที่มีอายุมากกว่ามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมสูงกว่าประชาชนที่มีอายุน้อย⁸¹

ธีระชัย มานีพพาน ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความร่วมมือของประชาชนต่อการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจภูธรอำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า “ประชาชนให้ความร่วมมือในด้านการป้องกันยาเสพติดมากกว่าด้านการปราบปรามยาเสพติด โดยด้านการป้องกันยาเสพติดประชาชนให้ความร่วมมือในประเด็นสำคัญ ลำดับการให้ความร่วมมือ ดังนี้ จะชี้แนะบุคคลในครอบครัวให้ห่างไกลยาเสพติด การเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนและร่วมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดให้โทษ ให้ความร่วมมือเป็นอันดับสุดท้าย คือ แจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจเมื่อพบเห็นบุคคลที่ต้องสงสัยในการเสพสิ่งเสพติด ส่วนด้านการปราบปรามยาเสพติดประชาชนให้ความร่วมมือค่อนข้างมาก โดยให้ความร่วมมือในประเด็นสำคัญตามลำดับ คือ สนับสนุนการฝึกอบรมข้าราชการตำรวจให้มีความรู้ความเข้าใจในการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการปราบปรามยาเสพติด อำนวยความสะดวกในการดำเนินการสืบสวนปราบปรามยาเสพติดอย่างจริงจัง และให้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการสืบสวนสอบสวน ให้ความร่วมมือค่อนข้างน้อย คือ เป็นพยานในการชี้ตัวผู้ต้องหาในการสอบสวนคดี ความร่วมมือของประชาชนจำแนกตามประเภท

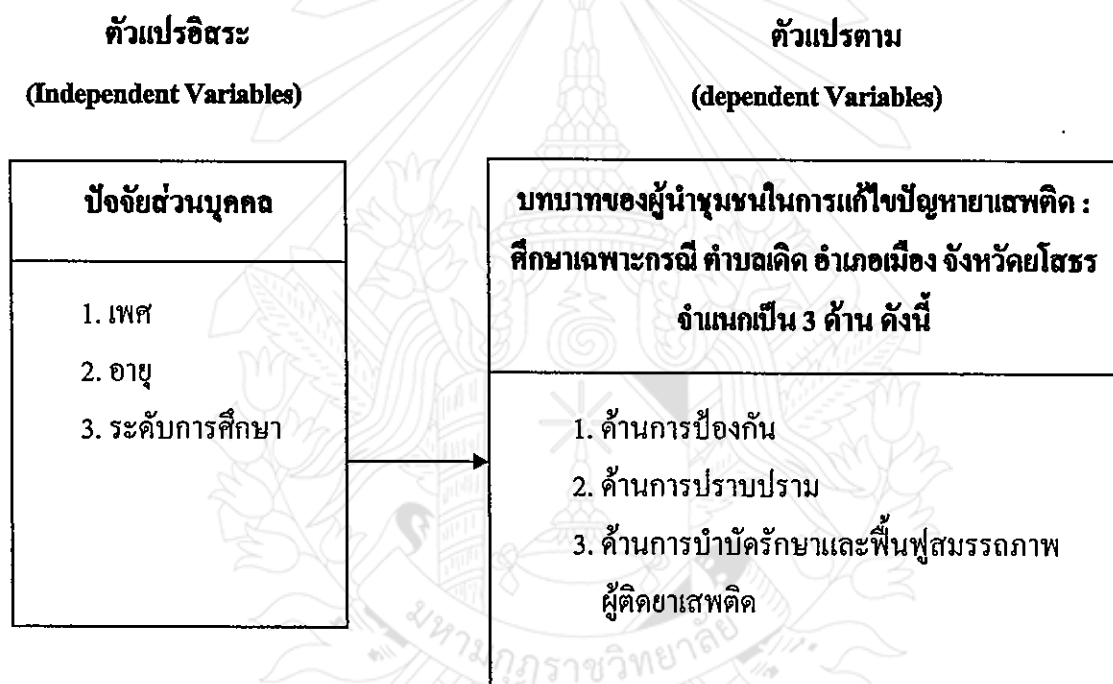
⁸⁰อลงกต วรกี นวลน้อย ตรีรัตน์ และประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, “รายงานประเมินผล เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของอำเภอด้านการป้องกันกันและปราบปรามยาเสพติด”, **รายงานการวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อาสารักษาดินแดน, 2543), 89 หน้า.

⁸¹ประวิทย์ กังวล, “ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมในเขตสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), 2542, 74 หน้า.

ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ข้าราชการให้ความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมากที่สุด และนักธุรกิจให้ความร่วมมือน้อยที่สุด⁸²

2.6 สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดและกำหนดตัวแปรการศึกษาวิจัยได้นำแนวคิดด้านด้านการป้องกัน ด้านการปราบปราม และด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของ กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด⁸³ ที่กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง บทบาทแผนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด 2540 มาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 2.1 แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

⁸²ธีระชัย มานีพพาน, “การศึกษาความร่วมมือของประชาชนต่อการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจภูธรอำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา”, **ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา), 2541, 129 หน้า.

⁸³กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด, “**แผนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด 2540**”, อ่างแก้ว, 2540, หน้า 32, (จัดสำเนา).

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบล เด็ด อำเภอมือง จังหวัดยโสธรนี้ เป็น การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยผู้วิจัยได้ ทำการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือตำรา เอกสาร วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีขั้นตอนและ วิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย
- 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร

ได้แก่ ผู้นำชุมชนทั้งหมดในเขตเทศบาลตำบลเด็ด อำเภอมือง จังหวัดยโสธร จำนวน 290 คน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

ได้แก่ ผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลตำบลเด็ด อำเภอมือง จังหวัดยโสธร ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนด ขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเทียบตาราง ของเครจซี่ (Krejcie) และมอร์แกน (Morgan)¹ ได้ขนาดกลุ่ม ตัวอย่าง จำนวน 165 คน

¹บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, 2545), หน้า 43.

3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเทียบตารางของ เครจซี่ (Krejcie) และมอร์แกน (Morgan) จากผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร จำนวน 290 คน แล้วใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ประเภทของผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลตำบลเค็ด อำเภอเมืองจังหวัดยโสธร เป็นตัวแบ่งชั้นภูมิ มีขั้นตอนการสุ่มดังนี้

- 1) แบ่งประชากรเป็นชั้นภูมิ ประเภทของผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร เป็นตัวแบ่งชั้นภูมิ
- 2) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นภูมิตามสัดส่วน
- 3) ทำการสุ่มแต่ละชั้นภูมิตามจำนวนที่กำหนดไว้

$$\text{สูตร } n_h = \frac{n \cdot N_h}{N}$$

n	หมายถึง	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
n_h	หมายถึง	ขนาดของตัวอย่างในชั้นภูมิที่ h
N	หมายถึง	จำนวนประชากร
N_h	หมายถึง	จำนวนประชากรในชั้นภูมิที่ h

สำหรับรายละเอียดของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประเภทของผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลตำบลเค็ด อำเภอเมืองจังหวัดยโสธร

ผู้นำชุมชน	กลุ่มประชากร(N_h)	กลุ่มตัวอย่าง(n_h)
นายกเทศบาลตำบล	1	1
รองนายกเทศบาลตำบล	2	1
ผู้อำนวยการโรงเรียน	8	4
หัวหน้าสถานีอนามัย	1	1
กำนันตำบลเค็ด	1	1
ผู้ใหญ่บ้าน	16	9
สมาชิกสภาเทศบาลตำบล	12	7
คณะกรรมการหมู่บ้าน	249	141
รวม	290	165

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม 1 ชุด โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 3 ข้อ ลักษณะของคำถามเป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลเค็ด อำเภอมือง จังหวัดยโสธร จำนวน 17 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการป้องกัน 2) ด้านการปราบปราม และ 3) ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

ผู้วิจัยใช้ลักษณะของแบบสอบถาม มาตราส่วน 5 ระดับ โดยใช้หลักของ Likert Scale โดยกำหนดค่าเป็นตัวเลขและความหมาย ดังนี้

มากที่สุด	มีค่าเท่ากับ	5
มาก	มีค่าเท่ากับ	4
ปานกลาง	มีค่าเท่ากับ	3
น้อย	มีค่าเท่ากับ	2
น้อยที่สุด	มีค่าเท่ากับ	1

สำหรับการวัดค่าตัวแปร ซึ่งเป็นการแปลความหมายค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อคำถามที่เป็นเชิงบวก (Positive) โดยกำหนดการวัดค่าตัวแปรซึ่งเป็นการแปลความหมายค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามโดยใช้หลักคณิตศาสตร์ .51 ขึ้น ไปปัดเป็นเลขจำนวนเต็ม โดยเกณฑ์ ดังนี้²

ค่าคะแนนเฉลี่ย	ความหมายค่าคะแนนเฉลี่ย
4.51 – 5.00	บทบาทในระดับมากที่สุด
3.51 – 4.50	บทบาทในระดับมาก
2.51 – 3.50	บทบาทในระดับปานกลาง
1.51 – 2.50	บทบาทในระดับน้อย
1.00 – 1.50	บทบาทในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิดข้อเสนอนะเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต ของตำบลเค็ด อำเภอมือง จังหวัดยโสธร มีจำนวน 3 ข้อ

²บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, อ่างแล้ว, หน้า 43.

3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.4.1 ศึกษาค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ บทความ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาสุขภาพเสพติด : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3.4.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามารวบรวม สรุปเพื่อกำหนดขอบเขตและเนื้อหาของคำถามเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อเรื่องที่ทำการวิจัยและมีลักษณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามจะสามารถตอบข้อเท็จจริงได้นำมาเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถาม โดยใช้คำถาม แบบปลายปิดและแบบปลายเปิด

3.4.3 นำร่างแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วเสนออาจารย์ที่ศึกษานิพนธ์และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องและชัดเจนเหมาะสม ทั้งเนื้อหาสาระและการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษาแล้วนำมาจัดทำเป็นแบบสอบถาม

3.4.4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบหรือปรับปรุงแก้ไขความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีความตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสมของคำถาม จำนวน 3 ท่านคือ

1) อาจารย์รัชชัย ขยันทำ

วุฒิการศึกษา ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์/กรรมการและเลขานุการฝ่ายวิชาการ ศูนย์การศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย

สถานที่ทำงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

2) อาจารย์พิเชฐ ศรีหาล้า

วุฒิการศึกษา ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง

ตำแหน่งปัจจุบัน นักวิชาการศึกษา วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

สถานที่ทำงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

3) อาจารย์เอกสุดา วินัยโกศล

วุฒิการศึกษา วิทยาศาสตร์บัณฑิต(สถิติ)

ตำแหน่งปัจจุบัน ครู ค.ศ.1

สถานที่ทำงาน โรงเรียนเทศบาล 1 สุขวิทยากรตั้งตรงจิต15

3.4.5 นำแบบสอบถามหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : -IOC)³ ของแบบสอบถาม

สูตร	$IOC = \frac{\sum R}{N}$
เมื่อ	IOC แทนดัชนีความสอดคล้อง $\sum R$ แทนผลรวมของคะแนนความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ N แทนจำนวนผู้เชี่ยวชาญ
โดยที่	+1 แนใจว่าสอดคล้อง 0 ไม่แนใจว่าสอดคล้อง -1 แนใจว่าไม่สอดคล้อง

โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป จากข้อคำถามทั้งหมดจำนวน 17 ข้อใช้ได้จำนวน 17 ข้อ ซึ่งข้อคำถามที่ใช้ได้มีค่า IOC อยู่ในช่วง 1.00 ทุกข้อ

3.4.6 ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ศึกษาระดับปริญญาโท อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม และผู้เชี่ยวชาญ เสนอต่ออาจารย์ที่ศึกษาระดับปริญญาโท อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งเพื่อความเหมาะสมของภาษาและสำนวน โดยหากพบข้อผิดพลาดก็นำมาแก้ไขอีกครั้งตามคำแนะนำ

3.4.7 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีคุณลักษณะคล้ายกันกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ คือ ผู้นำชุมชนตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร จำนวน 30 คน แล้วนำผลการตอบแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)⁴ ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ .76

3.4.8 นำการทดสอบแบบสอบถามและหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามกลับไปปรึกษาอาจารย์ที่ศึกษาระดับปริญญาโท อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งแล้วนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงที่ได้กำหนดไว้

³ธีระศักดิ์ อุ่นอารมณ์เลิศ, เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา : การสร้างและการพัฒนา, (นครปฐม : ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549), หน้า 65.

⁴บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, อ่างแล้ว, หน้า 99.

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ดังนี้

3.5.1 ผู้วิจัยได้ทำหนังสือถึงบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสตร์โสธร เพื่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

3.5.2 ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างด้วยตัวเอง ได้แบบสอบถามคืนทั้งหมด จำนวน 165 ชุด คิดเป็นร้อยละร้อย

3.5.3 นำแบบสอบถามกลับคืนมาแล้วตรวจสอบความสมบูรณ์และจัดลำดับข้อมูล

3.5.4 นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ซึ่งแยกวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

3.6.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

3.6.2 ศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาสุขภาพเสพติด : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3.6.3 ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาสุขภาพเสพติด : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร กับปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ ใช้การทดสอบค่าที (t-test) ส่วนด้าน อายุและระดับการศึกษาของผู้นำชุมชน ใช้การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นกลุ่มด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffé)

3.6.4 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาสุขภาพเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร โดยใช้การแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีสถิติที่ใช้ในการทำวิจัย 2 ประเภท ได้แก่

3.7.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อบรรยายข้อมูลทั่วไป

3.7.2 สถิติอนุมานหรืออ้างอิง (Inferential Statistics) ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นกลุ่มด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffe)

สูตรการหาค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1) การหาค่าร้อยละ (Percentage)⁵

$$P = \frac{X \times 100}{N}$$

$$P = \text{ค่าร้อยละ}$$

$$X = \text{จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม}$$

$$N = \text{จำนวนประชากร}$$

2) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) หรือมัธยฐานเลขคณิต⁶

$$\bar{x} = \frac{\sum x}{N}$$

$$\bar{x} = \text{ค่าเฉลี่ย}$$

$$\sum x = \text{ผลรวมของผู้ตอบแบบสอบถาม}$$

$$N = \text{จำนวนประชากร}$$

⁵นิภา เมธาวิชัย, *วิทยาการวิจัย*, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏธนบุรี, 2543), หน้า 128.

⁶สังศรี ชมภูวงศ์, *การวิจัย*, (นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 2547), หน้า 55.

3) การหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)⁷

$$S = \sqrt{\frac{N \sum fx^2 - (\sum fx)^2}{N(N-1)}}$$

S = ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

$\sum fx$ = ผลรวมของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละระดับ

N = จำนวนประชากร

4) การทดสอบสมมติฐาน (t-test)⁸

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ t = ค่าที-เทสต์ (t-test Independent) โดยที่ $df = n_1 + n_2 - 2$

\bar{X}_1, \bar{X}_2 = ค่าเฉลี่ยของคะแนนกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ

S_1^2, S_2^2 = ความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ

n_1, n_2 = จำนวนคะแนนของกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ

5) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ONE WAY ANOVA) หรือ (F-test)⁹

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

F = อัตราส่วนของความแปรปรวน

MS_b = ค่าความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม

MS_w = ค่าความแปรปรวนภายในกลุ่ม

⁷ ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ, **เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, 2540), หน้า 53.

⁸ พวงรัตน์ ทวีรัตน์, **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ฉบับปรับปรุงใหม่ล่าสุด)**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2543), หน้า 183.

⁹ นิภา เมธาวิชัย, **วิทยาการวิจัย**, อ่างแล้ว, หน้า 110.

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร” เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) ไว้ 3 ประการ คือ

1) เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

2) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ของผู้นำชุมชนที่มีเพศ อายุ และการศึกษาแตกต่างกัน

3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดของ ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสำรวจ ในการวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้นำชุมชน ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร จำนวน 290 คน ใช้การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเทียบตาราง ของเครจซี่ (Krejcie) และมอร์แกน (Morgan) ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 165 ราย ดังกล่าวแล้ว ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำแบบสอบถามมาดำเนินการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อคำนวณหาค่าสถิติ สำหรับตอบวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยให้ครบถ้วนตามที่ตั้งไว้ มีลำดับขั้นตอนดังนี้

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในการแปลความหมายข้อมูล จึงกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความมีนัยสำคัญจากการแจกแจงแบบ t (t – distribution)
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความมีนัยสำคัญจากการแจกแจงแบบ F (F – distribution)
d.f.	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
S.S.	แทน	ผลรวมกำลังสอง (Sum of Squares)
M.S.	แทน	ค่าเฉลี่ยผลรวมกำลังสอง (Mean Square)
Sig.	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Significance)
*	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2 ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา ใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

ตอนที่ 2 บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐานการวิจัย ใช้การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffé)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในการวิจัยเรื่องนี้ ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ผู้นำชุมชน ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ซึ่งมีคุณลักษณะข้อมูลทั่วไป คือ เพศ อายุ และระดับการศึกษา ใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย ปะกฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปของผู้นำชุมชน ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร จำแนกตามเพศ

เพศ	ความถี่	ร้อยละ
ชาย	95	57.58
หญิง	70	42.42
รวม	165	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 57.58 และเป็นเพศหญิง จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 42.42

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปของผู้นำชุมชน ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร จำแนกตามอายุ

อายุ	ความถี่	ร้อยละ
ไม่เกิน 20 ปี	12	7.27
21-30 ปี	40	24.24
31-40 ปี	59	35.76
41-50 ปี	51	30.91
51 ปีขึ้นไป	3	1.82
รวม	165	100.00

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 35.76 รองลงมาคืออายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 30.91 และน้อยที่สุดคือ อายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.82

ตารางที่ 4.3 แสดงค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปของผู้นำชุมชน ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ความถี่	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	121	73.34
ปริญญาตรี	40	24.24
สูงกว่าปริญญาตรี	4	2.42
รวม	165	100.00

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ สำเร็จการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 73.34 รองลงมาคือระดับปริญญาตรี จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 24.24 และน้อยที่สุดคือระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.42

ตอนที่ 2 บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านการป้องกัน 2) ด้านการปราบปราม และ 3) ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร โดยรวมและรายด้าน

บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด	ระดับบทบาท		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ด้านการป้องกัน	3.81	0.29	มาก
ด้านการปราบปราม	3.61	0.30	มาก
ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด	3.82	0.39	มาก
รวม	3.75	0.21	มาก

(n=103)

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร โดยรวมทั้งสามด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็อยู่ในระดับมากทั้งสามด้าน ลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด รองลงมาคือด้านการป้องกัน และ ด้านการปราบปรามตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทของผู้นำชุมชน ในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการป้องกัน โดยรวมและรายข้อ

ด้านป้องกัน	ระดับบทบาท		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. การให้ข่าวสาร ความรู้และข้อมูลในเรื่องคุณภาพชีวิต และยาเสพติดแก่คนในหมู่บ้านเพียงใด	4.05	0.50	มาก
2. การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมใกล้ตัวที่มีส่วน ผลักดันให้ใช้ยาเสพติดมากน้อยเพียงใด	3.45	0.57	มาก
3. การมีความรู้เรื่องยาเสพติดในแง่มุมต่าง ๆ มากน้อย เพียงใด	3.66	0.56	มาก
4. การได้ศึกษาจนเข้าใจและพร้อมทั้งชี้แจงให้ผู้อื่นเข้าใจ เรื่องยาเสพติดมากน้อยเพียงใด	3.64	0.55	มาก
5. การมีความรู้ความเข้าใจในโทษ พิษภัย และผลกระทบที่ เกิดขึ้นจากปัญหายาเสพติดมากน้อยเพียงใด	4.12	0.47	มาก
6. การได้ประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวภายในหมู่บ้าน เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมากน้อย เพียงใด	3.98	0.47	มาก
7. การมีส่วนร่วมในการรณรงค์ชี้แจงกระตุ้นกระแสสังคม ในหมู่บ้านเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดมากน้อยเพียงใด	3.75	0.60	มาก
รวม	3.81	0.29	มาก

(n=103)

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการป้องกัน โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 7 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือการมีความรู้ความเข้าใจในโทษ พิษภัย และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัญหายาเสพติด รองลงมาคือ การให้ข่าวสาร ความรู้และข้อมูลในเรื่องคุณภาพชีวิต และยาเสพติดแก่คนในหมู่บ้าน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงสภาพแวดล้อม ใกล้ตัวที่มีส่วนผลักดันให้ใช้ยาเสพติด

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการปราบปรามโดยรวมและรายข้อ

ด้านปราบปราม	ระดับบทบาท		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. การให้ข่าวสาร / เบาะแส / แหล่งการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากน้อยเพียงใด	3.81	0.55	มาก
2. การให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการจับกุมและปราบปรามผู้กระทำผิดมีมากน้อยเพียงใด	3.84	0.64	มาก
3. มีการดำเนินงานปราบปรามยาเสพติดอย่างต่อเนื่องเพียงใด	3.40	0.49	ปานกลาง
4. มีการปราบปราม การแสวงหาข่าว การติดตามความเคลื่อนไหว เบาะแสต่าง ๆ เพียงใด	3.46	0.50	ปานกลาง
5. มีการติดตามผลการดำเนินการหลังจากการปราบปรามยาเสพติดเพียงใด	3.56	0.63	มาก
รวม	3.61	0.30	มาก

(n=103)

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการปราบปราม โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ข้อ และ อยู่ในระดับปานกลาง 2 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการจับกุมและปราบปรามผู้กระทำผิด รองลงมาคือ การให้ข่าวสาร / เบาะแส / แหล่งการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การดำเนินงานปราบปรามยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทของผู้นำชุมชน ในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยรวมและรายข้อ

ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด	ระดับบทบาท		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. การมีส่วนร่วมพัฒนาศักยภาพและการใช้ทรัพยากรของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของทางราชการ เอกชน และผู้นำชุมชน เพื่อให้ผู้เสพยาเสพติดมีโอกาสได้รับการบำบัดฟื้นฟูที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพอย่างทั่วถึงเพียงใด	4.08	0.55	มาก
2. มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการ เอกชน เพื่อส่งตัวผู้ติดยาเสพติดไปบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพมากน้อยเพียงใด	3.92	0.61	มาก
3. การให้คำปรึกษาแนะนำ ชักนำ สร้างแรงจูงใจให้ผู้ติดยาเสพติด เข้ารับการบำบัดรักษา มากน้อยเพียงใด	3.84	0.69	มาก
4. การมีส่วนร่วมทำลายโครงสร้างของปัญหายาเสพติด โดยตัดวงจรของยาเสพติดด้วยการแยกผู้เสพยาเสพติดออกมารักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ทั้ง โดยระบบสมัครใจ และระบบบังคับเพียงใด	3.67	0.60	มาก
5. การให้การช่วยเหลือและให้กำลังใจแก่ผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟู เพื่อสามารถกลับคืนสู่ครอบครัว ชุมชนและดำรง ชีวิตได้อย่างปกติสุข เพียงใด	3.61	0.65	มาก
รวม	3.82	0.39	มาก

(n=103)

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมพัฒนาศักยภาพและการใช้ทรัพยากรของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของทางราชการ เอกชน และผู้นำชุมชน เพื่อให้ผู้เสพยาเสพติดมีโอกาสได้รับการบำบัดฟื้นฟูที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพอย่างทั่วถึง รองลงมาคือ มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการ เอกชน เพื่อส่งตัวผู้ติดยาเสพติดไปบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพ มีค่าเฉลี่ย และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ให้การช่วยเหลือและให้กำลังใจแก่ผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟู เพื่อสามารถกลับคืนสู่ครอบครัว ชุมชนและดำรง ชีวิตได้อย่างปกติสุข

ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ว่า ผู้นำชุมชนที่มี เพศ อายุ และระดับการศึกษา ต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการป้องกัน ด้านการปราบปราม และด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.8 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหา ยาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร โดยรวมทั้ง 3 ด้าน จำแนกตามเพศ

เพศ	n	ระดับบทบาท		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
ชาย	95	3.71	0.22	มาก
หญิง	70	3.79	0.18	มาก
รวม	165	3.75	0.20	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ผู้นำชุมชนที่มีเพศต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

ตารางที่ 4.9 แสดงการเปรียบเทียบระดับบทบาทผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหา ยาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร โดยรวมทั้ง 3 ด้าน จำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D.	t	Sig.
ชาย	95	3.71	0.22	2.56	0.09
หญิง	70	3.79	0.18		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ผู้นำชุมชน ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ที่มีเพศต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหา ยาเสพติด โดยรวมทั้ง 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.10 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทของผู้นำชุมชน ในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการป้องกัน จำแนกตามเพศ

เพศ	n	ระดับบทบาท		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
ชาย	95	3.86	0.31	มาก
หญิง	70	3.75	0.26	มาก
รวม	165	3.81	0.20	มาก

จากตารางที่ 4.10 ผู้นำชุมชนที่มีเพศต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการป้องกัน อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

ตารางที่ 4.11 แสดงการเปรียบเทียบระดับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการป้องกัน จำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D.	F	Sig.
ชาย	95	3.86	0.31	0.55	0.46
หญิง	70	3.75	0.26		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.11 ผู้นำชุมชนที่มีเพศต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติดตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการป้องกัน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.12 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการปราบปรามจำแนกตามเพศ

เพศ	n	ระดับบทบาท		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
ชาย	95	3.72	0.24	มาก
หญิง	70	3.49	0.67	ปานกลาง
รวม	165	3.61	0.46	มาก

จากตารางที่ 4.12 พบว่า ผู้นำชุมชนที่มีเพศต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการปราบปราม โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเพศหญิงมีบทบาทน้อยกว่าเพศชาย

ตารางที่ 4.13 แสดงการเปรียบเทียบระดับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการปราบปราม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D.	F	Sig.
ชาย	95	3.72	0.24	1.10	0.29
หญิง	70	3.49	0.67		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.13 พบว่า ผู้นำชุมชน ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ที่มีเพศต่างกันมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาเสพติด ด้านการปราบปราม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.14 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทของผู้นำชุมชน ในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จำแนกตามเพศ

เพศ	n	ระดับบทบาท		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
ชาย	95	3.62	0.34	มาก
หญิง	70	4.02	0.33	มาก
รวม	165	3.82	0.35	มาก

จากตารางที่ 4.14 พบว่า ผู้นำชุมชนที่มีเพศต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด อยู่ใน ระดับมาก เช่นเดียวกัน

ตารางที่ 4.15 แสดงการเปรียบเทียบระดับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D.	F	Sig.
ชาย	95	3.62	0.34	7.52	0.77
หญิง	70	4.02	0.33		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.15 พบว่า ผู้นำชุมชนที่มีเพศต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.16 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทผู้นำชุมชน ในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร โดยรวมทั้ง 3 ด้าน จำแนกตามอายุ

อายุ	n	ระดับบทบาท		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
ไม่เกิน 20 ปี	12	3.81	0.19	มาก
21-30 ปี	40	3.64	0.17	มาก
31-40 ปี	59	3.89	0.20	มาก
41-50 ปี	51	3.79	0.16	มาก
51 ปีขึ้นไป	3	3.69	0.19	มาก
รวม	165	3.75	0.21	มาก

จากตารางที่ 4.16 พบว่า ผู้นำชุมชนที่มีอายุต่างกัน ทั้ง 5 ช่วงอายุ มีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

ตารางที่ 4.17 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทของผู้นำชุมชน ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยรวมทั้ง 3 ด้าน จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	1.54	4	0.39	11.42	0.00*
ภายในกลุ่ม	5.40	160	0.03		
รวม	6.94	164			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.17 พบว่า ผู้นำชุมชนที่มีอายุต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร โดยรวมทั้ง 3 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffe) ดังตารางที่ 4.30

ตารางที่ 4.18 แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่บทบาทของผู้นำชุมชน ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ที่มีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยรวมทั้ง 3 ด้าน จำแนกตามอายุด้วยวิธีการของ เชฟเฟ่ (Scheffe)

อายุ	ไม่เกิน 20 ปี ($\bar{X} = 3.81$)	21-30 ปี ($\bar{X} = 3.64$)	31-40 ปี ($\bar{X} = 3.89$)	41-50 ปี ($\bar{X} = 3.79$)	51 ปีขึ้นไป ($\bar{X} = 3.69$)
ไม่เกิน 20 ปี ($\bar{X} = 3.81$)	-	0.08	0.79	0.99	0.90
21-30 ปี ($\bar{X} = 3.64$)		-	0.00*	0.01*	0.99
31-40 ปี ($\bar{X} = 3.89$)			-	0.07	0.50
41-50 ปี ($\bar{X} = 3.79$)				-	0.94
51 ปีขึ้นไป ($\bar{X} = 3.69$)					-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.18 พบว่า ผู้นำชุมชนที่มีอายุต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร โดยรวมทั้ง 3 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดย ผู้นำชุมชนที่มีอายุ 21-30 ปี มีบทบาทน้อยกว่าผู้นำชุมชนที่มีอายุ 31-40 ปี และผู้นำชุมชนที่มีอายุ 41-50 ปี

ตารางที่ 4.19 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการป้องกัน จำแนกตามอายุ

อายุ	n	ระดับบทบาท		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
ไม่เกิน 20 ปี	12	3.75	0.30	มาก
21-30 ปี	40	3.81	0.29	มาก
31-40 ปี	59	3.91	0.26	มาก
41-50 ปี	51	3.90	0.32	มาก
51 ปีขึ้นไป	3	3.68	0.33	มาก
รวม	165	3.81	0.29	มาก

จากตารางที่ 4.19 พบว่า ผู้นำชุมชนที่มีอายุต่างกัน ทั้ง 5 ช่วงอายุ มีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการป้องกัน โดยรวม อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

ตารางที่ 4.20 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการป้องกัน จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.54	4.00	0.13	1.60	0.18
ภายในกลุ่ม	13.45	160	0.08		
รวม	13.99	164			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.20 พบว่า ผู้นำชุมชนที่มีอายุต่างกันมีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการป้องกัน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.21 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทของผู้นำชุมชน ในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการปราบปราม จำแนกตามอายุ

อายุ	n	ระดับบทบาท		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
ไม่เกิน 20 ปี	12	3.82	0.32	มาก
21-30 ปี	40	3.49	0.27	มาก
31-40 ปี	59	3.67	0.29	มาก
41-50 ปี	51	3.57	0.28	มาก
51 ปีขึ้นไป	3	3.52	0.31	มาก
รวม	165	3.61	0.30	มาก

จากตารางที่ 4.21 พบว่า ผู้นำชุมชนที่มีอายุต่างกัน ทั้ง 5 ช่วงอายุ มีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการปราบปราม โดยรวม อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

ตารางที่ 4.22 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการปราบปราม จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	1.52	4.00	0.38	4.72	0.00*
ภายในกลุ่ม	12.84	160	0.08		
รวม	14.36	164			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

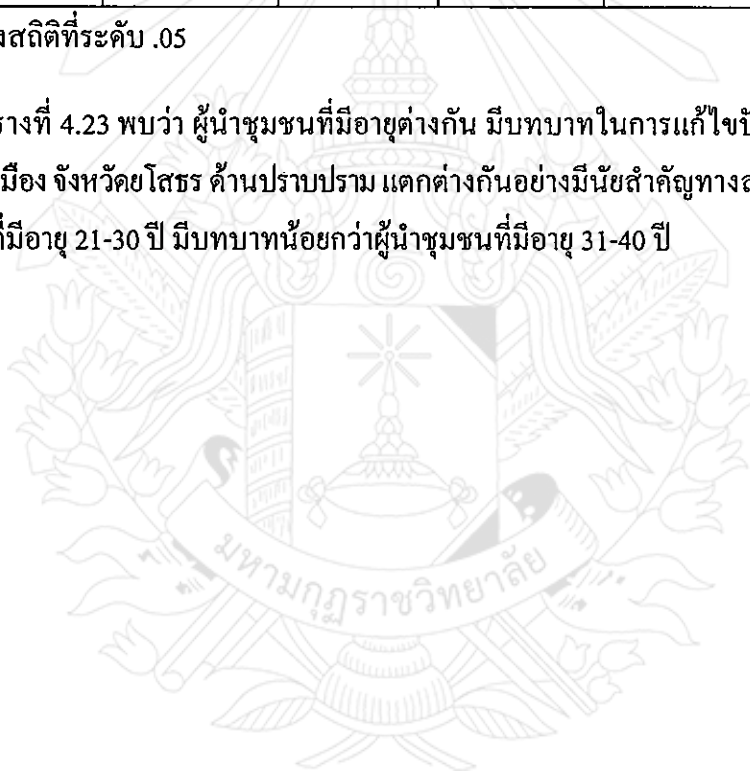
จากตารางที่ 4.22 พบว่า ผู้นำชุมชนที่มีอายุต่างกันมีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการปราบปราม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ่ (Scheffé) ดังตารางที่ 4.23

ตารางที่ 4.23 แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการปราบปราม จำแนกตามอายุ ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ่ (Scheffe)

อายุ	ไม่เกิน 20 ปี ($\bar{X} = 3.81$)	21-30 ปี ($\bar{X} = 3.48$)	31-40 ปี ($\bar{X} = 3.66$)	41-50 ปี ($\bar{X} = 3.56$)	51 ปีขึ้นไป ($\bar{X} = 3.51$)
ไม่เกิน 20 ปี ($\bar{X} = 3.81$)	-	0.01*	0.60	0.10	0.61
21-30 ปี ($\bar{X} = 3.48$)		-	0.03*	0.72	1.00
31-40 ปี ($\bar{X} = 3.66$)			-	0.45	0.93
41-50 ปี ($\bar{X} = 3.56$)				-	1.00
51 ปีขึ้นไป ($\bar{X} = 3.51$)					-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.23 พบว่า ผู้นำชุมชนที่มีอายุต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการปราบปราม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้นำชุมชนที่มีอายุ 21-30 ปี มีบทบาทน้อยกว่าผู้นำชุมชนที่มีอายุ 31-40 ปี

ตารางที่ 4.24 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จำแนกตามอายุ

อายุ	n	ระดับบทบาท		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
ไม่เกิน 20 ปี	12	3.82	0.00	มาก
21-30 ปี	40	3.57	0.40	มาก
31-40 ปี	59	4.05	0.42	มาก
41-50 ปี	51	3.83	0.24	มาก
51 ปีขึ้นไป	3	3.82	0.00	มาก
รวม	165	3.82	0.39	มาก

จากตารางที่ 4.24 พบว่า ผู้นำชุมชนที่มีอายุต่างกัน ทั้ง 5 ช่วงอายุ มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยรวม อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

ตารางที่ 4.25 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ติดยาเสพติด จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	5.46	4	1.36	11.04	0.00*
ภายในกลุ่ม	19.77	160	0.12		
รวม	25.23	164			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.25 พบว่า ผู้นำชุมชน ที่มีอายุต่างกันมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของ เซฟเฟ้ (Scheffé) ดังตารางที่ 4.26

ตารางที่ 4.26 แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จำแนกตามอายุด้วยวิธีการของ เชฟเฟ่ (Scheffé)

อายุ	ไม่เกิน 20 ปี ($\bar{X} = 3.80$)	21-30 ปี ($\bar{X} = 3.55$)	31-40 ปี ($\bar{X} = 4.03$)	41-50 ปี ($\bar{X} = 3.81$)	51 ปีขึ้นไป ($\bar{X} = 3.80$)
ไม่เกิน 20 ปี ($\bar{X} = 3.80$)	-	0.33	0.39	1.00	1.00
21-30 ปี ($\bar{X} = 3.55$)		-	0.00*	0.02*	0.84
31-40 ปี ($\bar{X} = 4.03$)			-	0.04	0.88
41-50 ปี ($\bar{X} = 3.81$)				-	1.00
51 ปีขึ้นไป ($\bar{X} = 3.50$)					-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.26 พบว่า ผู้นำชุมชนที่มีอายุต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดย ผู้นำชุมชนที่มีอายุ 21-30 ปี มีบทบาทน้อยกว่าผู้นำชุมชนที่มีอายุ 31-40 ปีและผู้นำชุมชนที่มีอายุ 41-50 ปี

ตารางที่ 4.27 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทของผู้นำชุมชน ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธรมีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยรวมทั้ง 3 ด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	ระดับบทบาท		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่าปริญญาตรี	121	3.82	0.18	มาก
ปริญญาตรี	40	3.71	0.25	มาก
สูงกว่าปริญญาตรี	4	3.73	0.16	มาก
รวม	165	3.75	0.21	มาก

จากตารางที่ 4.27 พบว่า ผู้นำชุมชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ทั้ง 3 ระดับ มีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

ตารางที่ 4.28 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทของผู้นำชุมชน ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธรที่มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาเสพติด โดยรวมทั้ง 3 ด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.35	2	0.18	4.32	0.02*
ภายในกลุ่ม	6.59	162	0.04		
รวม	6.94	164			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.28 พบว่า ผู้นำชุมชน ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร โดยรวมทั้ง 3 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffé) ดังตารางที่ 4.29

ตารางที่ 4.29 แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร โดยรวมทั้ง 3 ด้าน จำแนกตามระดับการศึกษาด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffé)

ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี ($\bar{X} = 3.82$)	ปริญญาตรี ($\bar{X} = 3.71$)	สูงกว่าปริญญาตรี ($\bar{X} = 3.73$)
ต่ำกว่าปริญญาตรี ($\bar{X} = 3.82$)	-	0.01*	0.72
ปริญญาตรี ($\bar{X} = 3.71$)		-	0.98
สูงกว่าปริญญาตรี ($\bar{X} = 3.73$)			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.29 พบว่า ผู้นำชุมชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร โดยรวมทั้ง 3 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดย ผู้นำชุมชนที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีมีบทบาทน้อยกว่าผู้นำชุมชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี

ตารางที่ 4.30 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทของผู้นำชุมชน ในการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการป้องกัน จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	ระดับบทบาท		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่าปริญญาตรี	121	3.84	0.31	มาก
ปริญญาตรี	40	3.86	0.24	มาก
สูงกว่าปริญญาตรี	4	3.72	0.21	มาก
รวม	165	3.81	0.25	มาก

จากตารางที่ 4.30 พบว่า ผู้นำชุมชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ทั้ง 3 ระดับ มีบทบาทในการ แก้ไขปัญหาสุขภาพจิต ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการป้องกัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

ตารางที่ 4.31 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการป้องกัน จำแนกตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.07	2	0.34	0.40	0.67
ภายในกลุ่ม	13.92	162	0.86		
รวม	13.99	164.00			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.31 พบว่า ผู้นำชุมชน ที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านป้องกัน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.32 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการปราบปรามจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	ระดับบทบาท		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่าปริญญาตรี	121	3.72	0.31	มาก
ปริญญาตรี	40	3.55	0.21	มาก
สูงกว่าปริญญาตรี	4	3.56	0.26	มาก
รวม	165	3.61	0.30	มาก

จากตารางที่ 4.32 ผู้พบว่า ผู้นำชุมชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ทั้ง 3 ระดับ มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านปราบปรามโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

ตารางที่ 4.33 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวน บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการปราบปราม จำแนกตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.92	2	0.46	5.53	0.00*
ภายในกลุ่ม	13.45	162	0.08		
รวม	14.37	164			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.33 พบว่า ผู้นำชุมชน ที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการปราบปราม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffé) ดังตารางที่ 4.34

ตารางที่ 4.34 แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหา ยาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการปราบปราม จำแนกตาม ระดับการศึกษาด้วยวิธีการของ เชฟเฟ่ (Scheffé)

ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี ($\bar{X} = 3.82$)	ปริญญาตรี ($\bar{X} = 3.71$)	สูงกว่าปริญญาตรี ($\bar{X} = 3.73$)
ต่ำกว่าปริญญาตรี ($\bar{X} = 3.82$)	-	0.01*	0.55
ปริญญาตรี ($\bar{X} = 3.71$)		-	1.00
สูงกว่าปริญญาตรี ($\bar{X} = 3.73$)			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.34 พบว่า ผู้นำชุมชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหา ยาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการปราบปราม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดย ผู้นำชุมชนที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีมีบทบาทน้อยกว่าผู้นำชุมชนที่มีระดับการศึกษิต่ำกว่าปริญญาตรี

ตารางที่ 4.35 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับบทบาทของผู้นำชุมชน ในการแก้ไขปัญหา ยาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	ระดับบทบาท		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่าปริญญาตรี	121	3.86	0.35	มาก
ปริญญาตรี	40	3.71	0.48	มาก
สูงกว่าปริญญาตรี	4	3.90	0.48	มาก
รวม	165	3.82	0.39	มาก

จากตารางที่ 4.35 ผู้พบว่า ผู้นำชุมชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ทั้ง 3 ระดับ มีบทบาทในการแก้ไขปัญหา ยาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

ตารางที่ 4.36 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จำแนกตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	0.74	2	0.37	2.45	0.09
ภายในกลุ่ม	24.49	162	0.15		
รวม	25.23	164			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 4.36 พบว่า ผู้นำชุมชน ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหา ยาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended) เพื่อสอบถามข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Questionnaire) สำหรับให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร และใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยายปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.37 แสดงค่าความถี่ (Frequency) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการป้องกัน

ที่	ข้อเสนอแนะด้านการป้องกัน	ความถี่
1	ควรมีวิทยามาให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด แก่ผู้นำชุมชน เพราะบางคนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ	15
2	ควรมีการสนับสนุนกิจกรรมที่ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เหมาะสมกับเพศ วัย ของผู้นำชุมชนในหมู่บ้าน	13

จากตารางที่ 4.37 พบว่า ผู้นำชุมชนมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการป้องกัน มากที่สุดคือควรมีวิทยามาให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด แก่ผู้นำชุมชน เพราะบางคนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ รองลงมาคือควรมีการสนับสนุนกิจกรรมที่ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เหมาะสมกับเพศ วัย ของผู้นำชุมชนในหมู่บ้าน

**ตารางที่ 4.38 แสดงค่าความถี่ (Frequency) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทผู้นำชุมชนในการแก้ไข
ปัญหาสุขภาพจิต ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการปราบปราม**

ที่	ข้อเสนอแนะด้านการปราบปราม	ความถี่
1	ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการดำเนินงานปราบปรามยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง	11
2	หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนการให้ข่าวสาร / เบาะแส / แหล่งการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดควรเพิ่มงบประมาณในการแจ้งข่าวสาร เบาะแส	3

จากตารางที่ 4.38 พบว่า ผู้นำชุมชนมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทผู้นำชุมชนในการแก้ไข
ปัญหาสุขภาพจิต ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการปราบปราม มากที่สุดคือ คือ ควร
ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการดำเนินงานปราบปรามยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง รองลงมาคือ หน่วยงานที่
ให้การสนับสนุนการให้ข่าวสาร / เบาะแส / แหล่งการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดควรเพิ่มงบประมาณ
ในการแจ้งข่าวสาร เบาะแส

**ตารางที่ 4.39 แสดงค่าความถี่ (Frequency) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทผู้นำชุมชนในการ แก้ไข
ปัญหาสุขภาพจิต ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟู
สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด**

ที่	ข้อเสนอแนะด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด	ความถี่
1	ควรมีการส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ ให้ผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด ที่ผ่าน กระบวนการบำบัดรักษาให้สามารถดำรงชีวิต โดยไม่ต้องพึ่งพา และหวน กลับไปใช้ยาเสพติด	15
2	หน่วยงานราชการ เอกชน ควรให้การสนับสนุนเพื่อส่งตัวผู้ติดยาเสพติด ไปบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพ	27

จากตารางที่ 4.39 พบว่า ผู้นำชุมชนมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทผู้นำชุมชนในการแก้ไข
ปัญหาสุขภาพจิต ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้
ติดยาเสพติด มากที่สุดคือ คือ หน่วยงานราชการ เอกชน ควรให้การสนับสนุนเพื่อส่งตัวผู้ติดยาเสพติด
ไปบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพ รองลงมาคือ ควรมีการส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ ให้ผู้เสพ
และผู้ติดยาเสพติด ที่ผ่านกระบวนการบำบัดรักษาให้สามารถดำรงชีวิต โดยไม่ต้องพึ่งพา และหวน
กลับไปใช้ยาเสพติด

โดยสรุป พบว่า ผู้นำชุมชนมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหา
ยาเสพติด ตำบลเดิม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร โดยรวมทั้ง 3 ด้าน ลำดับข้อที่มีค่าความถี่จากสูงไป
หาความถี่ต่ำสามอันดับแรก คือ หน่วยงานราชการ เอกชน ควรให้การสนับสนุนเพื่อส่งตัวผู้ติด
ยาเสพติดไปบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพ รองลงมา คือ ควรมีการส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ ให้
ผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด ที่ผ่านกระบวนการบำบัดรักษาให้สามารถดำรงชีวิตโดยไม่ต้องพึ่งพา และ
หวนกลับไปใช้ยาเสพติด และควรมีการสนับสนุนกิจกรรมที่ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เหมาะสม
กับเพศ วัย ของผู้นำชุมชนในหมู่บ้าน ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร” ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด โดยศึกษาใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการป้องกัน 2) ด้านการปราบปราม และ 3) ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดของ ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยได้ตั้งสมมติฐานของการวิจัยว่า ผู้นำชุมชน ที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษา ต่างกัน มีบทบาท ในการแก้ไขปัญหาเสพติด แตกต่างกัน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้นำชุมชน ตำบลเค็ด จำนวน 290 ราย ใช้การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การเปิดตาราง ของเครจซี่ (Krejcie) และมอร์แกน (Morgan) ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 165 ราย ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด ใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติอนุมานหรืออ้างอิง ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé) โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

5.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้นำชุมชนที่ตอบแบบสอบถาม ผู้นำผู้นำชุมชนส่วนใหญ่เป็นชาย จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 57.58 และเป็นเพศหญิง จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 42.42 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 35.76 รองลงมา มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 30.91 และน้อยที่สุดคือ อายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.82 สำเร็จการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน

121 คน คิดเป็นร้อยละ 73.34 รองลงมาคือระดับปริญญาตรี จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 24.24 และน้อยที่สุดคือระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.42

5.1.2 ผลการศึกษาวิเคราะห์บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ผู้นำชุมชน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับ มาก และจำแนกในแต่ละด้าน มีดังต่อไปนี้

- 1) ด้านการป้องกัน อยู่ในระดับมาก
- 2) ด้านการปราบปราม อยู่ในระดับมาก
- 3) ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด อยู่ในระดับมาก

5.1.3 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ที่มี เพศ ต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยรวมทั้งสามด้าน ไม่แตกต่างกันปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ผู้นำชุมชนที่มีอายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยรวมทั้งสามด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อแยกทดสอบในแต่ละด้าน มีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านการป้องกัน พบว่า ผู้นำชุมชน ที่มีเพศ อายุและระดับการศึกษา ต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติดด้านป้องกัน ไม่แตกต่างกัน ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

2) ด้านการปราบปราม พบว่า ผู้นำชุมชน ที่มี เพศ ต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติดด้านปราบปราม ไม่แตกต่างกัน แต่ผู้นำชุมชนที่มีอายุ และ ระดับการศึกษาต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดย ผู้นำชุมชนที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีมีบทบาทบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธรน้อยกว่าผู้นำชุมชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และผู้นำชุมชนที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีมีบทบาทบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร น้อยกว่าผู้นำชุมชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี

3) ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พบว่า ผู้นำชุมชน ที่มี เพศ และระดับการศึกษา ต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ไม่แตกต่างกัน แต่ผู้นำชุมชนที่มีอายุ ต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดย ผู้นำชุมชนที่มีอายุ 21-30 ปี มีบทบาทบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร น้อยกว่าผู้นำชุมชนที่มีอายุ 31-40 ปีและผู้นำชุมชนที่มีอายุ 41-50 ปี

5.1.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร มีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านการป้องกัน

1.1) ควรมีวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด แก่คณะกรรมการหมู่บ้านเพราะบางคนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ

1.2) ควรมีการสนับสนุนกิจกรรมที่ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เหมาะสมกับเพศ วัย ของผู้นำชุมชนในหมู่บ้าน

2) ด้านการปราบปราม

2.1) ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการดำเนินงานปราบปรามยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง

2.2) หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนการให้ข่าวสาร / เบาะแส / แหล่งการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดควรเพิ่มงบประมาณในการแจ้งข่าวสาร เบาะแส

3) ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

3.1) หน่วยงานราชการ เอกชน ควรให้การสนับสนุนเพื่อส่งตัวผู้ติดยาเสพติดไปบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพ

3.2) ควรมีการส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ ให้ผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด ที่ผ่านกระบวนการบำบัดรักษาให้สามารถดำรงชีวิตโดยไม่ต้องพึ่งพา และหวนกลับไปใช้ยาเสพติด

โดยสรุป พบว่า ผู้นำชุมชนมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร โดยรวมทั้ง 3 ด้าน ลำดับข้อที่มีค่าความถี่จากสูงไปหา ความถี่ต่ำสามอันดับแรก คือ หน่วยงานราชการ เอกชน ควรให้การสนับสนุนเพื่อส่งตัวผู้ติดยาเสพติด ไปบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพ รองลงมา คือ ควรมีการส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ ให้ผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด ที่ผ่านกระบวนการบำบัดรักษาให้สามารถดำรงชีวิตโดยไม่ต้องพึ่งพา และหวนกลับไปใช้ยาเสพติด และควรมีการสนับสนุนกิจกรรมที่ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เหมาะสมกับเพศ วัย ของผู้นำชุมชนในหมู่บ้าน ตามลำดับ

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ผู้วิจัยพบข้อสังเกตที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

5.2.1 การวิเคราะห์บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้นำชุมชนทราบถึงบทบาทของตนเองและมองเห็นว่าตนเองเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด

ไม่ว่าจะเป็นด้านการป้องกันปราบปราม และบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย **त्मศักดิ์ พลกะบ** ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลไผ่ อำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธรผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านมีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลไผ่ อำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร โดยรวมทั้งสามด้าน อยู่ในระดับมาก

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้นำชุมชนตำบลเค็ด เป็นบุคคลที่ ได้รับความเคารพนับถือ ความไว้วางใจจาก ชุมชน จนให้ความร่วมมือ ร่วมใจ ในการติดต่อสื่อสาร กระทำกิจกรรมและรับผลประโยชน์เพื่อ ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีตลอดจนยังเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการให้คำปรึกษา แนะนำ สร้างแรงจูงใจให้ผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษา การช่วยเหลือและให้กำลังใจแก่ ผู้ที่ผ่านการบำบัดฟื้นฟู เพื่อสามารถกลับคืนสู่ครอบครัว ชุมชน และดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข สอดคล้องกับ งานวิจัยของ **ธนพร คณัยกัน** ได้ให้ความหมายของผู้นำไว้ว่า ผู้นำคือ ผู้ที่มีอิทธิพลเหนือคนอื่นในชุมชน และมีบทบาทสำคัญในการนำชุมชนไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย และสามารถทำให้จุดมุ่งหมายบรรลุผลสำเร็จเร็วขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการควบคุมและ ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในชุมชนด้วย

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านการปราบปราม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้นำชุมชนตำบลเค็ด ไม่มีอำนาจในการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดโดยตรงเหมือนกับ เจ้าหน้าที่ตำรวจประกอบกับปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาระดับประเทศ การดำเนินงาน โดยเฉพาะ ผู้นำชุมชนเพียงคนเดียว หรือกลุ่มเดียว คงไม่เพียงพอ จะต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลต่าง ๆ จึงจะสามารถปราบปรามยาเสพติดได้อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **กชกร ชูแก้ว** ได้ศึกษา ประสิทธิภาพการใช้กระบวนการสร้างพลังเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการดำเนินงาน ป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน จังหวัดยโสธร จากการศึกษาพบว่า ภายหลังการพัฒนา ศักยภาพของผู้นำชุมชนไม่มีความเปลี่ยนแปลงในการนับถือและเห็นคุณค่าตนเองของผู้นำชุมชน ในการดำเนินงานป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืนอาจจะเนื่องมาจากปัญหายาเสพติดเป็น ปัญหาระดับประเทศและเกี่ยวข้องกับปัญหาต่างๆมากมาย เช่น ปัญหาความมั่นคงของประเทศ ปัญหาสังคม แม้กระทั่งปัญหาของทุกรอบครัว การดำเนินงาน โดยเฉพาะผู้นำชุมชนเพียงบุคคล เดียวหรือกลุ่มเดียวคงไม่เพียงพอ แต่ต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลต่างๆ ในชุมชนจนต้อง เรียกว่า พลังแผ่นดิน จึงจะดำเนินงานป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ด้านการป้องกัน 2) ด้านการปราบปราม 3) ด้าน การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พบว่า

1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านการป้องกัน

โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากว่าผู้นำชุมชนตำบลเค็ด มองเห็นปัญหาอาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติดของชุมชน ว่ามิใช่หน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจแต่ฝ่ายเดียวเท่านั้นที่มีหน้าที่ป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติด แต่เป็นหน้าที่ของทุกคนในชุมชนที่จะต้องร่วมมือกันทั้งในเรื่องการสอดส่องดูแลชุมชนให้ปลอดภัย ซึ่งการร้องขอให้ตำรวจใช้มาตรการเด็ดขาดในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และยังสามารถแจ้งเบาะแสยาเสพติดให้กับตำรวจทราบทันทีโดยไม่ลังเล การให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ดำเนินกิจกรรมต่างๆเพื่อเป็นช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการลดปัญหาอาชญากรรมในชุมชนการแจ้งข่าวสารอาชญากรรมโดยไม่เกรงกลัวอิทธิพลมืดเมื่อพบบุคคลที่เกี่ยวข้องยาเสพติด และสามารถหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อนำไปสู่การขยายผลต่อไปได้ **ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ** การมีความรู้ความเข้าใจในโทษ พิษภัย และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัญหาอาชญากรรม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับปัญหาอาชญากรรม มากขึ้นและจริงจังขึ้น จึงทำให้มีการณรงค์ให้ความรู้กับผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไปอย่างกว้างขวาง จึงทำให้ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในปัญหาอาชญากรรมตลอดจน โทษ พิษภัย และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัญหาอาชญากรรม ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ **ตำรวจ ไชยสถาน** ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความร่วมมือระหว่างองค์กรระดับอำเภอกับองค์กรระดับหมู่บ้านในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดบนพื้นที่สูง ศึกษากรณีอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า “ปัจจัยอำนาจในการบริหารและการจัดการด้านนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดบนพื้นที่สูงยังผูกขาดกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เพราะถือว่าเป็นงานเฉพาะด้านที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญพิเศษ ทำให้อำเภอในฐานะผู้ปฏิบัติไม่ได้มีส่วนร่วมพิจารณาหรือกำหนดนโยบายที่สำคัญจะมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนแต่อย่างใด ซึ่งในการปฏิบัติบางครั้งก็ไม่สามารถดำเนินการ ได้อย่างเป็นรูปธรรมเต็มที่เนื่องจากไม่ใช่หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรง จึงทำให้การประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรระดับหมู่บ้านในพื้นที่ไม่สอดคล้องกัน เป็นผลให้การดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดที่ผ่านมาต้องประสบ ปัญหาอุปสรรคและไม่บรรลุผลตามเป้าหมายเท่าที่ควร และยังพบว่าทุกฝ่ายมีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรให้อำเภอและองค์กรประชาชน ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้าน สมาชิกอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนและกลุ่มหนุ่มสาวในพื้นที่ระดับหมู่บ้าน ตลอดจนภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องได้เข้าไปมีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติดมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้คณะกรรมการชาวเขา และอำเภอมิอำนาจ หน้าที่ในเรื่องดังกล่าวตามกฎหมายด้วย อีกทั้งต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเรียนรู้ตระหนักถึง คุณโทษของยาเสพติด ภายใต้การควบคุมดำเนินงานในลักษณะของ “แผนแม่บท” และแผนปฏิบัติการประจำปีโดยมีการประสานสอดคล้องแผนงานในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ไปสู่ระดับชาติอย่างอย่างเป็นขั้นตอน ประกอบด้วยนโยบายในการ

ปฏิบัติที่ชัดเจน และมีแนวทางของทุกหน่วยงานไปในทิศทางเดียวกันให้คณะกรรมการชาวเขา ทำหน้าที่ประสานแผนงานในทุกระดับอย่างเป็นระบบ ผู้ปฏิบัติคือ อำเภอมีเอกภาพในการบริหารและจัดการในพื้นที่อันเป็นการกระจายอำนาจไปสู่ระดับล่างอย่างเหมาะสม และบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายในที่สุด ซึ่งแสดงถึงความร่วมมือขององค์กรระดับหมู่บ้านที่มีความสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดบนพื้นที่สูงอันเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนทางด้านมาตรการในการดำเนินการป้องกันปัญหาเสพติดในชุมชนชาวเขาด้านมาตรการการศึกษา ได้แก่ ควรส่งเสริมครอบครัวให้รู้จักดูแลเอาใจใส่สมาชิกในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ ด้านมาตรการบริการสารสนเทศและเผยแพร่ข่าวสาร ได้แก่ การออกเสียงตามสายทางหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน ด้านมาตรการทางเลือก ได้แก่ การฝึกฝนอาชีพในหมู่บ้าน ด้านมาตรการการสอดแทรก ได้แก่ การให้การสงเคราะห์แก่ผู้เสพติดที่เข้ารับการบำบัดรักษา ด้านการใช้นวัตกรรม ได้แก่ การใช้สุนัขสงครามในการตรวจสอบยาเสพติดในชุมชน มาตรการทางกฎหมาย ได้แก่ ควรให้มีการเลิกใช้ยาเสพติดในการรับรองแขกในชุมชน และมีวิธีทางค่านกฎหมายปราบปรามพ่อค้ายาเสพติดในชุมชน การออกหมายจับ การใช้ระบบผู้อาวุโสตกเดือน การฝึกฝนอาชีพ การให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องยาเสพติด การเปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อและทัศนคติในด้านประเพณีวัฒนธรรมเกี่ยวกับยาเสพติด ตลอดจนถึงการบำบัดรักษา”

และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมใกล้ตัวที่มีส่วนผลักดันให้ใช้ยาเสพติด อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้นำชุมชนตำบลเค็ดเห็นว่า การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมใกล้ตัวที่มีส่วนผลักดันให้ใช้ยาเสพติด เป็นการการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการป้องกันยาเสพติด ที่เน้นหลักการมีส่วนร่วม การพึ่งตนเอง การช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน ควบคู่ไปกับการพัฒนาเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ ที่อาศัยความเข้มแข็งของชุมชนและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในสังคมร่วมพลังพัฒนาให้ชุมชนมีความสงบ สะดวก สะอาด ปลอดภัย มีระเบียบวินัย มีเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็ง ประชาชนมีคุณภาพชีวิตดี วิถีชีวิตดีมีความสุขปราศจากสิ่งเสพติดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อุษา ตูภาพ** ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมป้องกันปัญหาบ้าในสถานศึกษาของผู้นำชุมชนในจังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า สภาพชุมชน ชุมชนนับเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่ต่อเนื่องจากครอบครัว และมี อิทธิพลต่อสมาชิกในชุมชนเป็นอย่างมาก หากสภาพแวดล้อมในชุมชนไม่ดี มีการมั่วสุมหรือเป็นแหล่ง อบายมุขมาก มีค่านิยมที่ผิด ๆ เช่น สนับสนุนผู้มีอิทธิพลมีพฤติกรรมที่ไม่ดี ขาดการควบคุมที่เข้มแข็ง ขาดปัจจัยชักนำไปในทางที่ดี ชุมชนดังกล่าวก็จะกลายเป็นชุมชนที่เอื้ออำนวยต่ออบายมุขในทุกเรื่อง

2) การผลการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านการปราบปราม

โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้นำชุมชนตำบลเค็ด ไม่มีอำนาจในการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยตรงเหมือนกับเจ้าหน้าที่ประกอบกับปัญหาเสพติดเป็นปัญหาระดับประเทศ การดำเนินงาน โดยเฉพาะผู้นำชุมชนเพียงคนเดียว หรือกลุ่มเดี่ยวย่อมไม่เพียงพอ จะต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลต่างๆ จึงจะสามารถปราบปรามยาเสพติดได้อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน **ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ** การให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการจับกุมและปราบปรามผู้กระทำความผิดอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้นำชุมชนตำบลเค็ดเชื่อว่า การที่ผู้นำชุมชนคอยช่วยเหลือส่งดูแลให้เบาะแสยาเสพติดต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อเป็นการช่วยให้ลดจำนวนปัญหาเสพติดในชุมชน ทั้งยังเป็นการสร้างความปลอดภัย ความสามัคคีความรักใคร่ให้เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงเป็นการเฝ้าเหตุการณ์ต่างๆ ที่ผิดปกติไม่ให้เกิดขึ้นในชุมชนอีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สันติราษฎร์ พวงมาลา** ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติดในเขตพื้นที่รับผิดชอบสถานีตำรวจภูธรตำบลแม่ปิง อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติดในพื้นที่รับผิดชอบสถานีตำรวจภูธรตำบลแม่ปิง อยู่ในระดับมาก ประชาชนส่วนใหญ่ต่างเห็นว่าประชาชนควรแจ้งเหตุร้ายให้ตำรวจรับทราบเมื่อพบเหตุร้าย

และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการดำเนินงานปราบปรามยาเสพติดอย่างต่อเนื่องเพียงใด อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากการสนับสนุนด้านงบประมาณในการป้องกันปราบปรามยาเสพติดของรัฐบาลมีไม่เพียงพอ ประกอบกับผู้นำชุมชนตำบลเค็ดมีภาระในการประกอบอาชีพของตนเอง อีกทั้งการเข้ามามีบทบาทในการการปราบปรามยาเสพติดบางครั้งต้องใช้งบประมาณของตนเองในการปฏิบัติงานทั้งด้านเอกสารและการติดต่อสื่อสารทำให้ผู้นำชุมชนเกิดความไม่คล่องตัวในการแสดงบทบาทการปราบปรามยาเสพติดได้เท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับ **สมศักดิ์ โพธิ์ศรีทอง** ได้วิจัยเรื่อง การนำนโยบายการแก้ไขปัญหายาเสพติดไปปฏิบัติ กรณีศึกษาอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า “วิธีการการนำนโยบายไปปฏิบัติทั้งกลุ่มบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ และประชาชนมีความเห็นสอดคล้องกันว่า อำเภอมีการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างจริงจัง รวมทั้งมีการระดมความคิดเห็นและจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมกัน เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามนโยบาย แต่วิธีการเกี่ยวกับการจัดทำเอกสารข้อมูลยาเสพติด และความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ กลุ่มประชาชนเห็นว่าการทำงานตามวิธีการนี้ยังมีน้อย โดยความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบาย แผนงาน การบริหาร สภาพแวดล้อมในการทำงานและการปฏิบัติตามนโยบาย ทั้ง 2 กลุ่ม เห็นด้วย ว่านโยบายการแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นนโยบายที่ดี สมควรที่จะทำอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง และการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อ

เอาชนะยาเสพติดอำเภอ โดยมีนายอำเภอเป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ จะทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ และรัฐบาลควรให้การสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอ”

3) การผลการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้นำชุมชนตำบลเค็ดเห็นว่าตำแหน่งผู้นำชุมชน เป็นบุคคลที่ได้รับความเคารพนับถือ ความไว้วางใจจากชุมชน จนให้ความร่วมมือ ร่วมใจ ในการติดต่อสื่อสาร กระทำกิจกรรมและรับผลประโยชน์เพื่อก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี ตลอดจนยังเป็นผู้ที่ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการให้คำปรึกษาแนะนำ สร้างแรงจูงใจให้ผู้ติดยาเสพติด เข้ารับการบำบัดรักษา การช่วยเหลือและให้กำลังใจแก่ผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟู เพื่อสามารถกลับคืนสู่ครอบครัว ชุมชน และดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การช่วยเหลือและให้กำลังใจแก่ผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟู เพื่อสามารถกลับคืนสู่ครอบครัว ชุมชนและดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้นำชุมชน ตำบลเค็ดให้ความสำคัญกับ การช่วยเหลือและให้กำลังใจแก่ผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูจะทำให้เขาเหล่านั้นมีกำลังใจกล้าที่จะกลับคืนสู่ครอบครัว ชุมชนและดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข และมีความมุ่งมั่นกลับตัวเป็นคนดีเมื่อหายเป็นปกติแล้วจะไม่หวนไปติดยาเสพติดอีก ซึ่งสอดคล้องกับ **กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด** ได้กำหนดไว้ใน แผนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด การบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพ ทำลายโครงสร้างของปัญหาเสพติด โดยตัดวงจรของยาเสพติด ด้วยการแยกผู้เสพยาเสพติดออกมารักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ทั้งโดยระบบสมัครใจ และระบบ บังคับ ตลอดจนจัดให้มีระบบการติดตาม ช่วยเหลือและให้กำลังใจแก่ผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟู เพื่อสามารถกลับคืนสู่ครอบครัว ชุมชนและดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข ควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพ และการใช้ทรัพยากรของหน่วยงานต่างๆ ทั้งของทางราชการ เอกชน และประชาชน เพื่อให้ผู้เสพยาเสพติดมีโอกาสได้รับการบำบัดฟื้นฟู ถ้ามีประสิทธิภาพและคุณภาพอย่างทั่วถึง

และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการ เอกชน เพื่อส่งตัวผู้ติดยาเสพติดไปบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพมากขึ้นเพียงใดอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากว่า ผู้นำชุมชนเห็นว่าการทำงานของเจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการมีการทำงานไม่ต่อเนื่องและค่อนข้างล่าช้า ผู้นำชุมชนจึงไม่ค่อยประสานงานกับหน่วยงานราชการ เอกชน เพื่อส่งตัวผู้ติดยาเสพติดไปบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ **อดงกค วรกี นวดน้อย ศรีรัตน์ และประสงค์ เดิศจันทวิสุทธิ** ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของอำเภอ ด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พบว่า “ปัญหาอุปสรรคในด้านการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ประกอบด้วยด้านระเบียบ/กฎหมายทำให้การปฏิบัติงานขาดความคล่องตัว การขาดแคลนบุคลากร งบประมาณ ดังนั้นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ ในการดำเนินงานของอำเภอ

ด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดท่ามกลางปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น บทบาทหน้าที่ของ นายอำเภอรวมทั้งปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ (ในระดับกิ่งอำเภอ) จะเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการดำเนินการให้มีความชัดเจนและบรรลุผลตามนโยบายที่กำหนดไว้ เทคนิคการบริหารที่ นายอำเภอควรใส่ใจอย่างยิ่ง คือ การใช้ภาวะผู้นำเพื่อสร้างศรัทธาแก่ส่วนราชการ ภาคเอกชนและ ประชาชน เพื่อสร้างการยอมรับและความร่วมมือบนพื้นฐานการประสานงานโดยใช้กระบวนการ ราษฎร-รัฐ ร่วมใจตามกระบวนการประชาคมทั้งในระดับหมู่บ้านและตำบล หากนายอำเภอยึดถึง หลักการนี้แล้วความสำเร็จในการดำเนินการของอำเภอไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็จะบรรลุผลในการ บำบัดทุกข์บำรุงสุข ประชาชนอย่างแท้จริง

5.2.2 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของผู้นำ ชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติดตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ที่มีเพศ อายุ และระดับ การศึกษา ต่างกัน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) จากสมมติฐานการวิจัยที่ว่า บทบาทของผู้นำชุมชนตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ที่มีเพศแตกต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำชุมชน ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ที่มีเพศ ต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยรวมทั้ง 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจาก เพศไม่ได้เป็น ข้อจำกัดในการแสดงบทบาทในการป้องกันยาเสพติดอาจเป็นเพราะปัจจุบันฐานะทางสังคมของ หญิงและชายมิได้แตกต่างกัน เพศหญิงออกทำงานนอกบ้านเช่นเดียวกับชายค่านิยมที่ว่าชายเป็นช้าง เท้าหน้า หญิงเป็นช้างเท้าหลัง เป็นผู้ตามนั้นหมดสิ้นไปแล้วและเพศหญิงก็มีฐานะมีบทบาท เป็นผู้ นำได้เช่นเดียวกับชาย ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าชุมชนตำบลเค็ด อำเภอเมืองจังหวัดยโสธร ให้การ ยอมรับ บทบาท หน้าที่ ความสามารถในการทำงานของผู้นำชุมชนโดยไม่แบ่งแยกเพศในการทำงาน ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อุษา อุดภาพ** ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมป้องกันปัญหายาบ้า ในสถานศึกษาของผู้นำชุมชนในจังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาปัจจัยความแตกต่างด้านสถานภาพของ ผู้นำชุมชนที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมการป้องกันปัญหายาบ้าในสถานศึกษาพบว่า เพศชายและเพศหญิง มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมการป้องกันปัญหายาบ้าไม่แตกต่างกัน โดยผู้นำชุมชนที่มีเพศแตกต่างกัน มี ส่วนร่วมการป้องกันยาบ้าในสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน

2) จากสมมติฐานการวิจัยที่ว่า บทบาทของผู้นำชุมชนตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ที่มีที่มีอายุ ต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด แตกต่างกัน ผู้นำชุมชนตำบลเค็ด อำเภอ เมือง จังหวัดยโสธรที่มีอายุแตกต่าง ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำชุมชนตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ที่มีอายุแตกต่าง มีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยรวมทั้ง 3 ด้านแตกต่างกัน ผลการวิจัย เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้นำชุมชนที่มีอายุ ต่างกัน มีประสบการณ์ชีวิตแตกต่าง

กัน จึงมีความรู้สึกนึกคิดที่แตกต่างกันส่งผลให้การแสดงบทบาทออกมาแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **อุษา ตูภาพ** ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมป้องกันปัญหาข่าในสถานศึกษาของผู้นำชุมชนในจังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาปัจจัยความแตกต่างด้านสถานภาพของผู้นำชุมชนที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมการป้องกันปัญหาข่าในสถานศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชนที่มีอายุ ต่างกัน จะมีส่วนร่วมการป้องกันปัญหาข่าในสถานศึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) จากสมมติฐานการวิจัยที่ว่า บทบาทของผู้นำชุมชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด : ศึกษากรณี ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้นำชุมชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยรวมทั้ง 3 ด้านแตกต่างกัน ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากระดับการศึกษามีผลต่อการแสดงบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อุษา ตูภาพ** ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมป้องกันปัญหาข่าในสถานศึกษาของผู้นำชุมชนในจังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาปัจจัยความแตกต่างด้านสถานภาพของผู้นำชุมชนที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมการป้องกันปัญหาข่าในสถานศึกษาพบว่าผู้นำชุมชนที่มีระดับการศึกษา แตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมการป้องกันปัญหาข่าในสถานศึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.2.3 การรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ซึ่งมีผู้ให้ข้อเสนอแนะ ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านการป้องกัน **ข้อที่มีค่าความถี่สูงสุด** คือ ควรมีวิทยามาให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด แก่ผู้นำชุมชน เพราะบางคนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้นำชุมชนเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเองและตระหนักว่าปัญหายาเสพติดเป็นภัยคุกคามต่อสังคมและประเทศชาติที่จะต้อง ร่วมมือกันป้องกันและแก้ไขและกลไกของรัฐทุกหน่วยงานทุกระดับต้องถือว่าการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดเป็นสิ่งสำคัญ และเร่งด่วน และเป็นหน้าที่ร่วมกันและต้องดำเนินการสนับสนุนการดำเนินการอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมโดยเร็วซึ่งสอดคล้องกับ **กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด** กล่าวไว้ใน แผนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด 2540 แนวปฏิบัติการดำเนินงานป้องกันยาเสพติด มีแนวทางการดำเนินงานป้องกันยาเสพติด ดังนี้

4.1 การให้การศึกษา โดยการสอดแทรกความรู้เรื่อง ยาเสพติด ไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียน

4.2 การเผยแพร่ข่าวสาร โดยอาศัยเทคนิควิธีการ และสื่อชนิดต่าง ๆ ถ่ายทอดความรู้สู่กลุ่มเป้าหมาย เช่น การจัดวิทยากรบรรยายทางสื่อมวลชนต่าง ๆ

4.3 การพัฒนาบุคลากร ซึ่งถือเป็นสื่อบุคคลในการให้ข่าวสาร และการศึกษามีสามารถถ่ายทอดความรู้ ตลอดจนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับยาเสพติดของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีสัมฤทธิ์ผล

4.4 การผลิตสื่อ ซึ่งนับว่าเป็นเครื่องมือทางเทคโนโลยีอย่างหนึ่ง ที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานล่องไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.5 การจัดกิจกรรมทางเลือก เพื่อให้ประชาชนมองเห็นทางเลือกอื่น ในการแก้ปัญหาที่มีทั้งทางเลือกด้านสุขอนามัย เช่น กีฬา นันทนาการ ดนตรี ทางเลือกด้านจริยธรรม เช่น อบรม ศิลธรรม กิจกรรมทางศาสนา ทางเลือกด้านอาชีพ เช่น การฝึกอาชีพและการส่งเสริมรายได้

4.6 สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดให้เพียงพอ ซึ่งนอกจากงบประมาณของรัฐแล้วหากไม่เพียงพอก็ขอความช่วยเหลือกับหน่วยงานเอกชนมาสนับสนุน

4.7 การวิจัยและประเมินผล ศึกษาแนวทาง และตรวจสอบประสิทธิภาพของการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อแก้ไขวิธีการป้องกันยาเสพติดให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

2) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านการปราบปรามพบว่า ข้อที่มีค่าความถี่สูงสุด คือ ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการดำเนินงานปราบปรามยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจากว่าผู้นำชุมชนเห็นว่าการทำงานของเจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการมีการทำงานไม่ต่อเนื่องและค่อนข้างล่าช้า ผู้นำชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ **สมศักดิ์ โพธิ์ศรีทอง** ได้วิจัยเรื่อง การนำนโยบายการแก้ไขปัญหายาเสพติดไปปฏิบัติ กรณีศึกษาอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่านโยบายการแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นนโยบายที่ดี สมควรที่จะทำอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง และการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดอำเภอ โดยมีนายอำเภอเป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ จะทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ และรัฐบาลควรให้การสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอ

3) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟู สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดพบว่า ข้อที่มีค่าความถี่สูงสุด คือ หน่วยงานราชการ เอกชน ควรให้การสนับสนุนเพื่อส่งตัวผู้ติดยาเสพติดไปบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพ ทั้งนี้เนื่องจากว่าผู้นำชุมชนเห็นว่าการทำงานของเจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการมีการทำงานค่อนข้างล่าช้า ผู้นำชุมชนไม่ค่อยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ เอกชนในการส่งตัวผู้ติดยาเสพติดไปบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ **อดงกต วรกี นवलน้อย ตรีรัตน์ และประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ** ดังกล่าว

5.3 ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะและข้อค้นพบ (Fact Findings) จากการวิจัยและการอภิปรายผลแล้วสามารถสรุปผลโดยแบ่งเป็น 2 ระดับ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัย จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

ผลการวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด : ศึกษากรณี ตำบลเค็ด อำเภอมือง จังหวัดยโสธร โดยรวมทั้ง 3 คำน อยู่ในระดับ มาก ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรรหามาตรการเพื่อรักษามาตรฐานระดับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติดนี้ให้คงไว้ และพัฒนาระดับบทบาทของผู้นำชุมชนให้เพิ่มขึ้น โดยการให้ความรู้ การฝึกอบรม เกี่ยวกับเนื้อหา รายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่การตัดสินใจว่าจะปฏิบัติอย่างไรกับปัญหายาเสพติด ควรจะดำเนินการได้ด้วยตนเองหรือควรแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก คือ **ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด** ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรรักษามาตรฐานและพัฒนาโดยให้มีการประสานงานทั้งภาครัฐ และเอกชน เพื่อให้การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก คือ **ด้านการปราบปราม** ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรจึงควรปรับปรุงและส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนมีอำนาจในการปราบปรามยาเสพติดอย่างแท้จริงตลอดจนควรจัดหาค่าตอบแทนและสวัสดิการต่าง ๆ ให้คู่กับการเสี่ยงภัย แก่ผู้นำชุมชน เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้นำชุมชน

1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการป้องกัน

โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้นองค์กรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรรักษามาตรฐานระดับให้คงไว้และพัฒนาให้มีระดับที่สูงขึ้นกว่าเดิม โดยการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่การตัดสินใจว่าจะปฏิบัติอย่างไรกับปัญหายาเสพติดปลูกฝังการจิตสำนึกว่ามีโซ่หน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจแต่ฝ่ายเดียวเท่านั้นที่มีหน้าที่ป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติด แต่เป็นหน้าที่ของทุกคนในชุมชนที่จะต้องร่วมมือกันทั้งในเรื่องการสอดส่องดูแลชุมชนให้ปลอดภัย

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การมีความรู้ความเข้าใจใน โทษ พินัย และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัญหายาเสพติด อยู่ในระดับมาก ดังนั้นองค์กรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรรักษามาตรฐานระดับให้คงไว้และพัฒนาให้มีระดับที่สูงขึ้นกว่าเดิม โดยการให้ความสำคัญกับปัญหายาเสพติดมากขึ้น

และจริงจิ่งขึ้น โดยการรณรงค์ให้ความรู้กับผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไปอย่างกว้างขวางให้มีความรู้ความเข้าใจในปัญหายาเสพติดตลอดจน โทษ พิษภัย และผลกระทบที่เกิดขึ้น

และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมใกล้ตัวที่มีส่วนผลักดันให้ใช้ยาเสพติด อยู่ในระดับ มาก ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรจึงควรปรับปรุงและพัฒนาเกี่ยวกับความรู้เรื่องยาเสพติด ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องยาเสพติด โดยเน้นให้ผู้นำชุมชนเห็นว่า การปรับปรุงสภาพแวดล้อมใกล้ตัว เป็นการการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการป้องกันยาเสพติด ที่เน้นหลักการมีส่วนร่วม การพึ่งตนเอง การช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน

2) การผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการปราบปราม

โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรจึงควรปรับปรุงและส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนมีอำนาจในการปราบปรามยาเสพติดอย่างแท้จริงตลอดจนควรจัดหาค่าตอบแทนและสวัสดิการต่าง ๆ ให้คู่กับการเสี่ยงภัย แก่ผู้นำชุมชนเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้นำชุมชน

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการจับกุมและปราบปรามผู้กระทำความผิดอยู่ในระดับมาก ดังนั้นองค์กรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรรักษามาตรฐานระดับให้คงไว้และพัฒนาให้มีระดับที่สูงขึ้นกว่าเดิม โดยการเสริมสร้างความมั่นใจในความปลอดภัยให้ผู้นำชุมชนไม่ให้เกรงกลัวอิทธิพลมืดเมื่อพบบุคคลที่เกี่ยวข้องยาเสพติด ให้แจ้งเบาะแสยาเสพติดให้กับตำรวจทราบทันทีโดยไม่ลังเลทำให้สามารถหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อนำไปสู่การขยายผลต่อไปได้

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการดำเนินงานปราบปรามยาเสพติดอย่างต่อเนื่องเพียงใด อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรจึงควรปรับปรุงและให้การสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอให้ผู้นำชุมชนมีค่าตอบแทนและสวัสดิการต่าง ๆ ให้คู่กับการเสี่ยงภัย แก่ผู้นำชุมชนเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้นำชุมชน เพราะการเข้ามามีบทบาทในการการปราบปรามยาเสพติด บางครั้งต้องใช้งบประมาณของตนเองในการปฏิบัติงานทั้งด้านเอกสารและการติดต่อสื่อสารทำให้ผู้นำชุมชนเกิดความไม่คล่องตัวในการแสดงบทบาทการปราบปรามยาเสพติดได้เท่าที่ควร

3) การผลการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรรักษามาตรฐานและพัฒนาโดยให้มีการประสานงานทั้งภาครัฐ และเอกชน เพื่อให้การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การช่วยเหลือและให้กำลังใจแก่ผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟู เพื่อสามารถกลับคืนสู่ครอบครัว ชุมชนและดำรงชีวิต ได้อย่างปกติสุข อยู่ในระดับมากดังนั้นองค์กรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรรักษามาตรฐานระดับให้คงไว้และพัฒนาให้มีระดับที่สูงขึ้นกว่าเดิมโดยให้ความรู้

เกี่ยวกับขั้นตอนวิธีการการช่วยเหลือและให้กำลังใจแก่ผู้ที่ผ่านการบำบัดฟื้นฟู และชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในชุมชนภายหลังจากมีการช่วยเหลือและให้กำลังใจแก่ผู้ที่ผ่านการบำบัดฟื้นฟูแล้วจะทำให้เขาเหล่านั้นมีกำลังใจกล้าที่จะกลับคืนสู่ครอบครัว ชุมชนและดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข และมีคามความมุ่งมั่นกลับตัวเป็นคนดีเมื่อหายเป็นปกติแล้วจะไม่หันไปคิดยาเสพติดอีก

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการ เอกชน เพื่อส่งตัวผู้ติดยาเสพติดไปบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพมากขึ้นเพียงใดอยู่ในระดับมาก ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรจึงควรปรับปรุงและพัฒนามาตรการการทำงานของเจ้าหน้าที่หน่วยงานให้มีการทำงานที่จริงจัง ต่อเนื่อง และรวดเร็วในการประสานงานกับผู้นำชุมชน เพื่อส่งตัวผู้ติดยาเสพติดไปบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพ

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยเรื่องบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธรดังนี้

- 1) ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างต่อเนื่องของผู้นำชุมชน ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร
- 2) ควรศึกษาความรู้ ความเข้าใจ ของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร
- 3) ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

1. หนังสือทั่วไป

การปกครอง, กรม. **คู่มือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน**. กรุงเทพมหานคร : กรมการปกครอง, 2546.

_____. **พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2542 (2) มาตรา 4**. ในราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 118 ตอนพิเศษ 88 ง ลงวันที่ 11 กันยายน 2544.

กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด. **แผนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด 2540**. กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์, 2540.

กิติ ตั๊กคานนท์. **เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ**. กรุงเทพมหานคร : เปลวอักษร, 2542.

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, สำนักงาน. **ความรู้เบื้องต้นเรื่องยาเสพติด**. กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์, 2540.

งามพิศ สัตย์สงวน. **สังคมและวัฒนธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

จ้านง อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2534.

จุมพล หนิมพานิช. **มนุษย์กับสังคม**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2540.

ชูดา จิตพิทักษ์. **สังคมวิทยาและวัฒนธรรมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2528.

ไชยยศ เหมะรัชตะ. **ปัญหาเสพติด**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

ชิตยา สุวรรณภู. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2527.

ณรงค์ เส็งประชา. **มนุษย์กับสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2538.

เดโช สวานานนท์. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2518.

ชิตยา สุวรรณภู. **ความคาดหวังบทบาทของพัฒนาการคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2540.

ธนพร กล้ายกัน. **บทบาทคณะกรรมการพัฒนาสตรีตำบลกับการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 1, 2541.

- ธีระศักดิ์ อุ่ณารมณฺ์เลิศ. **เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา : การสร้างและการพัฒนา**. นครปฐม : ภาควิชา
พื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549.
- นิภา เมธาวิชัย. **วิทยาการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏธนบุรี, 2543.
- พัฒน์ บุญรัตน์. **งานปกครองและพัฒนาของผู้ว่าฯ ดีเด่น**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ลักษณ์, 2543.
- บุญชม ศรีสะอาด. **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, 2545.
- ประภาส ศิลประค์มี. **บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของคณะกรรมการปฏิบัติการ
การพัฒนาชนบทระดับตำบล**. กรุงเทพมหานคร : กรมการพัฒนาชุมชน, 2529.
- ประมวล รัตนวงศ์. **จิตวิทยาเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2519.
- ปรัชญา เวสารัชช. **พื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของการเมืองไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร :
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2543.
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา และคณะ. **พฤติกรรมกลุ่ม**. กรุงเทพมหานคร : พัฒนาศึกษา, 2542.
- พัชร นักรบเร่ง. **จิตวิทยาสังคม**. นครราชสีมา : วิทยาลัยบรมราชชนนีนครราชสีมา, 2542.
- พระธรรมปิฎก (ประยุตต์ ปยุตโต). **ภาวะผู้นำ ในผู้นำ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, 2541.
- พัฒน์ บุญรัตน์. **งานปกครองและพัฒนาของผู้ว่าฯ ดีเด่น**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ลักษณ์, 2543.
- พิทยา สายหู. **กลไกของสังคม**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- ไพบุลย์ ช่างเรียน. **การปกครองมหานคร**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2516.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ฉบับปรับปรุงใหม่ล่าสุด)**.
กรุงเทพมหานคร : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2543.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร :
บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด, 2546.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. **เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น,
2540.
- สงวนศรี วิรัชชัย. **จิตวิทยาสังคมเพื่อการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ศึกษาพรการพิมพ์, 2537.
- สุชา จันท์เอม. **จิตวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2539.
- สุนทร ทองคง. **ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ
หมู่บ้าน**. นครสวรรค์ : ม.ป.ท., 2527.
- สุพัตรา สุภาพ. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2522.

ส่งศรี ชมพูนุช. **การวิจัย**. นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 2547.

โสภา ชูพิศุทธ์ชัย และคณะ. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญาวิทยา และงานยุติธรรม 2540**. กรุงเทพฯ
มหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540.

อกิน รพีพัฒน์. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย**.
กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527.

อรุณ รักรธรรม. **พฤติกรรมองค์กร**. กรุงเทพมหานคร : โอเคียนสโตร์, 2526.

2. วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/งานวิจัย

กชกร ชูแก้ว. “ประสิทธิผลการใช้กระบวนการสร้างพลังเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการ
ดำเนินงานป้องกันแก้ไขปัญหาอาชญากรรมอย่างยั่งยืน จังหวัดยโสธร”. **การศึกษาค้นคว้า
อิสระทางรัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547.

กนิษฐา ดั่งอินทร์. “บทบาทของผู้นำชุมชนในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม
ในชุมชน อำเภอพัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**.
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรังสิต, 2549.

เกรียงศักดิ์ กองทับทิม. “การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันปัญหาอาชญากรรม : ศึกษาเฉพาะ
กรณีเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรตำบลกระต๊อบอำเภอกำแพงแสน จังหวัด
นครปฐม”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏนครปฐม,
2546.

ชุตินา คูหาทอง. “การรับรู้และการปฏิบัติตามบทบาทงานอนามัยแม่และเด็กและงานวางแผน
ครอบครัวแม่ตัวอย่างที่อบรมแล้วในจังหวัดขอนแก่น”. **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต**.
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2533.

ธนพร คล้ายกัน. “การยอมรับบทบาทผู้นำท้องถิ่นสตรีของหัวหน้าครัวเรือนในเขตจังหวัดสระบุรี”.
วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540.

นงเยาว์ ปิฎกฤษต์. “บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน ศึกษาเฉพาะจังหวัด
สงขลา”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒสงขลา, 2535.

นภคณ เจริญชัยกุล. “การศึกษามาตรการป้องกันยาเสพติดในชุมชนชาวเขา : ศึกษาเฉพาะชุมชน
ชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเขาน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์”. **วิทยานิพนธ์การศึกษา
มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, 2547.

- บัณฑิร อ่อนคำ สมควร ชันเงิน และอังกร อุณกุล. “รูปแบบการแก้ไขปัญหาอาเสพติดในระดับพื้นที่ โดยเน้นบทบาทของชุมชนและระบบกลไกของรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนที่เอื้ออำนวยต่อการแก้ไขปัญหาอาเสพติดในชุมชน : ศึกษากรณีภาคใต้”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2549.
- ปรานี หมอนทอง. “ทิศทางการพึ่งตนเองในสังคมที่กำลังเปลี่ยนไป”. **วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533.
- ประวิทย์ กังวล. “ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมในเขตสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542.
- วินัย มณีสปัญญากุล. “การมีส่วนร่วมและแนวทางในการป้องกันปัญหาอาบ้ำของผู้นำชุมชน : ศึกษากรณีในพื้นที่รับผิดชอบสถานีตำรวจภูธรตำบลลูกแก อำเภอกาบัง จังหวัดกาญจนบุรี”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2544.
- วรณัฐ ดิระประเสริฐสิน. “การพัฒนาบทบาทผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาเสพติดในระดับชุมชน”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2544.
- ศัทธา บุคคาเพ็ง. “บทบาทของผู้นำชุมชนในการจัดบริการสาธารณสุขของเครือข่ายบริการสุขภาพอำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา”. **วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2548.
- ศิริพร ลือวิภาสกุล. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏนครปฐม, 2545.
- สมศักดิ์ พลกะบ. “บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการแก้ไขปัญหาอาเสพติด ตำบลไผ่ อำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร”. **วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2551.
- สมศักดิ์ โพธิ์ศรีทอง. “การนำนโยบายการแก้ไขปัญหาอาเสพติดไปปฏิบัติ กรณีศึกษาอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์”. **ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, 2546.

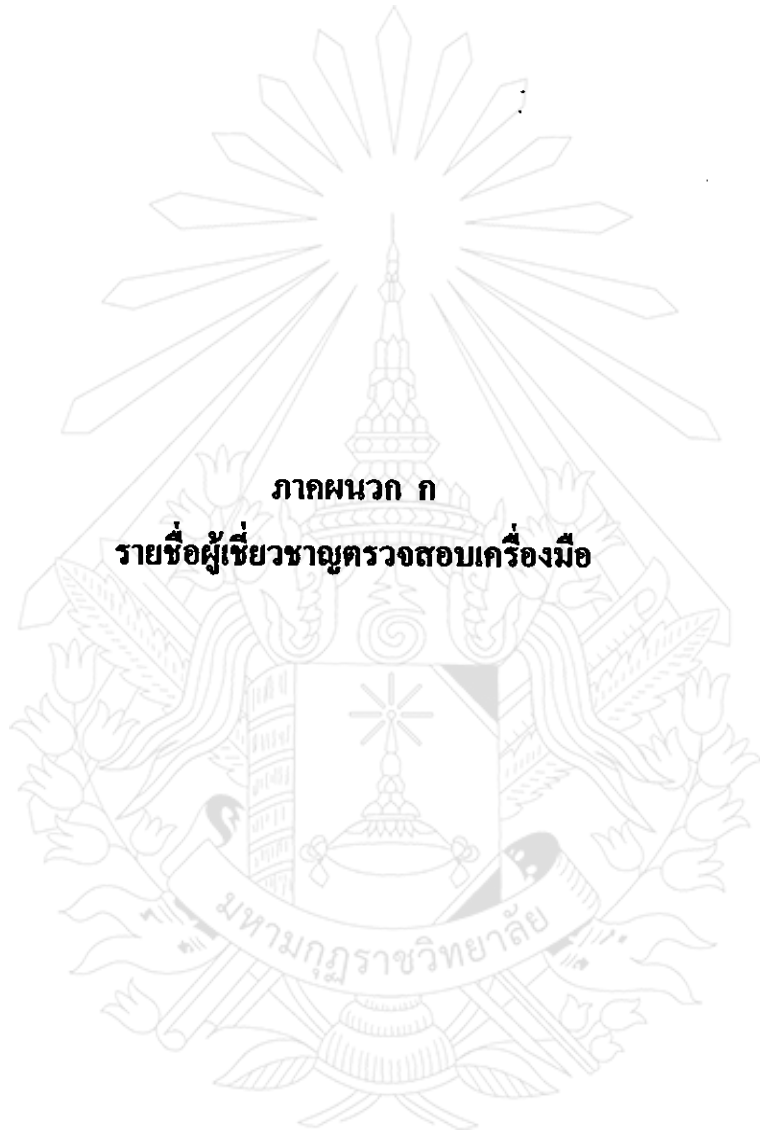
- สันติราษฎร์ พวงมาลา. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติดในเขตพื้นที่รับผิดชอบสถานีตำรวจภูธรตำบลแม่ปิ้ง อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่”. **วารนิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2551.
- สมบัติ เสาว์แก้ว. “บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการบริหารและจัดการแหล่งน้ำขนาดเล็ก : ศึกษากรณีจังหวัดมหาสารคาม”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2536.
- สำเร็จ ไชยเสน. “ความร่วมมือระหว่างองค์กรระดับอำเภอกับองค์กรระดับหมู่บ้านในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดบนพื้นที่สูง ศึกษากรณีอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, 2548.
- อลงกต วรกี นวลน้อย ตรีรัตน์ และประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์. “รายงานประเมินผล เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของอำเภอด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด”. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อาสารักษาดินแดน, 2543.
- อุษา สุภาพ. “การมีส่วนร่วมป้องกันปัญหายาบ้าในสถานศึกษาของผู้นำชุมชนในจังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, 2550.

3. เอกสารที่ยังไม่ได้ตีพิมพ์

- สำนักนายกรัฐมนตรี. **แนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542. (อัดสำเนา)
- สำนักปลัดอำเภอเมือง. **สรุปรายงานประจำปี 2552**. ยโสธร : สำนักปลัดอำเภอเมือง จังหวัดยโสธร, 2552. (อัดสำเนา)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

1. อาจารย์รัชชัย ขยันทำ

การศึกษา	ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา
ตำแหน่งปัจจุบัน	อาจารย์/กรรมการและเลขานุการ ฝ่ายวิชาการ ศูนย์การศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย
สถานที่ทำงาน	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

2. อาจารย์พิเชฐ ศรีห้ำ

การศึกษา	ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง
ตำแหน่งปัจจุบัน	นักวิชาการศึกษา วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
สถานที่ทำงาน	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

3. อาจารย์เอกศุดา วินัยโกศล

การศึกษา	วิทยาศาสตร์บัณฑิต(สถิติ)
ตำแหน่งปัจจุบัน	ครู ค.ศ. 1 โรงเรียนเทศบาล 1 สุขวิทยากรตั้งตรงจิต15
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนเทศบาล 1 สุขวิทยากรตั้งตรงจิต15

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

ที่ ศร 6019/ว 108

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองยโสธร
จังหวัดยโสธร 35000

22 กุมภาพันธ์ 2553

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายรัชชัย ขยันทำ
สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 1 ชุด
2. โครงร่างสารนิพนธ์ จำนวน 1 ชุด

ด้วย ร้อยตำรวจเอกคมเพชร นามสกุล ปกติ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชา
รัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ได้ทำสาร
นิพนธ์เรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลเกิด
อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร” เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตร ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ขอความอนุเคราะห์
จากท่านซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อทำวิจัย

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดทราบและพิจารณา และวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร หวังเป็น
อย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีเช่นเคย ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระปริยัติธีรวงศ์)

รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

ศูนย์การศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย
วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
โทร. 0-4571-1056 ต่อ 103
<http://www.ybc.mbu.ac.th>

ผศ.ดร.เมษุตชัยอภัย

(ทนายรัชชัย ขยันทำ)

ที่ ศธ 6019/ว 108

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองยโสธร
จังหวัดยโสธร 35000

22 กุมภาพันธ์ 2553

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายพิเชฐ ศรีหาล้า
สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 1 ชุด
2. โครงร่างสารนิพนธ์ จำนวน 1 ชุด

ด้วย ร้อยตำรวจเอกคมเพชร นามสกุล ปกติ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชา
รัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ได้ทำสาร
นิพนธ์เรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลเต็ด
อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร” เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตร ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ขอความอนุเคราะห์จาก
ท่านซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อทำวิจัย

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณา และวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร หวังเป็น
อย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีเช่นเคย ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระปริยัติธีรวงศ์)

รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

ศูนย์การศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย
วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
โทร. 0-4571-1056 ต่อ 103
<http://www.ybc.mbu.ac.th>

ทจป

2/3/2553

ที่ ศธ 6019/ว 108

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองยโสธร
จังหวัดยโสธร 35000

22 กุมภาพันธ์ 2553

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย
เจริญพร นางสาวเกศสุดา วินัยโกศล
สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 1 ชุด
2. โครงร่างสารนิพนธ์ จำนวน 1 ชุด

ด้วย ร้อยตำรวจเอกคมเพชร นามสกุล ปกติ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชา
รัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ได้ทำสาร
นิพนธ์เรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลเด็ด
อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร” เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตร ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ขอความอนุเคราะห์จาก
ท่านซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อทำวิจัย

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณา และวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร หวังเป็น
อย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีเช่นเคย ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

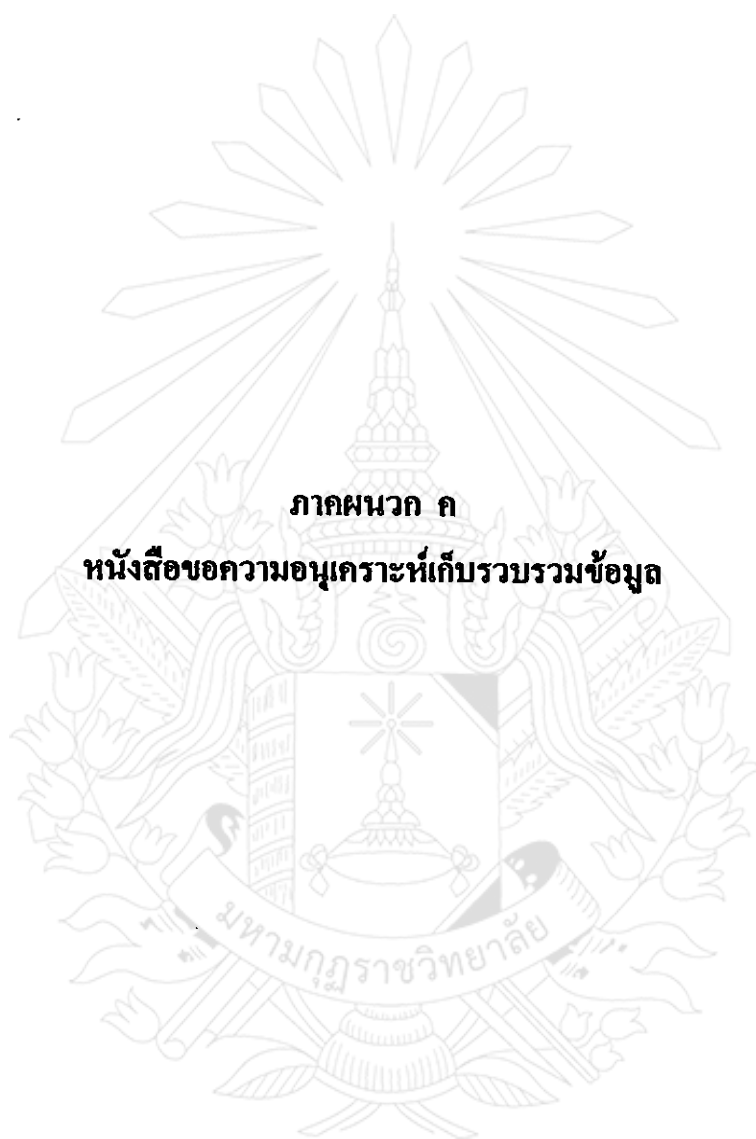
ขอเจริญพร

(พระปรีดิธีรวงศ์)

รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

ศูนย์การศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย
วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
โทร. 0-4571-1056 ต่อ 103
<http://www.ybc.mbu.ac.th>

114 - 11/10/53

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

เทศบาลเมืองยโสธร

1085

10.00

10.00

ที่ ศธ 6019/ว 107

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองยโสธร
จังหวัดยโสธร 35000

22 กุมภาพันธ์ 2553

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

เจริญพร นายองค์การบริหารส่วนตำบลเค็ด

- สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 1 ชุด
2. โครงร่างสารนิพนธ์ จำนวน 1 ชุด

ด้วย ร้อยตำรวจเอกคมเพชร ปกติ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครองมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ได้ทำสารนิพนธ์เรื่อง "บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด : ศึกษากรณี ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร" เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาดังกล่าว ได้เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลในหน่วยงานของท่าน ส่วนวันเวลานั้น นักศึกษาจะมาติดต่อประสานงานกับท่านโดยตรง

จึงเจริญพรมาเพื่อ โปรดทราบและพิจารณา และวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระปรีดิศิรวงศ์)

รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

ศูนย์การศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย
วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
โทร. 0-4571-1056 ต่อ 103
<http://www.ybc.mbu.ac.th>

วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
บัณฑิตวิทยาลัย

ภาคผนวก ง
แบบสอบถาม

มหาจุฬาราชวิทยาลัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด :
ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ผู้วิจัยใคร่ขอความร่วมมือจากท่าน ได้กรุณาตอบแบบสอบถามและแสดงความคิดเห็นที่ตรงความเป็นจริงทุกข้อ ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับจากท่านในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์และมีคุณค่าอย่างสูง ต่อการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้และคำตอบของท่านจะไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่ประการใดข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจะปกปิดเป็นความลับ แต่จะนำไปวิเคราะห์ เพื่อนำผลการวิจัยไปแก้ไขปรับปรุงเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ตำบลเค็ด อำเภอเมืองจังหวัดยโสธร

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ของตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

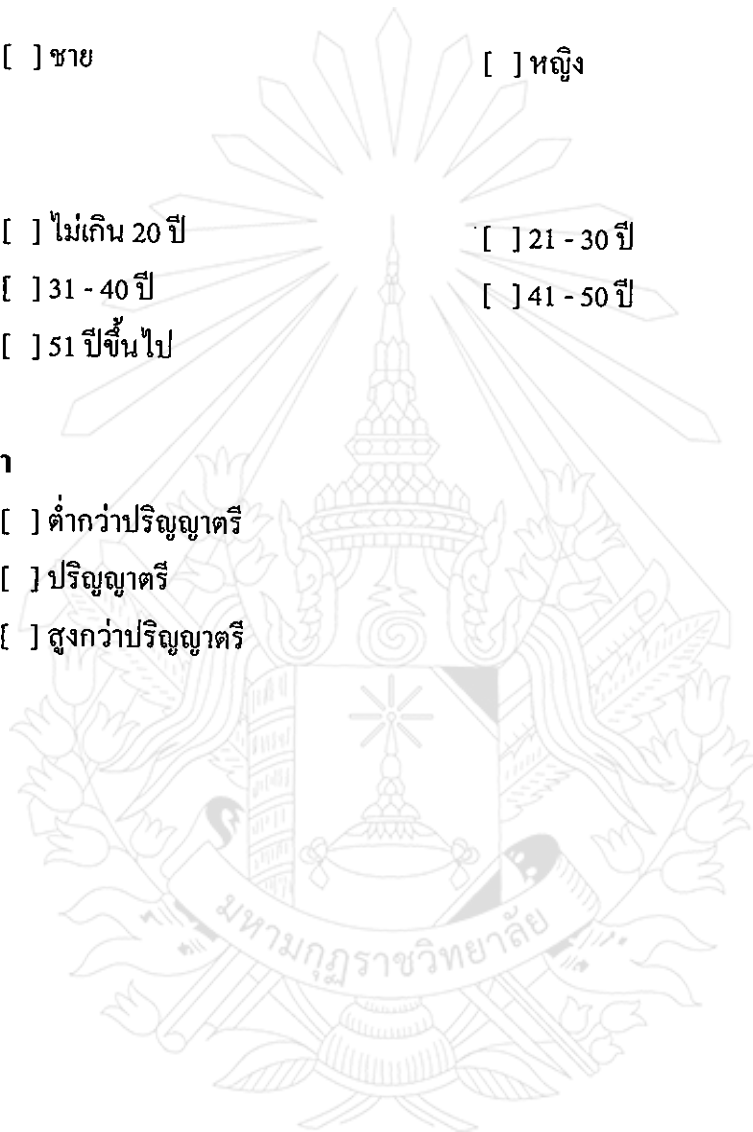
ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ร้อยตำรวจเอกคมเพชร ปกติ

นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

ตอนที่ 1 บัณฑิตส่วนนุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน [] หน้าข้อความที่ตรงกับข้อมูลส่วนตัวของท่าน

1. เพศ ชาย หญิง**2. อายุ** ไม่เกิน 20 ปี 21 - 30 ปี 31 - 40 ปี 41 - 50 ปี 51 ปีขึ้นไป**3. ระดับการศึกษา** ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี

ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับบทบาทของผู้นำชุมชน ตำบลเค็ด อำเภอเมืองจังหวัดยโสธร
ในการแก้ไขปัญหายาเสพติด

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องคำตอบทางขวามือ ของแต่ละข้อเพียงอย่างเดียว ที่ตรงกับ
 ความคิดเห็นของท่าน

ข้อ	รายการ	ระดับบทบาท				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านการป้องกัน						
1.	ได้ให้ข่าวสาร ความรู้และข้อมูลในเรื่องคุณภาพชีวิต ยาและยาเสพติด					
2.	มีส่วนในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมใกล้ตัวที่มีส่วนผลักดันให้ใช้ยาเสพติดมากน้อยเพียงใด					
3.	มีความรู้เรื่องยาเสพติดในแง่มุมต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด					
4.	ได้ศึกษาจนเข้าใจและพร้อมทั้งชี้แจงให้ผู้อื่นเข้าใจเรื่องยาเสพติดมากน้อยเพียงใด					
5.	มีความรู้ความเข้าใจในโทษ พิษภัย และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัญหายาเสพติดมากน้อยเพียงใด					
6.	ได้ประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวภายในหมู่บ้านเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมากน้อยเพียงใด					
7.	มีส่วนร่วมในการรณรงค์ชี้แจงกระตุ้นกระแสสังคมในหมู่บ้านเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดมากน้อยเพียงใด					

ข้อ	รายการ	ระดับบทบาท				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
2. ด้านการปราบปราม						
1.	การให้ข่าวสาร/เบาะแส/แหล่งการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากน้อยเพียงใด					
2.	การให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการจับกุมและปราบปรามผู้กระทำผิดมีมากน้อยเพียงใด					
3.	มีการดำเนินงานปราบปรามยาเสพติดอย่างต่อเนื่องเพียงใด					
4.	มีการปราบปราม การแสวงหาข่าว การติดตามความเคลื่อนไหว เบาะแสต่าง ๆ เพียงใด					
5.	มีการติดตามผลการดำเนินการหลังจากการปราบปรามยาเสพติดเพียงใด					
3. ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด						
1.	มีส่วนร่วมพัฒนาศักยภาพและการใช้ทรัพยากรของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของทางราชการ เอกชน และประชาชน เพื่อให้ผู้เสพยาเสพติดมีโอกาสได้รับการบำบัดฟื้นฟู ที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพอย่างทั่วถึงเพียงใด					
2.	มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการ เอกชน เพื่อส่งตัวผู้ติดยาเสพติดไปบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพมากน้อยเพียงใด					
3.	ให้คำปรึกษาแนะนำ ชักนำ สร้างแรงจูงใจให้ผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษา มากน้อยเพียงใด					

ข้อ	รายการ	ระดับบทบาท				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3. ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด (ต่อ)						
4.	มีส่วนร่วมทำสายโครงสร้างของปัญหาเสพติด โดยตัดวงจรของยาเสพติดด้วยการแยกผู้เสพยาเสพติดออกมารักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งโดยระบบสมัครใจ และระบบบังคับเพียงใด					
5.	ให้การช่วยเหลือและให้กำลังใจแก่ผู้ที่ผ่านการบำบัดฟื้นฟูเพื่อสามารถกลับคืนสู่ครอบครัว ชุมชนและดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุขเพียงใด					

**ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended) เพื่อสอบถามข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต ของตำบลเค็ด อำเภอเมือง
จังหวัดยโสธร**

1. ด้านการป้องกัน

ข้อเสนอแนะ.....

.....

2. ด้านการปราบปราม

ข้อเสนอแนะ.....

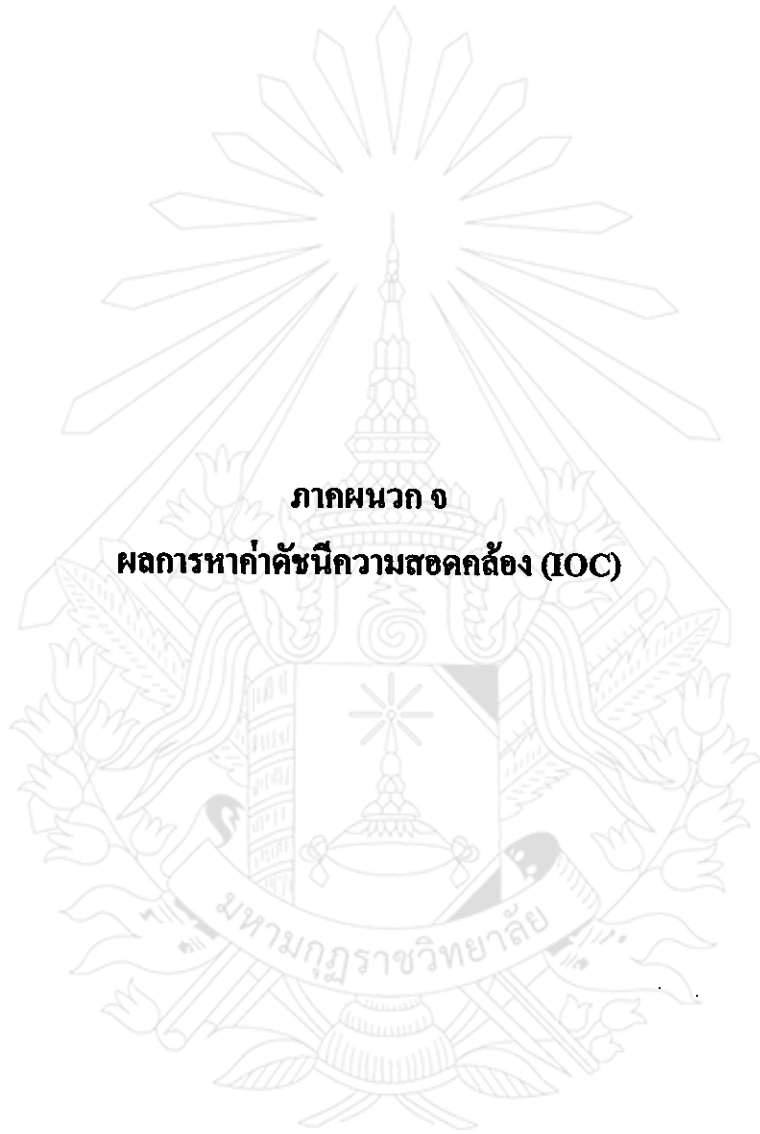
.....

3. ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

ข้อเสนอแนะ.....

.....

ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ง

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ผลการหาคำดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม

เรื่อง บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด :

ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

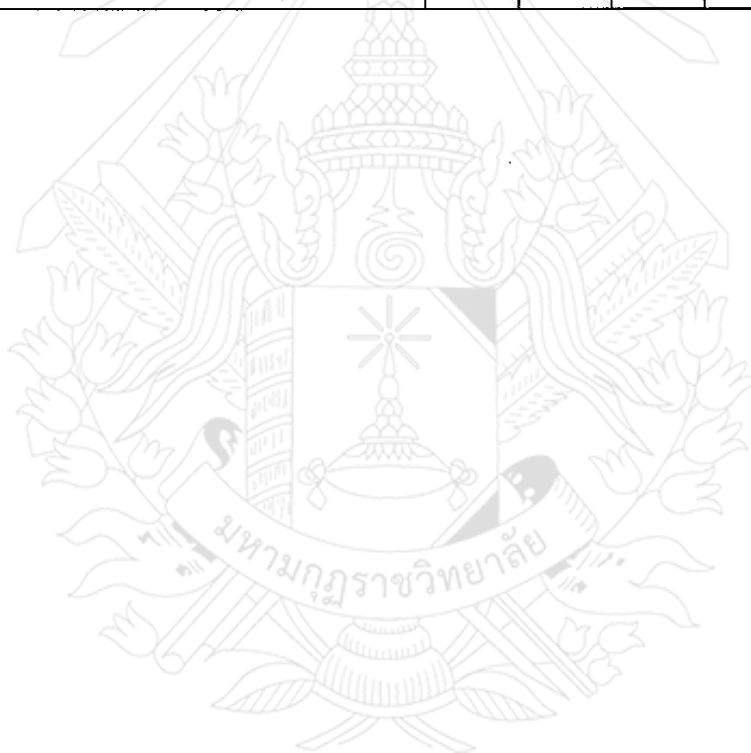
ตอนที่ 2 ระดับบทบาทของผู้นำชุมชน ตำบลเค็ด อำเภอเมืองจังหวัดยโสธรในการแก้ไขปัญหา ยาเสพติด

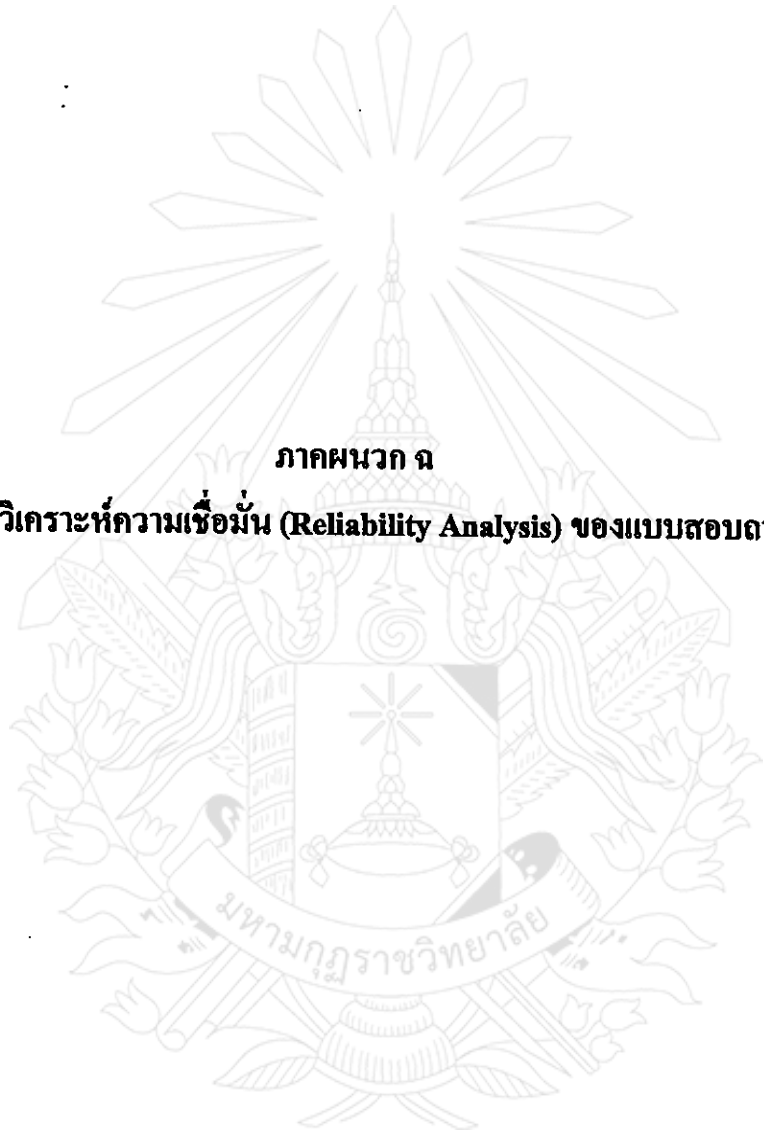
คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องคำตอบทางขวามือ ของแต่ละข้อเพียงอย่างเดียว ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน เพียงช่องเดียวเท่านั้น

ข้อ	ประเด็นคำถาม	คะแนนความเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่า IOC	สรุป ผล
		1	1	1		
1. ด้านการป้องกัน						
1.	ได้ให้ข่าวสาร ความรู้และข้อมูลในเรื่อง คุณภาพชีวิต ยาและยาเสพติด	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.	มีส่วนในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมใกล้ตัว ที่มีส่วนผลักดันให้ใช้ยาเสพติดมากน้อย เพียงใด	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3.	มีความรู้เรื่องยาเสพติดในแง่มุมต่าง ๆ มาก น้อยเพียงใด	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4.	ได้ศึกษาจนเข้าใจและพร้อมทั้งชี้แจงให้ผู้อื่น เข้าใจเรื่องยาเสพติดมากน้อยเพียงใด	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5.	มีความรู้ความเข้าใจในโทษ พิษภัย และ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัญหา ยาเสพติดมาก น้อยเพียงใด	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
6.	ได้ประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวภายใน หมู่บ้านเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปราม ยาเสพติดมากน้อยเพียงใด	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ข้อ	ประเด็นคำถาม	คะแนนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่า IOC	สรุปผล
		1	1	1		
1. ด้านการป้องกัน (ต่อ)						
7.	มีส่วนร่วมในการรณรงค์ชี้แจงกระตุ้นกระแสสังคมในหมู่บ้านเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดมากขึ้นน้อยเพียงใด	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2. ด้านการปราบปราม						
1.	การให้ข่าวสาร/เบาะแส/แหล่งการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากขึ้นน้อยเพียงใด	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.	การให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการจับกุมและปราบปรามผู้กระทำผิดมีมากขึ้นน้อยเพียงใด	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3.	มีการดำเนินงานปราบปรามยาเสพติดอย่างต่อเนื่องเพียงใด	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4.	มีการปราบปราม การแสวงหาข่าว การติดตามความเคลื่อนไหว เบาะแสต่าง ๆ เพียงใด	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5.	มีการติดตามผลการดำเนินการหลังจากการปราบปรามยาเสพติดเพียงใด	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3. ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด						
1.	มีส่วนร่วมพัฒนาศักยภาพและการใช้ทรัพยากรของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของทางราชการ เอกชน และประชาชน เพื่อให้ผู้เสพติดมีโอกาสได้รับการบำบัดฟื้นฟู ที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพอย่างทั่วถึงเพียงใด	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.	มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการ เอกชน เพื่อส่งตัวผู้ติดยาเสพติดไปบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพมากขึ้นน้อยเพียงใด	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3.	ให้คำปรึกษาแนะนำ ชักนำ สร้างแรงจูงใจให้ผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษา มากน้อยเพียงใด	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ข้อ	ประเด็นคำถาม	คะแนนความเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่า IOC	สรุป ผล
		1	1	1		
3. ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด (ต่อ)						
4.	มีส่วนร่วมทำลายโครงสร้างของปัญหาเสพติด โดยตัดวงจรของยาเสพติดด้วยการแยกผู้เสพยา เสพติดออกมารักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ทั้งโดยระบบสมัครใจ และระบบบังคับเพียงใด	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5.	ให้การช่วยเหลือและให้กำลังใจแก่ผู้ที่ผ่านการ บำบัดฟื้นฟูเพื่อสามารถกลับคืนสู่ครอบครัว ชุมชนและดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุขเพียงใด	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ภาคผนวก ฉ

ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability Analysis) ของแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability Analysis) ของแบบสอบถาม

เรื่อง บทบาทของผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด :

ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลเค็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

Reliability

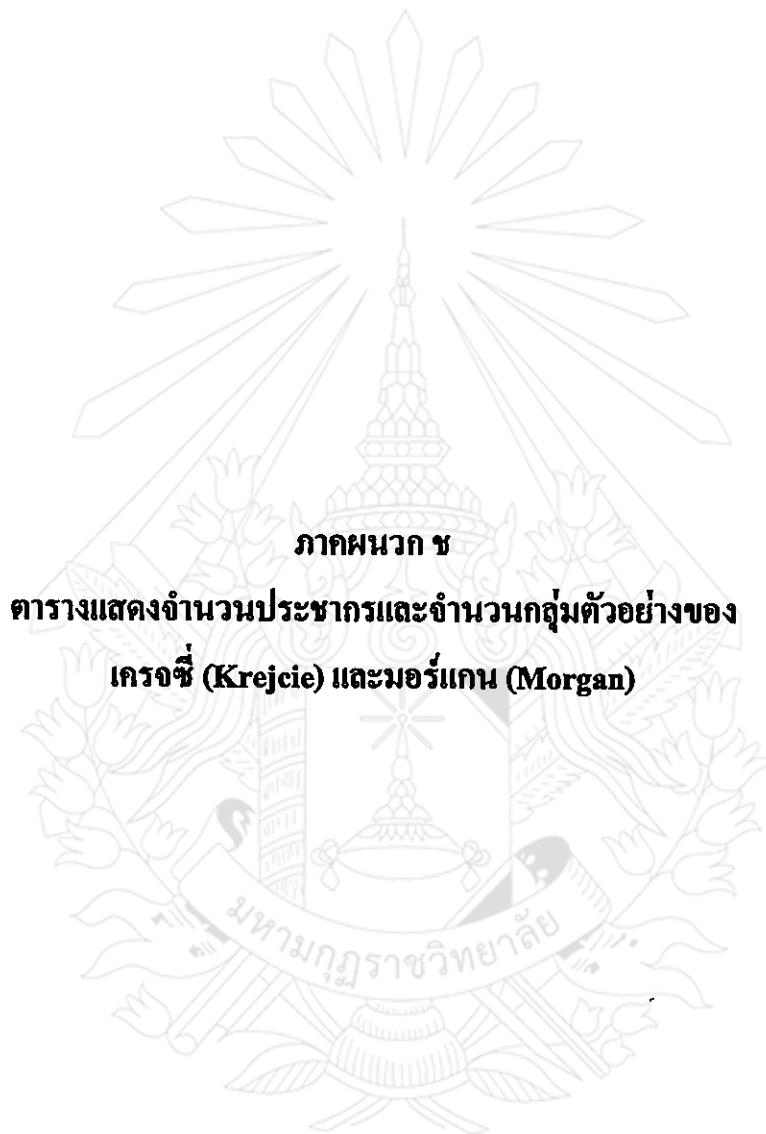
ข้อที่	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
1	64.70	1.97	0.61	0.72
2	64.76	2.44	-	0.76
3	64.70	2.34	0.05	0.77
4	64.76	2.44	-	0.76
5	64.58	1.50	0.82	0.68
6	64.76	2.44	-	0.76
7	64.76	2.44	-	0.76
8	64.73	2.39	0.03	0.77
9	64.70	2.16	0.32	0.75
10	64.76	2.44	-	0.76
11	64.76	2.44	-	0.76
12	64.67	1.92	0.54	0.72
13	64.64	1.86	0.52	0.73
14	64.73	2.14	0.52	0.73
15	64.70	2.09	0.41	0.74
16	64.73	2.14	0.52	0.73
17	64.73	2.14	0.52	0.73

Reliability Coefficients

N of Cases = 30

N of Items = 17

Alpha = .76

ภาคผนวก ข

ตารางแสดงจำนวนประชากรและจำนวนกลุ่มตัวอย่างของ
เกรจซี่ (Krejcie) และมอร์แกน (Morgan)

ตารางแสดงจำนวนประชากรและจำนวนกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ (Krejcie) และมอร์แกน (Morgan)

จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
10	10	220	140	1200	291
15	14	230	144	1300	297
20	19	240	148	1400	302
25	24	250	152	1500	306
30	28	260	155	1600	310
35	32	270	159	1700	313
40	36	280	162	1800	317
45	40	290	165	1900	320
50	44	300	169	2000	322
55	48	320	175	2200	327
60	52	340	181	2400	331
65	56	360	186	2600	335
70	59	380	191	2800	338
75	63	400	196	3000	341
80	66	420	201	3500	346
85	70	440	205	4000	351
90	73	460	210	4500	354
95	76	480	214	5000	357
100	80	500	217	6000	361
110	86	550	226	7000	364
120	92	600	234	8000	367
130	97	650	242	9000	368
140	103	700	248	10000	370
150	108	750	254	15000	375
160	113	800	260	20000	377
170	118	850	265	30000	379
180	123	900	269	40000	380
190	127	950	274	50000	381
200	132	1000	278	75000	382
210	136	1100	285	100000	384

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล : ร้อยตำรวจเอก कमเพชร ปกติ
วัน เดือน ปี เกิด : 14 กันยายน 2512
ชาติภูมิ : บ้านเลขที่ 81 หมู่ 9 ตำบลช้างเผือก อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
ที่อยู่ปัจจุบัน : บ้านเลขที่ 24 ถนนเทศบาล 1 อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2524 : ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเปลือยสุวรรณคีวิทยา
อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
พ.ศ. 2527 : มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสุวรรณภูมิพิทยไพศาล
อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
พ.ศ. 2529 : มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย
อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
พ.ศ. 2539 : นิติศาสตรบัณฑิต (น.บ.) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน : รองสารวัตร กองกำกับการสืบสวน ตำรวจภูธรจังหวัดยโสธร
หัวหน้าชุดปราบปรามยาเสพติด ตำรวจภูธรจังหวัดยโสธร
สถานที่ทำงาน : ตำรวจภูธรจังหวัดยโสธร อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร